

948.9

Gri

Höfundur er:

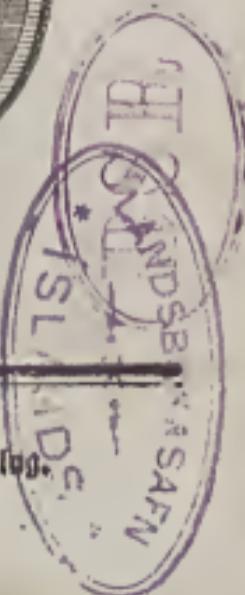
Grimur Jónsson Thorkelin.

Udkast
til
en Karakteristik
af
Hans Kongelige Højhed
Kronprinsen af Danmark;
tilligemed
en fort Udsigt over den danske Litteratur
og de ssisne Kunster,
sem Breve, fra en Person, som længe havde op-
holdt sig i København, til hans Ven i London.

Oversat af Engelske
ved
Frederich Schneider.

København 1793.
Trykt paa W. Goldins Forlag.

"On Life, on Morals be ty thoughts employ'd
Leave to the Schools their Atoms and their void."

94560

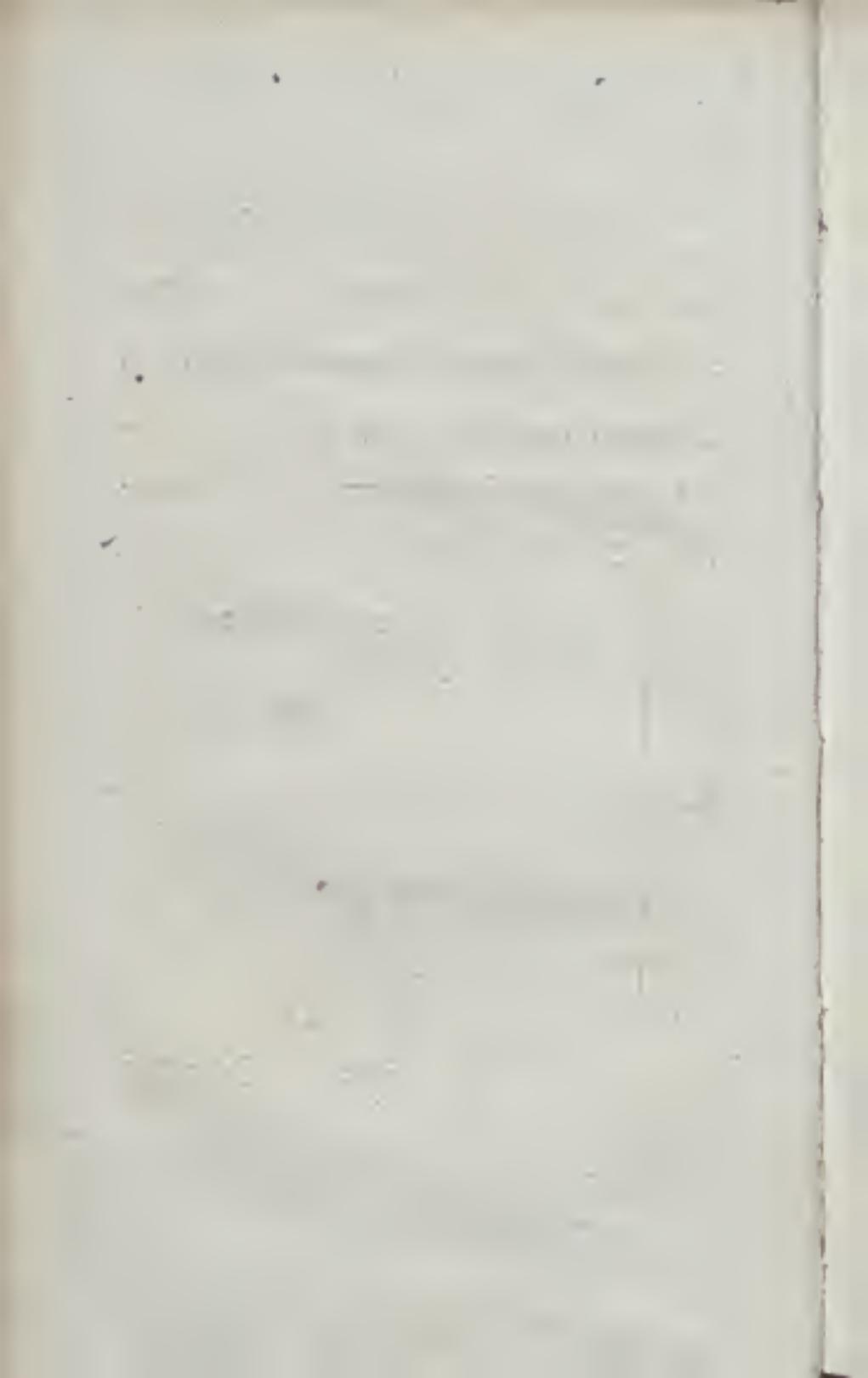
Deres Ercellence
Høi og Welbaarne
Hr. J o h a n B ü l o w,
Ridder af Danuebroge,
Commandent af Nortsterne-ordenen,
Geheimeraad og Marechal
hos
Hans Kongelige Høihed Kronprindsen,
Kammerherre og Ordens-Sekretair. &c.

Dem, hvis ædle Hiertes sande Adel satte blant
Dannemarks første Mænd; Dem, som det
Daniske og Norske Folk med saa megen Ret hylde
og elße; som med utrættelig Iver og Omhue

folger vor dyrebare Kronprinds, som Ven,
Ledsager og Raadgiver paa sine ædle Veie og
Idrætter; som varmt elster Widenstaberne og
beskytter deres Dyrkere — Dem tilegned
denne Oversættelse i dyb

Unberbanighed

af
Frederich Schneider.

Hermmed har jeg den Fornsielse at overles-
vere mine Landsmænd et Arbeide, som jeg
har troet at burde fremkomme for Dem.
Dersom denne min Oversættelse deraf maatte
vinde Deres Bisald og bidrage til at sætte
en ædel Hyrstes Karakter i sit sande store
Lys hos den danske Mand, hvor lykkelig
vilde jeg da ikke ansee de, af mine faa Fri-
hedstimer, som jeg anvendte derpaa.

Det være mig tilladt, korteligen at be-
vare de Grunde, jeg veed, som bevægede
Forfatteren til at skrive og udgive denne
Bog.

Den, som har samlet sig nogen Kun-
skab om den engelske Nation, enten ved
Ophold i Engeland, noie Omgang med
Engelsmænd, eller ved Læsning af de bedste
og sandeste Reisbeschreibelser over dette Land,
vil finde, at det ligger i Engelsændernes
Karakter og hører til dennes National Spi-

rit, om ikke at lade Haant om, eller foragte andre Nationer, saa dog i det mindste at vise mindre Opmerksomhed paa deres Cultur og Industrie end de burde, hvortil Grunden maaßke kan ligge i Opdragelsen, i Felelsen af eget Vaerd og undertiden i overspændte Følelser af indbildt Lykosalighed. At denne Stolthed vel ofte kan være uyttig, for dem selv betragtede, tilstaaer jeg gierne, men at den er vanderende for en i øvrigt saa oplyst og vittig Nation, det veed jeg ogsaa; ligesom og at det er og bør være heist Præs-kende for den tænkende Mand, hvis Fæ-dreneland er Gienstanden for Udbrudet af dens Videnskaber. *Dannemark* *), man neppe vidste hvor laae; Dannemark, hvis Sprog ingen ansaae vaerd at dyrke, blev liqegyldig anseet, ja foragtet af den stolte Udlænder; han kunde ikke formode der i de fleste Videnskaber at finde Skribenter, hvis Genie ei allene tilstrækkelig kunde fyldestgiore ham, men endog sættes ved Siden af hans Lands meest udmerkede
Lær-

* Engelsenderne kiende endnu ei Dannemark uden af Moles Vork, hvilket man seer er lagt til Grund saavel i Guthrus geographiske Grammaty som andre deslige Verker; hvor Underretningen om samme rober den yderste Grad af Oudstak eller Ukgndighed.

Lørde. Ingen dansk Mand var i de senere Tider fremstaaet til Forsvar for, og Oplysning om sit Fedeland; de eneste Efterretninger man havde for de Faa, som vilde anvende nogen Tid paa at siende Dannemarcks Forfatning, var, som Forfatteren meget vel annerster, skrevne af Forfattere, som ere at ansee som blotte Treksnugle. Den reisende Herre, omhyggelig indsvøbt; neddysset i en Slummet i Hjornet af Bognen; hvis vinduer forsiktig ere tættede for Trekwind, reiser igennem Landet i flyvende Hast uden at forstaae dets Sprog; og derpaa forfatter denne Menneskefeiender ved sin Hjemkomst en vittig Journal over Danmark, om hvis Vaalidelighed ingen twivler.

Dette var Tilfældet her — dette var Aarsagen til at denne Bog blev skrevet og kom for Lyset i Engeland. Hertil kom endnu mere, at nogle af vore Naboer, som opholdte sig i Engeland i og efter Maaret 1788, søgte at føre sig til Nytté, denne Uvidenhed, samt den Uwillie, som Britterne havde fættet imod os, for endnu mere, om muligt, at undertrykke et Folks Anseelse, om hvis Cultur og Industrie man kun havde usordeelagtige Begreber, fordi man ikke

kiendte dem ret. Hvad Under da om ædel
 Kierlighed til Fædrenelandet, om indvortes
 Felelse af dets Misfieudelse opfordrede
 Forfatteren til at gibe Pennen og med
 Æver at sege at adspredde den Fordom, Uvi-
 denheds og Dudsflabs Taage, som havde
 indhyllet Dannemarcks og Mørgers Rigers
 Historie for et Folk, der i Kunster og Vis-
 denskaber er Europas Prydelse. Læseren
 vil indelig see, at den blot er skrevet for
 et fremmet Folk; da Underretningen om den
 danske Litteratur og Statsforfatning, er gi-
 ven i en fort og fortællende Stiil, som var
 tilstrækkelig nok for en fremmed Nation
 deraf at kunne giøre sig et Begreb om
 Oplysningen i dette Land. Forfatteren
 ansaae saa lidet dette sit Verk, end ikke som et
 Bidrag til en dansk Statistik, at han aldrig,
 medens han skrev den, kunde formode at
 den vilde vorde oversat. Man kan unue-
 ligen fordre hos en enkelt Mand en saa ud-
 bredt Kundskab om enhver enkelt Deel af
 hans Lauds Forfatning, at han uden for-
 nødne Materialier i et bortliggende Land
 kunde give en udforslig Underretning. Der-
 for hvad Ufuldstændigheder eller Feilstagelser
 heri maatte findes hos Forfatteren, da tor jeg
 vist sige, at de ikke have deres Grund i

Män-

Mangel paa Fædrenelands Kierlighed, men i den Banskelighed, han havde, paa det Sted, at indhente fuldkommere Efterretninger. Bee den Mand, som kold kan here sit elste Fædreneland at blive misleadt, nedtrykt og bagvadsket, naar Udlændinge prale med Frihed, de ikke besidde, og Lyksalighed de ikke nyde.

Til et Beviis paa hvorledes denne Bog blev optaget i de engelske Ugeblade og Recensioner, voere det mig tilladt her blot at anføre Begyndelsen og Slutningen af Recensionen derover i the Critical Review for April Maaned 1791: "Kronprindseus Karakter er malet med de fortresseligste Farver, som den i Sandhed ogsaa fortienner. Hans Kierlighed til sit Fædreneland; Trykkesfriethedens Beskyttelse; saa sielden for Hyrster, men saa naturlig for dem af disse, som ikke have noget ved den at befrygte; hans fornuftige og frie Opdragelse; Bondernes Bespiselse fra Slaveriet, den Islandske Handels Aabning; hans private Liv; hans varme Hengivenhed til Litteraturen; og hans øvrige store og gode Egenskaber, ere udførte paa en behagelig Maade." Bidere i Slutningen: "Vi have været desmere vidstig i vor Anmeldelse af dette Werk,

saasom dette Lands Litteratur og Kunster ere saa lidet beliendte her, og vi maae slutte med at tilstaae, at i intet Verk af den Stors- resse have vi fundet en mere underholdende og usiagtigere Underretning end i dette." In the Analytical Review, English Review og Deutsches Litteratur-Zeitung er ogsaa dette Arbeide meget roest.

Naar Philosophen og Grandstkeren med Glæde modtager Udviklingen af en ædel og sielden Karakter; hvor meget synner sig da ikke et Folk ved at see den Fyrste, som engang skal beherske dem og som de med Foie kan være stolt af, sat i sit rigtige og sande Lys iblandt fierne Nationer. Det danske Folk føle sit eget Værd, skue og kliude den Fyrstes Handlemaade, som gør dem til det roligste og lyksaligste Folkeslag under Solen; naar stolte Britter*) føle

*) Engelsenderne kroer i Usmindelighed, at ethvert Menneske, født uden for England, er en Slave. Hvad vores fiere Hædreneland angaaer, da have vi Narsaq til at takke Forsjonet, at vi ikke leve i et Land, hvor det vel hedder: mit Huus er mit Kastel; men hvor enhver Told- eller Accisebetient kan brække ind i mit Huus, paa hvad Tid han begeger, under Forevending af angivet Understøb. — Hvor det ene Menneskes personlige Sikkerhed ene og allene beroer paa det andets mere eller mindre Lust til at nedlæge en fire og tyve Skilling for Arrest-Ordre; og hvor A, skjont

fole Begten af det Scepter, som betog dem
Tænke, Tale og Skrivesfrihed; — naac
Dor-

ubekjendt af B., kan, efter foregaaende Ged, lade denne arrestere for 10,000 Pund, og tvinge ham til at sidde i Hængsel til han beviser Gedens Galtsched, eller stiller en tredobbelst Cantiou, selv paa 30,000, og twende andre, hver paa 15,000 Pund. Twende merkelige Mænd døter, som Beviser, blandt mange andre, hvorledes Reitten udøves i England, dem jeg har selv af Engelsmand, tillade man mig her at ansøre: Det er Skif, os enhver Stad i England har sin Banke. For nogle Aar siden blev Banken i Dundee i Skotland opbrækket og bestriaalen; man udsatte en Belouing af 500 Pund for Oppdagelsen: Aftenen tilforn havde der været holdt et Hal paa Raadhusalen; en Snedker, som var almindelig bekjendt for en redelig og ærlig Mand, var sidst gaaet derfra med Kygte i Haanden, han blev angivet af en Person, og i Folge beraf strax hængte. Ser Maaneder derefter bliver samme Person, som var Angiveren, grebet i Glascou, for Roverie, og domt til at henges, nu tilstod han, da han dog alligevel fulde forlade Verden, at han havde bestrialet Banken, og for tillige at erholde de 500 Pund, havde angivet den slakkels Snedker, som Gierningsmand. — Videre, den som i Engeland bringer en Mand til Galgen, faaer til Belonning fra 20 til 40 Pund. Denne Sunn lokkede for foie Tid siden en Invalid fra Chelsea Hospital til at angribe en dansk Matros i London, og bestyldte ham for at have rovet fra ham en Sunn Penge; da Invaliden havde gjort Ged, og Sessionen just holdtes paa den Tid, blev den danske Matros domt til at hænges; Ackerman, som var Slutter i Newgate og en meget menneskefierlig Mand, spurgte Matrosen af hvad Religion han var, og om han iffe vilde

Borgere drukne og ræsende af fanatiske Begreber om Frihed og Lighed, hæve den hvedsede Dolk og stede den i Borgeres Barm. Maar Blod udgnydes, Throner omstyrtes og Templer forvandles til Stalde, er Dannemarks Grændser omhengnet med Fred, ved Kongens, Kongesonneus og Deres vise Raads Beskyttelse. Sammenligne vi vort Hædrenelands indvortes og udvortes Forfatning, ei allene med Naboe-Rigernes men med de sierneste, hvor stor er da ikke den Lyksalighed vi nyde fremfor hine; vi have en Thronfølger, som een af vor lærdeste og meest agtbare Mænd, for soie Tid siden med Rette kaldte den Magelsøse — intet Ælge kan for nærværende Tid fremvise en Konge, som den, vor elskede Frederik lover at blive, intet Land

have en Præst; og da denne svarede, han var en Lutheraner, opipurgte Uckerman den danske Præst Hr. Grosses Opholdsted, og bragte ham til Matrosen. Hr. Grosse lod Matrosen fortælle sig Sagen, og da han blev overbevist om denne's Ufhyldighed, henvendte han sig til Lord Sidney, Statssecretair, for at erholde Kongens Maade, men der blev ham svaret: Kongen var paa Jagt; nu protesterede den menneskelige Grev Nevenslous, som dansk Minister, med Alvorlighed derimod, og endelig, ved hans Mellemhandling, slap den uskuldige danske Matros med Mod og Neppe fra Galgen; dog, efter at have først betalt 5. Guineer eller 30. Adlr. i Arresti-holdning.

Land kan giøre sig stolt af en Thron: Arving, som den Dannermark besidder. Bestrægte vi de vise Indretninger, som have taget Sted, siden denne Prinds hialp til at lette sin heie Fader Regieringens Byrder — o, hvor fyldes da ikke enhver brav Dannemands Bryst med Glæde over Hans ædle Handlinger, hvor varmt slaae ikke de døuske Hierter for den Fyrste, som ædelt løste Bondens Baand; brød Negrens Lænker; afskaffede den trykende Censur; formindskede Statsgiilden ved Farvelighed, bar vaagen Omsorg for Alt; gik selv omkring og gjorde sig bekjent med Landet og dets Juds retning; som deler sin Tid mellem Statsfager og trættende Øvelser med sine Tropper; som har tilstaaet enhver uden Undtagelse frie Aldgang til sin Person. Dette er vor Frierichs sande Karakter, saaledes er han skildret for et fremmet Folk, og saaledes overlever jeg hans Karakteristik i mine Landsmænds Hænder, vel vidende, at hans ædle Handlingers Værd er saa dybt indpræget i enhver god Medborgers Bryst, at det ikke trænger til Bogstaver for euten at kundgjores eller erindres. Frederik har ved sin Lænke og Handlemaade opreist sig
 et

et Mindesmerke i danske Hierter, som er varigere end hine af Marmor, som Jordens Store, ofte under Folkets Sukke, opreise sig, og som skynde Smiger og Renke deres Opsettelse, naar disse hensmule ved Tidens Krav, da staer denne sande, denne uskremtede, evig skion og evig nye; den vil komende Slægter erindre og velsigne med ligesaa varm Kærlighed som vi erindre en dyrebar Frederik den 5te og elsket Lovise.

Dersom denne Oversættelse kunde bidrage til endnu meer, om mulig, at lære den Danske Borger at kende sin Kongeson og sin egen Lyksalighed ved at eie denne Fyrste, endnu engang gientager jeg det, vil det blive den høieste Lykke som kunde falde i min Lod.

Den Overbærelse enhver behover som forelægger sit Arbeide for det offentlige den Overbærelse som er det Danske Folk saa egen, den haaber jeg saavel for Oversættelsen som for de saae Forandringer, jeg med Forfatterens Tilladelse har giort.

Kjøbenhavn,
den 16 April 1793.

Oversætteren.

Da hele Europas Øine, for nyelig have været
henvendte paa Dannemark, er det naturligt at
formode, at enhver Engænder interesserer sig
for alt hvad der angaaer dette Land. Dets Be-
liggenhed, ligesom af Naturen bestemt til at ved-
ligeholde Ligevegt i Morden, og at være en be-
tydlig Søemagt, berettiger det til den indre
Betragtning. Dets Forbindelse i de ældre Tid-
er med dette Kongerige, bør ogsaa endnu giøre
Dannemark kær for Engeland, og folde begge
Nigers Patrioters Bryst med det Ønske, at
Pantet paa denne Forening, Hans Kongelige
Højhed Kronprinsen af Danmark, maae vise

sig sine Forfædre værdig, og giøre det Haab til
Virkelighed, som hans Manddoms Morgen lo-
vede. Disse Betragtninger gave Anledning til
følgende Brevverxling, hvori man i Særdeleshed
har søgt at give den fornødne Underretning desans-
gaardende. Forfatteren ønskede ikke at udbrede sig
meget over dette Emne. Han ansaae dette blot
som et Tillæg til den Underretning, hans Høi-
fyrstelige Durchlauchtighed Prinds Karl af
Hessen har givet om sin høie Svigersøn, i hans
Efterretning om Heldtoget i Sverrig,. Åar
1788, et Verk, som røber megen Upartisshed
og Menneskelierlighed. Kort, hvad der er
fremfort i den følgende usuldkomne Udfast grunder
sig paa Handlinger, og vil i den henseende taals
den noagtigste Uoversøgelse.

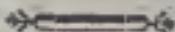
Brev

Brev I.

Kjære Ven!

Mit lange Ophold i København, sætter
mig i Stand til, for en Deel, at opfyldte
Deres Begiering, som jeg ikke ved Undstyk-
ninger vil søge at opsette.

Hans Kongelige Høihed, Kronprindsens
af Danmark Charakter er, i hvad Lys den
end bliver betragtet, behagelig og underhol-
dende. Intet er liig hans Kierlighed for
Fædrelandet, uden den Hengivenhed og Wer-
bedighed han nærer og ved alle Leiligheder
viser for hans Herr Fader. Han er en Fyrste,
som har for megen Forstand og Minnes-
kierlighed til at onse sig uogen anden Magt,
end den, som sætter ham i Stand til at be-
føre sine Medborgeres Fred og Lykke; som
har for megen Vlissdom, skont han er ung,
til at holde dem for sine Venner, der søge
hans Undest ved disse smigrende, men bedra-
gende Billeder, om Høihed, ved hvilke Tyr-

sters Nine ofte ere forblindedede, og ved hvilke
Fyrster ofte ere forledte til at overskride Men-
neskelighedens Rettigheder, som de ester deres
Tilværelse først vare bestemte til at forsvare.

Hans Kongelige Hoihed har givet de
største og umiskiendeligste Prøver paa hans
Hengivenhed for sit Hædreneland og sin
Konge. Han har mere end eugang fremstaaet
til Forsvar for en af de største Lyksaligheder,
et Land kan giøre sig stolt af -- Skrivesfriheden.

Voltaires Brev til Kongen af Danne-
mark (Epitre au Roi de Dannemark), vil al-
drig blive forglemt, i hvilket denne mægtige Fi-
ende af Tyrannie og Overtroe ønsker hans
Danske Majestæt til Lykke, ved at have været
den første Prinds i Europa, som havde Forstand
nok til at bryde de talrige Lænker, som dybt
nedtrykkede Pressen, igjennem hvilken Sand-
hed og Lærdom naturligvis søgte Lyset. Frygt,
Misundelse, og gamle Fordomme væbnede sig,
men alt forgives; vi see dem forsvinde for
Frihedens glinrende Straaler, liig Mørket
for Dagbrækningen.

I Dannewarck har dette Slag havt ubels-
dige Folger for mange Undlings-Fordomme,
mange overtroiske Meninger, og frem for alt,
for den Gudlnde, hvis Hoved er omgivet
med døsiggesrende Laage, og hvis sovnde
Her-

Herredomme længe havde staet. Paa den
Tid da den unge Prinds imodtog sin Faders
Besaling, at hielpe ham at bære Regierings-
Byrden, sic de offentlige Anliggender ej
gunstigere Udsigende, end de maaskee havde
havt i nogen anden Periode; i det mindste
for nogen Tid siden. Man siger der gaves
Folk som ønskede at indfore Censuren igien for
at intet maatte blive trykt, som ikke havde
udsaaet denne Universitetet tilhorende Usty-
digheds-Prove. De som attraade dette,
tænkte at vinde Spillet, naar de forestillede
Hans Kongelige Høihed, at endog Hois-
sau me selv var i nogle smaa Piecer bleven be-
handlet med mere Frihed, end man burde til-
lade sig; og at saadant, dersom det med Hauss-
hed blev forbigaet, kunde give Anledning til
de meest foruroligende Folger. Da Kronprind-
sen blev underrettet om denne Plan, erklærede
han „at, endskjont det giorde ham ont, at
nogen Deel af hans Handlinger skulde blive
seet fra en saa usordeesagtig Side, som dog
maaskee i een Henseende kunde være sand, da
alle Mennester være Heil underklassede,“ saa
folte han sig dog dem mere forbunden, som
havde Mod nok til at sige ham sine Heil, end
dem, hvis Partished besmykkede, eller drog
et Dække over dem; og at han i Fremtiden

skulde bestrebe sig for en Handlemaade, hvorover man saa lidet, som muligt, skulde have Marsag at flage," ja han forsikrede, at det var saa langt fra hans Hensigt, at tilraade hans Fader at indskrænke Skribefriheden, at han tvertimod vilde være den første, som skulde modsette sig uogen i den Henseende, for at vedligeholde og forsvare den Lov, hvilken hans Fader havde udgivet til dens Fremme, saasom han og Kongen hans Fader bare overbeviste, at det forøgede hans Undersaeters Lyksalighed a). Lad enhyver, sagde Prindsen til, som troer sig derved fornærmet, sige Forfatteren Lovformeligen for Nettet; og jeg er overbevist om, at han vil vederfares af den Net, han efter Sagens Omstændigheder tilkommer. Kort, hans Kongelige Høihed ynder ikke assene, men beskytter endog Skribefriheden, uden hvilken han føler, Bogstaver vilde blive berset ved Virkning og Kraft, som de besidde, endog til en Grad af Magie. Og uagtet han vel veed, at man har sightet til ham selv, thi han læser alle Anmældelser, siger han dog, at man aldrig bør domme en Ting af dens Misbrug;

og.

a) 1791 er denne de danske Skribenteres Frihed endnu mere stadsættet ved et Decript, som bærer Stemplet af det modneste Overlæg og den sunneste Statsklogslab.

og i Folge heraf strider han over disse Litteratur-
Produkter med den Edelmodighed og
Eftergivenhed, som altid er udastillelig fra
store Giester.

Men forend vi gaae videre, vilde det være
forsindent at lægge Merke til, at Prindsens
Moder var Caroline Mathilda, So-
ster af Storbrittannieus nu regierende Konge.
Prinsen blev født den 28. Jau. 1768. I
hans siette Aar fik han sin egen Hofstat og
Tassel, hvortil Mænd af udmarket Kundskab
og Erfarenhed bleve daglig indbudne. Jeg
har hørt nogle af disse Giester, som have stu-
deret deres Kongelige Verts Temperament,
sige, at han i en meget tiplig Alder robede en
Stadighed og Aands Mærvaerelse, som vilde
have givet ældre Aar Verdighed, især da disse
fieldne Egenkaber vare forenede med, og be-
styrede af en sat og overveiende Dommetraft.
Bekymret for at samle sig en Mængde af
Kundskaber, sightede altid hans Spørgsmaal
hertil; og for ganste at blive underrettet om
enhver Ting, gientog han ofte sine Spørgs-
maal, efter en lang Tids Forlob til en og
samme Person, for at lægge Merke til, om
det sidste Svar stiente overeens med det første.
Hans Yndlings-Gienstand var, at tale om
det Edleste nogen mænneskelig Siel kan

være indtagen af, Menneskelighedens Rettigheder; Dannemarke's Statsforfatning; og de tilgrændsende Nationers indbyrdes Forhold til hinanden.

Hans Sammenkomster vare ofte med Grev Bernstorff b), den nærværende Stats-

b) Andreas Petrus Greve af Bernstorff, Ridder af Elephanteu, Minister for de udenlandstte Affai-ter, President for det tydste Consellie. Denne Herre er Esterkammer og Arving af den afdode Job. Harryg Ernst Greve af Bernstorff, som forenede i sin Karakter alle de Eiels og Hiertes Gaver og Egenskaber, som med Nette kunde giore ham værdig til hans Teyvalders alnundelige Høiagtelse, og overbringe hans Mavn med Hre til Esterverden. I Sandhed; intet Mavn er højere end hans blandt Optegnelsen af de Bor-gere, hvis Mavne med Hrbodighed blive criu-htede, for varm og negentlig Kierlighed til de- res Fædreeland. Drevet af disse ædelmødige Grundfætninger, var han den første som aßfæ- fede Hooveriet i Dannebmark, og for at više, at han virkelig troede, at gleba aßscriptus var en King, som franskede den menneskelige Natyrbs Lov, Gav han fuldkommen Frihed til alle sine Underhavende efter hans ædle Arvings Raad. Kolgen heraf var, som man fandte vente. Bern- storffs Bonder, tilforn elendige, som deres Ma- boer, havde aldrig saa suart taget det Land i Ve- siddelse, de for vare Slaver til, og begyndte at arbeide for deres eget Bedst, forend Overslodig- hed og Lyksalighed tog Sted iblandt dem, og de bleve nu Gienstanden for Beundring og Misun- delse. Og saa meget sollte disse Bonder ved denne Handling, at de have oprettet en meget smuk Græstøtte af Marmor, til Cribring af de- res afdode Fader og Velgjører, over Landevejen

Statsminister. Grev Schimmelmann e).
Grev Christian Reventlow d). Kammerherre Peter Frederik Suhm e).
Conferenceraaderne Erichsen f), og Kofoed Ancher g), begge forhen Professorer i Lovkynigheden: han havde fatter en stor Høgtale for Scheimeraad Luxdorph h).

N 5

Forsie

som farer til København, hvor den Reisende ofte væder den med Læknemuligheds Laare, blandet med Henrykelse, ved Lanke om den Daad som kronede den oprigtigste Ven af den menneskelige Natur.

- c) Ernst Heinrich Greve af Schimmelmann, Ridder af Elephanten, Stats- og Finantsminister i.
- d) Christian Detlev Frederich Greve af Reventlow, Ridder af Dannebrog, Geheimeraad, Præsident i Rentekammeret.
- e) Peter Frederik Suhm, Kammerherre, Kongelig Historiograph og Præsident for et Selskab til det danske Sprogs og Histeries Fremme i Dannermark.
- f) John Erichsen, Conferenceraad, Deputeret i Rentekammeret, forhen Professor i Lovkynigheden ved Sorø Akademie, meget agter for sin Smag og Lærdom, dode 1787.
- g) Peter Kofoed Ancher, Conferenceraad og Professor i Lovkynigheden ved Københavns Universitet. Hvad den berømte Blasiusine var for England, var den aldbore Ancher for Dannermark. Hans danske Lov-Historie er høilig agter. Han dode 1787.
- h) Belle William Luxdorph, Ridder af Dannebrog, Geheimeraad, første Deputeret i det danske Cancellie, Præsident for det Kongelige Videnskabs Akademie, dode 1788.

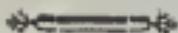

Hersie Deputeret i det danske Cancellie, hvis
dybe Indsigt i alt hvad som angik hans Re-
dernes land, var blandet med en lige Deel af
Wiisdom og attist Salt. I Maaret 1784 blev
Prindsen først offentlig overhort i Religionens
hellige Sandheder, hvorved han i alle Henseen-
der forhvervede sig den første Hziagtesse. Han
begyndte nu at robe, hvad man falder den her-
steunde Lidenskab, thi hidindtil havde han ikke
blandet sig i nogen offentlige Aflæggender, men
holdt sig inden den blotte Tilstuers Grændser.
Men i Maaret 1784 havde han aldrig saasnart
taget Sæde i Geheime Conseilet, forend han
aabnedt en Scene, der var ligesaa underhos-
bende som nye. Cabinets Ordrer, som hid-
indtil havde været for almindelige, blev nu
i Dieblikket affaffede, da Prindsen paa en fri-
modig og mandig Maade erklærede sig for en
Fiende af dem. Indtil Maaret 1787 havde
Bonderne været i en Tilstand meget lidet bes-
tre end de Umælendes Klasse: de havde saa li-
den Ejendoms Friheds, at de ikke engang torde
forlade et Sted for at ned sætte sig paa et au-
det, uden en tilklaebt Tilladelse af deres Her-
remand, og dersom det hændte sig, at de flyt-
tede uden Tilladelse, bleve de fordrede tilbage,
ligesom bortlobet Quæg. Disse Voruedstabets
Lænker blev nu brudte ved Hans Kgl. Heihed,

eg Fangerne, thi saaledes troer jeg man kan falde dem, bleve erklarede frie, ved en Plan udkastet af de standhastige Menneskelighedens Venner i), Statsministeren Grev Bernstorff, Rentekammerts Præsident Grev Neven tilow, og Generalprocureuren, Conservatorn E. Colbiornsen k).

Dan.

- i) See et Skrift under Titel: "Jagttagesser over en Anhøgning, forelagt Hans Kongel. Hvilhed Kronprindjen af adspillig jydske Herremænd, flagende over deres Rettsigheds Kræmelse ved den sidste Lov angaaende Bondernes Besjælse fra Rendals-Haandet og deres Rettsigheders Hassstælle; helliget den oplyste Menneskeforstand, Vorger-Gribbed og den danske Nation, ved Christian Colbiornsen, Deputeret i det danske Canecellie ic. ic. Dette saavel som den allerunderdaniske Forestilling af Commissionen for Landstæsenet udmerker sig baade i Henseende til Stil og Tanke, gior Maquet Colbiornsen Ette, som var Norges Befrier, da Carl den 12te trinede det med Vold og Overtaggelse. Af denne erhøre vi, at en Commission blev nedsat i Aaret 1787 under hvilken de dertil ansatte Dommere skulde undersøge Bondesandens Forfatning; og tillige Jorddeierne udfinde de bedste Maader paa hvilke baade disse og deres Bondes kunde vedfarares lige ret. Denne Commission's Forestilling blev H. Majestæt forelagt, og tiente som Grunden til alle de Indretninger som siden den Tid blev gjorte til Menneskelighedens og Selskabets Ere og Erfalighed.
- k) Til Taknemmelighed for denne, Bonderne overhovedet skurkede Gribed, have de Kopenhagen

Handelen paa Island, som først Hanse-Stæderne, siden nogle faa enkelte Personer i København for henved en fire hundrede Aar havde havt Monopolium paa, blev gjort frie 1787 for enhver dansk Undersaat. Kort, den ødle Frihed, som før boede i Island, begyndte endnu engang under denne Prindses lykkelige Regierung at komme til nyt Liv igien i et lenge forsømt Land; og saasom han anseer Æslænderne med samme kærlige og milde Hine som de Danske, og det efter den sande og grundede Statsklogstabs Negler, kan man ikke undre sig over, at han er tilbedet i de fierneste Lande af dette Kongerige. Ligeledes blev en Lov udgivet, for at opmunstre Fremmede til at nedsætte sig i Island). Ingen Lov var no-
gen-

Borgere og Embedsmænd, oprettet en Eresiatte for den mennekærlige Christian den Syvende. Denne Konges ødle Son vor dyrebare Kronprinds lagde selv i en talrig Forsamling, under en Tale fornd af Colbiornsen, siden af Skalling Grundstenen til dette Mindestørke paa ødel Kongedaad. Den er opreist paa Landeveien ved Vesterport. Overs. Num.

- 1) De nye Indretninger, Regieringen for nyelig har antaget til Islands og Guumarkens Bedste, ere tilfulde ommeldte i trende nyelig udkomme Skrifter, under Navn af: Det Æslænske, Græslandiske og Guumarkiske Handels-Magaziner, ved Carl Pontoppidan, Instititraad, Vice-Raadsgaard i

genfindende udgives, der hvile sig paa friere Grundsetninger af Menneskelærlighed og Retfærdighed; thi intet kan fremvise tydeligere Prover, paa Prindsens Hengivenhed til begge, end den første Artikel, ved hvilken Hans Majestat, i Folge hans Sons Forestilling, har anordnet, at enhver Ryebygger af den christelige Troe i Island, skal have den meest uindskrænkede Frihed at dyrke det høieste Væsen paa hvad Maade den selv behage, og at slig en Ryebygger og hans Efterkommere skal være berettiget til alle de Fordele, som indfodte danske Undersætter nyde, saa lange de opføre sig som fredelige Borgere m).

Da

København, Medlem af det Kongelige Islandske Litteratur-Selskab, samt Selskabet til Kunsters Anerkynningens, Handelens og Fabrikernes Forfremmelse i London; i disse Verker herfter den byde Tænksoinbed og Undersøgelse, de mandige Sætninger, den varme Menneskelighed, der er den Pontoppidanske Familie soa egen. Held disse tvende Lande, at de have fundet en Talsmand i denne Forfatter, som for at giore sig duelsig dertil, selv udstod alle de Besværligheder som Handelen paa Island medfører, og lidt efter lidt steg til de Mestram, som han nu består, nemlig som Direktør for den islandiske og sumatske Handel. En Post, som sætter ham i Stand til at ose Kundskaber fra de reueste Kilder.

m) De Recripter og Priviliger, som ere udgivne til Ryebyggere i Island, er dateret Christiane-

Da nu Rougen og hans Sen saaledes of-
fentlig lagde for Dagen, at de troede, et
hvort Menneste, af hvad Religion han end
var, burde være berettiget til lige Frihe-
der, er det ikke at undre over, at Prinsen, da
han kom til moden Alder, befalede, at enhver
Person skulle have frie Adgang til ham.

Endogaa de mindste Omstændigheder,
som blive vedtørte ved sleg Leilighed, mangle
aldrig at drage hans Opmerksomhed til sig,
og for at være i Stand til at efterkomme de
Pligter han selv havet paalagt sig, har han
fastsat sig visse Regler og en vis Maade at
leve paa, som han tagtager med den noig-
tigste Paapassenhed.

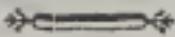
Prinsen staar op Klokk'en 6, drifker
Thee og spiser Rugbrod Smorebrod niedens
han bliver paaklaedt; gaaer strax derpaa til sit
Kabinet, hvor han læser de Ansogninger og
Depecher som ere ham tilstillede den forrige
Dag. Derefter rider han ud; besoer Gar-
nisonen, og bivaaner dens Øvelser.
Klokk'en
2 spis

bora den 17 Novbr. 1786. Et lige Privilegium
er staaet Myebøggerne i Gimmarken dat. Slet-
tet Grideruhøberg 17 Juuli 1789.

2 spiser han til Middag med den kongelige Familie; og Kl. 4 begiver han sig til sit Gwmaf paa Christiansborg, hvor Personer af alle Stænder og Maang blive inladte. Man forsauler sig i Forhemaffket, hvorfra een efter den anden bliver inladt til Prindsen, som de forestille strivtlig deres Klager, Ansogninger o. s. v. ledsgaget med uogle saa Ord blot udstrykende Indholdet, hvorpaa H. E. Kgl. Høihed giver et fort Svar, men ikke forend han i Forveien har gjort saadanne Spørsguala, hvorved han fuldkommen underrettes om Sa- gen, og derpaa buffer, som er Tegnet til at forseie sig bort.

Klokken 7 i Almindelighed ophører Assidenttiden. Prindsen drikker da Thee i sit eget Værelse for desbedre at fyldestigore det Onste, som han saa ofte har lagt for Dagen, ivrigen at arbeide paa det offentlige Besie: det er ogsaa versor at Prindsen for en foie Tid siden har nægtet sig selv den Kornocelse af hans høie Sosters Omgang, (af hvilken han er sædeles inddagen) Sondag Aften fra 7 til 9 nundtagen. Herefter læser han Ansogninger, ved hvilke han gjor Jagttagelser i Marginen, lægger dent i een med deres Indhold passende Orden, og paa denne Maade tilsendes de vedkomnende

Goli

Collegiers Chefer. Alstenstiaden er færdig til Kl. 9, og Kl. 11 er alt roeligt paa Slottet.

Prindsen kan siges ikke at holde nogen Secretair, thi han skriver alle private Breve selv, de blot undtagne, som i Følge Etiquetten allene ere undertegnede med Hans Kongl. Høiheds Navn, og som udstedes gennem Departementet for de Udenlandiske Sager. For det øvrige bærer Hans Kongl. Høihed Herr Marechal Bülow, med sine Besalingers og Beslutningers Guldbyrdelse, hvilke alle blive inddorte i en Bog. Denne Herre har desuden 3de Kasser under Forvaltning, hvis Penge af Prindsen ere bestemte til Opmuntring for National Mand, Kunster og Videnskaber.

Uagtet Prindsen saa ordentlig inddeler sin Tid, ere dog ikke de danske Muser glemte; og de have maaskee aldrig i nogen Tidsalder truffet en oprigtigere Velyndere end i ham. Thi estersom han er en oprigtig Ven af sit Fædreeland og dets Sprog, falder Talen ved Tassen, til hvilket et vist Aantal af Herrer hver Dag blive indbudne, altid paa iterariske Nyheder og Forsatteres Fortieneste. Ved desslige Leiligheder at robe Mangel paa Kundskaber vilde være ydmygende. Af denne Marsag er der
og,

ogsaa blev en Straaben ester at blive beskiedt med de bedste Skribentere o).

Jeg veed, der siges i Byen, at hverken Melpomene eller Thalia finde Undest i Prindsens Dine; men i dette tage Folk nok Feil, da det blot grunder sig paa Hormodninger. Saadheten er at Hs. Kgl. Hoihed ynder begge i Forhold til deres Fortueuerier.

Han beklager blot, at hans Stauds Pligter og de offentlige Sagers Byrde ikke tillade ham at indgaae et usiere Bekjendtskab med de Atoniske Meier. Men til Beviis paa Hans Hengivenhed for dem, nyde adskillige Lærde og Konstnere ødelmodig Understottelse af Hans velsigorende Haand, der satter dem i Staud til at bringe deres Studieringer til Modenhed.

Og hvad enkelte Grene af Litteraturen angaaer, da er det tilforladelig vist, at han beskytter enhver især uden Forstiel, saasom han er overbeviist, at den ene hielper og beskytter den anden; i Folge heraf, modne tidlig

B

man-

o) I dette Niemeed subscibere de Kal. Hertskaber for een eller flere, ja indtil 100 Exemplarer af betydelige bauste Verker, hvilke blive gratis uddelte til heissammes Hs. Besidtere.

mange Verker, blot ved Goesskinnet af den Kongelige Undest; saasom Flora Danica af Wahl; p) Regenfuss prægtige Arbeide q) af Wiedewelt r), Uildgaard og Spengler s); den danske Histories Skribentere af Suhm t); Beskrivelsen over Kongens Mynt-Cabinet u), ved
de

- p) Flora Danica, som forestiller allearter i Kongerigerne Dannemarke, Norge, Island, Grenland, Faroe og Hertugdommene Slesvig og Holsten, blev begyndt af G. C. Oeder og Otto Friderich Müller og fortsat af Dr. Prof. Wahl. Af dette smukke Verk ere 20 Hæfter allerede komme for Dagen, og et Exemplar deraf er blevet gratis uddelelt til enhvert Amt i begge Kongerigerne, og desuden til en Deel lærde stædels Elsere af Botaniken.
- q) Dette Verk, som kan ansees for et Hovedværk i sit Slags, blev begrundt ved Regenshus, paa Frederik den 5tes Befestning.
- r) Johannes Wiedewelt Professor ved det Kongl. Kunst Akademie, en Mand høit agtet i Europa for hans fine Smag, udbredte Kunstdab og Hærdighed i at bruge Meitzelen.
- s) Lorenz Spengler, Hs. Mjst. Kunstsorvalter og Medlem af mange lærde Akademier i Europa.
- t) Denne Samling af danske Historieskrivere, fra de første Tider til det 15de Jahrhundre, blev begyndt af Etatsraad Jacob Langebech. Af dette Verk er allerede 7 Holummer i Folio komne for Lyset, og mange flere vil folge disse.
- u) Mynt- og Medaille-Cabinetet, saa vidt det angaaer Dannemarke, er meget stort. Det er udformet under denne dobbelle Titel: Danske Medailler og Mynter i det Kongelige Cabinet, skufne i Kobber og afdeelte i tre Klasser, ic. Be-

de Herrer Suhm, Müller, v) Nielsen w)
Kolle x) og Spengler; en smuk Udgave af det
nye Testamente, ved Professor Birch; y) for-
uden et Antal af lærde Høft, som ere sendte
til adskillige Dele af Europa, for at forstrem-
me den danske Litteratur.

Nye Selskaber ere ogsaa oprettede; i Sær-
deleshed et, hvis Hensigt er at befordre Na-
turalhistoriens Dyrkelse i Kongerigerne Danne-
mark og Norge.

Dette Selskab har i Sandhed været be-
günstiget med hans Kongelige Højheds Maade,
et tilstrækkeligt Bevis paa, at han er
overbevist om dets Mytte.

Hidindtil har København blot været det
Sted, hvorfra man har stuet Prinsen og
hans Handlinger, men nu maae man betragte

B 2 hant

Præselsé over danske Myster og Medailler i den
Kongelige Samling. København, trykt hos Hof-
bogtrykkerne N. Müller og Søn 1791.

- v) Friderich Adam Müller, Conferenceraad log
Forvalter ved Stempel Papirs Fabriken.
- w) Georg Nielsen, Conferenceraad og Bibliothec-
arius ved H. M. H. Haandbibliothet.
- x) Etatraad og Deputeret i Rentekammeret.
- y) En lærde Mand, berømt for sine præcise Indsigter
i de gamle Sprog. Professor i Theologien og Præst
til Waisenhuset i København. Overs. Univ.

ham paa hans Reise fra en Provint til den anden.

Den saude patriotiske Fver, som bestyrer og udmerker Prindsens Opførsel ved Hofset, folger ham paa hans Reiser gennem forskellige Dele af Danmark, Norge og Holsteen, med usvækket Varme; thi for at bringe de Anslag og Tanker i Udsøvelse, som de viseste Hoveder havde fattet og de varmeste Hierter næret, i Overeenstemmelse med hans eget, ansaae hans Kongelige Hoihed det for passende, paa hans Reiser, at frasige sig af den Pragt og alle de Ceremonier, som han siger, tiene i det høieste til at tilstrække sig tankeløse Menneskers Beundring paa Tidens Bekostning, som i hans Tanker er for kostbart et Offer for slige forgiengelige og unyttige Ting, og som tilsidst nedsynker Gielen i en Dorfsheds Tilstand, hvorfra den ikke let haves.

Bed alle Leiligheder har Prinsen foretad sig, at see enhver Ting med egne Øine. Maaden derfor, hvorpaa han reiser, er følgende:

Før selv at besee Landets Forfatning og dets Dyrkning, reiser han i en åben Postvogn, og at hans Selskab kan være saa lidet
besvær-

besværligt for andre, som behagesligt for sig selv, er han blot ledsgæt af Marschal Bülow, hans Ungdoms bestandige Ven og Ledsgæter.

Da Prinsen engang har antaget en Borgers Grundætninger, saa seer man ham lige saa fornøjet i en Bondehytte, som paa en Adelsmands Slot. Han omgaaes begge, hører med Forusielse paa hvad de have at fremføje, og uddrager Nytte af deres Underretninger og Raad, som altid ere ham kostbare, enten de flyde fra Læberne af en Kristoteles, kleed i Purpur, eller fra en Diogenes, som blot har Omsorg for Sielens Prydelse.

I Omgang med dem, som Forsynet godt bædig har ladet slukke deres Vorst af de reneste Kilder, og hvis Tilfredshed med sine Kaar er Rigdom, og Hattigdom deres Bevogter, undslader han aldrig at indprænte dem Kierlighed til deres Fædreland, og Wigtigheden af deres eget moraliske Værdie, som Mennerker og duelige Borgere. Han gienfalder ogsaa i deres Erindring de rette Begreber om Frihed, for hvilke hans Landsmænd i forrige Tider bare saa heilig agtede; og haad storre Præver kan gives paa Sandheden af denne Forfikring, end dette: at siden den nærværende Konge af Danniemark, forandrede Livsstraffen

til haardt Arbeide og Fængsel for Livstid,
Forbrydelsen have afgaget 90 pro Cent, saa-
som de Daniske anse Fængsel, endog paa fort
Tid, for verre end Døden selv. z)

Prinsen spørger altid om en Families ind-
byrdes Forfatning, Antallet af Børn, Alder,
Anlæg og Forretning, men fremfor alt, hvad
Fremgang de have gjort i Skolen, i Læsning,
Skribning, den christelige Religions Grund-
sætninger, Spinden og Væven m. m. Ung-
dommens Opdragelse er hans Undlingsgjen-
stand, og jeg har selv med fornøjelse hørt
hans Kongelige Hoihed erklære, at en Na-
tional Lykke beroer ganske og aldeles paa dens
Ungdoms Opdragelse, da Grundsætninger ud-
brede sig i Tiden i Forhold til den Maa-
de paa hvilken de plantedes og sloge Modder.
I den Henseende skal der oprettes nye Skoler i
ethvert Sogn i Danmark, hvor Børn blive
undera-

z) Dersom man i England fulsode denne i enhver
Henseende vise Indretning, skulle der ikke saa
mange blive hængte hvert År, eller rettere sagt,
Missgertninger, hvorfor der hænges, skulle blive
fældnuere. De engelske Love ere strerne med
Blod. Man regner de Hængtes Antal i dette
Aarhundrede til over 70000. Dette gior, at
Galgen ikke mere straffer, og man seer de beg-
singrede Herrer øve deres Kunst medens deret
Mædbrodre hænges.

underbisse i de første Grunde af Religionen, Læsning, Skrivning og huuslige Syster, og det paa Kronens Bekostning; og for at opvække Kappelyst iblandt Eleverne, uddeler man Belønninger passende til enhvers Rang og Alder; som man har fundet at have en ypperlig Virkning a).

At disse tienlige praktiske Videnskaber bestandig kunne udbredes og forplante deres velgjordende Straaler, er der oprettet et Seminarium, (som man kan anse for Grunden til alt det Øvrige,) paa Blaagaard, liggende nær ved Hovedstaden, hvor Barn af alle Klasser, hele Kongeriget igennem kan henbringes, for der omhyggelig at opdrages i Religionens Grundsatninger og Dyd — den sande Grundstøtte til vores Lyksalighed her og hisset; - og siden efter i alle de Kundskaber, som deres Bestemmelse udfordrer.

Hans Kongelige Højhed besøger ofte dette Ustyldighedens og den barnlige Glids Opholdssted,
B 4

a) Professor Sevel var, førend disse Indretninger, blevet sendt udenslands, for at studere de forskellige Opdragelsesmaader i Europa, og at forelægge hans Jagtagesser for en Commission, man til den Endt harde satd, for at iftandsætte en fast og ordentlig Plan.

sted, og gaaer igennem de adskillige Klasser, hvilke han aldrig undlader, at beloune i Forhold til deres Fortieneste. Paa samme Maade besøger hans Kongelige Hoihed Waisenhuset, de Fattiges Huse, Hospitalerne o. s. v. ja endog Gaengslernes tykke Mørke, ere selv under tiden oplysie med hans Nærværelse, saa at endogsaa selv Udkudet af de menneskelige Selstabber, ere ikke for lave for hans Opmerksomhed.

Prindsens Exempel har virket paa andre. Adskillige Personer af Rang og Formue have været ivrig i, at udmerke sig i Kundskab og Friheds Forplantning, ved at beskytte disse ædle Forsætter. Skolerne paa Grev Christian Ludvig Reventlow af Brahetrolleborgs Gods, forstakkede Prinsen den høieste Glæde. Efter at have undersøgt disse Skoler, behagede han at henvende sig, til sin ædle Vert med disse Ord;

"Min Herre! giid Deres Iver og Fremgangsmaade, saa vel passende for Ungdommens Underviisning, maae blive almindelig i vores liere Fædreneland. Det ligge mig intet mere paa Hjertet, end den oppoxende Ungdoms Opdragelse, fra den spædeste Barnedom,

dom, som bliver dem til den rigeste Kilde, til Lykkelighed deres hele Liv igennem."

Prindsen holder desuden meget af Reenlighed, som han anseer at være af ligesaa megen Vigtighed for Legemet, som Kundstab for Sælen, eller som en af vores Yndlingspoeter net udtrykker sig:

Endogsaa af Legemets Reenhed, faaer Sælen en hemmelig sympathetisk Stemning.

Og for at foregaae andre med et godt Exempel, er han selv altid reen og nat. Det er ene og allene af den Marsag, at han har affkaffet Bruget af Puder og Pomade bland Armeen, som en Kilde til Ureenlighed og Sygdomme bland den almindelige Mand: hvis Sudhed og Lune han er meget omhyggelig, for ved enhver Leilighed at underholde og undersøtte, end ogsaa med egen personlig Møie Befostning. En større Prøve herpaa kan ikke blive fremført, end den Deel som han med dem tager i alle de Besværligheder, som forefalde i det militaire Liv. Thi man har seet ham at øve Tropperne fra Morgenens tidlig til Aftenen sildig; marchere i Spidsen af dem, som een af dem selv, selv taale Varmens og

Kuldens Ubehageligheder; tage sit Matteqvar-
teer under den folde Hostes aabne Himmel.
Imedens Heldtoget i Sverrig stod paa, kan
man sige, at han sogte Hestedaad, og glemte
at Garen var altid tilstæde i Spidsen af Ar-
meen, naar han ikke var bestægtet med at
besøge de Syge og Saarede, at stille den enes
Feberhede med kiolende Drifte, og forbinde
den auden med lægende Hænder. Venner og
Fiender vare eens for ham ved slige Leilighes-
der. De som vare nærværende i denne kritiske
Tidspunkt, vare forlegen med at afgjøre hvad
der er meest roesværdigt hos Hs. Kgl. Høihed,
enten hans Mod, ledsgaget af ædle Hølelser, eller
hans Menneskefierlighed. Som en Menneske-
ven forlod han Sverrig, og foretrak trende
rivaliserende Nationers Fred og Lykke for hine
Laurbær, som Krigens Gud holdt færdige i
fine Hænder at omvinde hans Tinding med.

I

Da jeg saaledes har givet nogle Udkast
berørende Prinsens publike Karakter, vil det
ikke være overslodigt, at vedrøre hans private,
saavidt bekjendt er.

I enhver Deel af hans Liv sporer man
hos Hs. Kgl. Høihed, en almindelig Drift til
Godgjortenhed, fra den Kiærlighed og dybe Wer-
bodig,

bødighed han bør for Hans Hr. Fader, som viser paa hvilken høitidelig Maade han holder de guddommelige Haand hellige, som Naturen selv har knyttet imellem Forældre og Barn. Han er særlig indtagen af hans høie Søster, Prindsesse Louise Augusta, den elskværdige Gemalinde af Hertugen til Holsteen Augustenborg, deels fordi de ere nær beslægtede, deels formedesst den ualmindelige Forstand, sine Smag og Belevenhed, som er falden i denne indtagende Prindsesses Lod. Valget af Venner er Prinsen forsiktig og viis, men naar de engang ere valgte, ere de vis paa at erfare al den Varme og Oprigtighed, som det meest ædelmodige Herte kan giøre sig stolt af. I Folge heraf besøger han altid sine Venner i egen Person, naar de ved Sygdomme ere holdte hjemme.

Saaledes har han ofte afslagt personlige Besøg til beres Excellencer Greverne Bernstorff, Schack, Rathlau b), Tott c), Gener

b) Otto Schack Rathlau, Ridder af Elefanten, Stadsminister og Geheimraad ic. har ud begivet sig til sine Godser.

c) Grev Otto Tott, Ridder af Elefanten, Stadsminister og Geheimraad ic. døde Mar 1785

General Huth d), og Hds. Excell. Geheimraad Bülow, hans Kønelige Højheds Marschal.

I Selskab med det smukke Kjæn overstrijder han aldrig den strængeste Delicatessens Grændser. I Selskaber saavel indstrænklede til faa, som mange, seer man ham at holde en yndig Bestredenhed og Tilbageholdenhed. Han hører med Agtpaagivenhed paa enhver Person, som taler, hvorpaa han bestreden fremfører sin Menning, grundet paa Fornuften, og understøttet af en fold og overbevist Omdømme, og det paa en Maade, som indtager enhver, der hører ham. Og saaledes tiene hans Venlighed og Medladelse, ligg de milde Gødsstraaler, i stedet for at blende med dens Glands, til at indskyde Hietter, den største Verbdighed og Kierlighed, — som endnu om muligt faaer en større Tilvæxt ved hans tiltagende mandige Høide, gode Dannelse og Legems Styrke, Verdighed i Udseende og den Sundhed som han nyder i hans beste Aar.

Prinds-

- d) Wilhelm Huth, Ridder af Elephanten, Statsminister, General over Infanteriet, om hvilken man med Sandhed kan sige, hvad den romerske Historiekriger sagde om Marcus Portius Cato, at i hvid Land han end var blevet født, maatte hans Duelighed nødvendig have høvet ham til de høieste Verdigheder i Staten.

Prinsen (som alle Prindser burde) anseer sine Øster for hellige, Folgen heraf er, at de bestandig blive udførte med den største Noiagtighed; for den Marsags Skyld bringer hans Menseskeierlighed ham ofte til større Udgifter end hans Penge Omstændigheder synes at tillade; thi det hænder ikke sjeldent, at han har paataget sig at underholde saadanne, hvis Formue har været ødelagt, enten ved usorudseete Tilfælde, som hverken Hvid eller Forsigtighed kunde forudsætte eller forebygge. Et Exempel blandt mange saadanne kan dette bevise.

En Møller i Jylland havde indgaaet en Contrakt med Regieringen angaaende en vis Audeel Meel, som skulde leveres til en vis fastsadt Tid. Reppe var Kiobet sluttet, forend Prisen steg imod Alles Formodning til en usædvanlig Høide. Herretne i Rentekammeret paaskode Contraktens Opsyldelse i Folge de indgaaede Vilkaar. Kort, Manden blev ødelagt, og havde intet Middel tilbage uden at opdraabe hans Kgl. Hoihed, at rage sig af ham. Hans Kgl. Hoihed bar Omsorg for noie at undersøge Sagen, og da han fandt Mølleren havde en god Karakteer, sendte han Bud efter ham og tiltalede ham saaledes: "Lovene stemme overeens i, at en borgerlig Contrakt maa opfyldes,

opfyldes, og det staer ikke i min Magt at legge mig derimellemt, Landets Love maae have deres Gang; alt hvad jeg kan giore, er at befrie deres Familie paa en saadan Maade, at de kunde være sikre for Mad, og sætte dem i Stand til at fortsare deres vindstibelige Bestræbelser, som en god Borger." Besyret af slige Grundsætninger befriede hans Kongelige Hoihed ni og cyve ulykkelige Gieds-Arvestantere, og stienkede dem tilbage til deres Koner, Born, Venner og Selskab, den 14 September, Dagen, da han gjorde sit offentlige Indtog i Hovedstaden, med hans høie Gemalinde, første Gang. Dessoeruden beskaler hans Kongelige Hoihed aarlig c) en vis Sunn' til Bidenskabs Mænd og unge Personer af haabefulde Taleuter hjemme og udenlands f).

Den

- c) Hr. Couset, i hans Reisebeskrivelse, taler i meget høie Udtryk om hans Egl. Hoibeds Goddædighed mod Literati.
- f) I blant disse var den afdøde Professor Poulsen, som reiste i Norge paa hans høie Herrers Anførsning, i det roeværdige Forhet, at underholde det særdeles Genie, som han tilsiende gav fra sin Barndom, i Landskabs-Malerie, og maatte kunde intet Sted forsyne ham med sionnere Udsigter end de formloze Klipper, udhængende Hierge, Fovrige Egne; i et Land blandet med Cascader og Vandfald, hvoraf afstillinge give det berømte

Den ærlige, men trængende Haandværksmand, er heller ikke udelukket fra hans Kongelige Høiheds Goddædighed, f. Ex. Porcelains Fabriken oprettet i Kjøbenhavn, som for nyelig har erholdt de meest sunigrende Præver paa Prindsens Undest. Han har befalest et Taffel-Servise at forfærdiges, forestillende det ganske Flora Danica, malet efter Naturen, Stellet skal prydes med et fuldstændigt Antal af alle Urter voxende i de Danske Riger, ordnet efter den Classification, den udødelige Linneus har givet, tilsige med Mavnene under paa

ved Niagara sidet efter, i hvilket alt Naturen viser sig i sin Pragt. Denne Kunstner kan siges at være det samme i Malerie som Shakespear var i Poesie. Prindsens Værelse paa Friderichsberg ere prydede med denne Pensels sortrykende Træs, som Doden borttræffede midt i dens Blor. Hans Gliebne vil længe blive beklaget, og det, som endnu gør dette uoprettelige Tab mere sorgeligt, er at Etsningen med Coleurer, opfundet ved Poulsen, er ogsaa standset. Ligesom den aarlige Kon Prindsen havde anvendt paa ham, for at opitere haabefulde Clever, som skulde robe en Begevemhed til at berige sig af hans Kunstes Færdighed. Dog alligevel, hvad den norske Diana har sat i dette beundrede Genies Dod, have de danske Dreyader paa en vis Maade vundet i Hr. Bradt, en Landslags Maler, som paa hans Fgl. Høiheds Bekosing har begivet sig paa en Reise blandt de Øer, hvoraf det danske Kongelige bestodet, for at optage Malerier. Prospesterne saaledes optagne skal stilles i Robber.

paa Latin og Dansk, Gadene forestille Blomsterne og Figurerne de forskellige Klædedragter, baaren af Bonderne i Dannemarck, Norge og Holsteen. Og for at udbrede Kapel-lyst iblandt Folk, hvis fornemste Forretning er Algerdyrkning og Manufakturer, bestreber han sig at befordre de patriotiske jog ædle Hensigter hos det økonomiske Selskab, oprettet i København paa Kongelig Authoritet, og af hvilket han er Patron.

En af hans Fremgangsmæder i Særdeles-hed er meget eftersignelsesværdig, som er at befale små moralske og videnskabelige Skrifter, at uddeles blandt den tredie Klasse af Indvaauerne i Dannemarck og Norge. Disse ere de Fornoielser, i hvis Rydelse og Udvælelse han finder sig lykkesligst, til hvilke man kan foie Musik og Dans. I Folge heraf bivaanter han ofte de Baller, som hver i 4de Dag bliver holdte paa Slottet, som ved andre der blive givne ved Subscription af Borgerne, hvor han danser, som en af de andre. Man seer ham aldrig spille Kart eller deelstage i nogen anden Fornoiesel end de, som tiene til hans Sundhed eller forbedre hans Giel. g) Kort:

g) Fra hvilken anden Grundsats kan det reise sig, at Prinsen har forbudet sine Domestiquer at

Kort: denne Hyrstes Opførel udmerker sig ved den Bestandighed, som sætter ham i Stand til med usvækket Iver at fortsætte de vise og goddædige Udførl, som han har lagt til hans taknemmelige Hædrenelands Vel. Og personen endnu noget mangler at sætte hans Karakter i fuldt Lys, saa kroner hans Valg i Egteskab den. Prindsessen, som han har valgt er elskværdig, Intet ligner hendes Hiertes Godhed uden hendes Persons Yndigheder — disse Yndigheder bleve seete, kiedte og lagte Merke til af Prinsen, saa at denne Kørening er Frugten af gienfildig Kierlighed, prøvet ved lang Erfaring. Det danske Folk erfarer nu de bedste Virkninger af denne Prindsessens Godgivrenhed, som er tilbedret af Alle, som have den Lyksalighed at nærmne sig hende. Hers fra er det almindelige Husle, gid smilende Enighed frone Deres Egteskab og Venus velsigne den lykkelige Kørening! gid ægteskabelig Kierlighed og Oprigtighed i Alderen's kommende Dage gienkalde i deres Erindring deres Ungdoms Toraat. Leb vel.

bringe Kort i Forgemakket, og i det Sted lader anlægge for dem en Bogsamling i det danske og sydsee Sprog, hvorfed de funde udbrede deres Kundskaber i Religionen, Historien, Jordbeskrivelsen ic.

Brev II.

Kiereste Ven!

Jeg kan let giette mig til Deres Uroelighed for Deres elstede Muser, paa den Grund formoder jeg, at den Hengivenhed, som Prindsen ved alle Leiligheder viser Krigs- Videnskaben, skulde være stadelig for de øvrige, da De troer, dersom jeg forstaer Dem ret, at Kunster og Videnskaber aldrig vare bestemte til at blomstre i Vulcan's og Mars's Herredomme.

Jeg vil ikke modsigte denne Gætning for nærværende Tid, endstienet meget kan ansøres fra gamle, ja endog nyere Tider, for at vise, at den hellige Hildes Systre ikke altid havde lader sig bortstrække fra deres hellige Opholdsteder, ved Bessona's Rost, men tvertimod at deres Kondeel har været befordret og beskyttet af den selvsamme Haand, som bed at udøse Blod. Det er sandt De kan fremfore
Sparta

Sparta, hvorfra ast, hvad som tiente til at forfine Smagen, var forjaget, og det endog ved en offentlig Lov. Imidlertid haaber jeg ogsaa, De ikke forglemmer Atheneu, hvor Gra- ciernes Smil gave Krigernes Spore Glands. Hvor Heltemod og Lærdom vare saaledes blan- dede med hverandre, at de paafslærende Slægter ikke nok funde beundre de lykkelige Wirkninger af denne Forening: og saa overbeviste vare de Gamle om Nodvendigheden af at dyrke Krigs og Freds-Kunster tilsammen, at de forestil- lede Minerva i Waaben; og hvad forstode de ved at indslatte hendas væbnede Billedstørte i Troja's Skiebne, uden at dets Magt vilde aftage og blive ødelagt, naar Trojanerne enten bleve quindagtige og dyrkede Fredskunsterne allene, eller hengave sig selv gauste til Waaben, uden Hensyn til de stionne Kunsters Dyrkelse. De stionne Kunster skinnede aldrig klarere end i de Dage, da Marathons Marke og Salq- mis Kyster, blevne af Friheds og Uafhændigheds Land, der reiste sig fra Golessen af egne For- tienester, have efterladt folgende Slægter, de meest glimrende Mindesmærker af ufor- signelig Heltemod og forfinet Smag.

Og for at komme nærmere vort eget Hjem, naar glimrede Frauengs lysere i Literaturens

Karboger, end i Ludvig den XIV. Dage. Denne ærgierrige Monark, som medens han forte Ødelæggelsens Sverd i den ene Haand, var ikke mindre omhyggelig at dyrke Fredskunsterne med den anden.

Men hvorfor søger vi store Exempler udenlands, h) da vi have saa mange Prøver hos os selv? Hvilket Land har vel været en mere berømt Moder eller Anime til Helte og Philosopher, end vort eget? Hvor har Foreningen imellem Krigs Gudinden og Minerva været noiere. Aldrig, i Sandhed, har vores Nations frigerste Skytsaand været uenig med Kunstens eller Videnskabens; Mod og Lærdom have været lige underholdte i Frihedsdens Barn. Milton, den første blandt Dodelige, for hvilken Homer havde Fortrinsnet blot i Alderen, var født og opdraget under Martis Herredoni, og udbredte Stor-Britanniens Ravn over Lande og Have, og i alle de Himmellegne, som opvarmes af Solens lyse Straaler. Samtidige med Marlborough, vore Tiders Q. Fabius Maximus, levede Newton, i hvis omfattende Hand, det syn-

h) Kæseren ombedes at erindre, at Vogten er streltet under en Indsedi Britters Ravn.
Overs. Num.

synlige Alt først fande dets Grænder; og
Poppe, hvis kydske Muse var en Datter af
Philosophien og Gracierne, som skulde, der-
som han havde levet i gamle Dage, have
faaet opreist en Tempel til Ære og Erindring
for sig.

Hvad Danmark angaaer, beder jeg
Dem tilbagefalde i Deres Erindring, hvad
De allerede ved, at dette Land, som har
frembragt saa mange Helle, har altid haft
den Glæde at bedugge de Laurbær, som be-
frandte Krigernes Lindinger, med Helicons
melodiske Saarer.

Den nordiske Tyrteus, Regner Loh-
brok's Sange, ere lig hans Hestedaad i),
og Sange af Godward Biarka, en Barde
og Helt ved Rolf Krages Hof, saa udmærket
godt oversat ved Saxo Gramaticus k); Wal-

, E 3

demar

i) I blaudt disse ere Kongen af Danmark Reg-
ner Lohbrok's Dodesang, udgiven af Hans
Hoitvedsdighed Hr. James Johnstone,
København 1783, 12mo, og ved Christian
Adolf Klots i en Samling af Kriger-Sange
tilføjet Kortet Carmina, 1763, Altenburg, 8.

k) See Saxon Gramat. danske Hist. 2den Bog,
og Snorro Sturlesons norske Historie 2 Bind
Side 347.

dem ar den Hørstes frigerske Tidsalder maae den usiagligste Undersøger tilstaae Smag og Genie. Hvad der er skeet i forrige Tider, kan indtræffe igjen, og det Modsatte kan ikke følge, fordi at hans Kongelige Hoihed har paataget sig den meismeslige Forretning, at gienstienke hans elskede Folk den ædle Mand og Orden, som saa ofte vandt Hæder og Ære paa Valpladsene 1). Litteratur og Videns-

1) Intet kan være et større Bevis herpaa end et Brev fra Dronning Anne til Friderich den 4de, Konge af Dannevar, hvori Hendes Majestet ønsker ham til Lykke for det umiskjendelige Heltedød og Orden, som de danske Tropper, sendte hende til Nielp, viste ved alle Heiligheder under den britiske Kone. See Cr. Pontoppidan's *Vestigia Danorum extra Daniam*.

Hertil kan anføres den følgende Paasprivat under et Skilderie. Det Kongl. Artillerie-Regiments store Sabl i Woolwich:

General Lieutenant Albert Borggaard, Oberst ved Artilleriet af en gammel og ærverdig Familie i Danmark. Han trædte ind i Krigsstanden i en Alder af 16 Åar, Maret 1675 i hans Souverains Armee, paa den Tid i Krig med Sverrig, først som Gabet, siden som Lieutenant i Dronningens Regiment til Fods, Maret 1692 kom han i Engelske Dieneste under Kong Williams Regering, var selv tilstæde i 18 Feldtstage og 24 Belæiringer, og bedækket med Saar, endte et ærefuldt og aldrende Liv den 7 Febr. 1751 gammel 92 Åar.

Denne brave Officiers sindrige Talenter skylder Engeland sit regulære System i Artillerie-Videnstaber og Dieneste; ligesom og for Regi-

Widenstaber ere ikke forsomte i Dannemarke, og de Daniske ere langt fra at være fremmede for Minervas guddommelige Indflydelse. Prinsen har tilfulde viist, at han fuldkommen stionner ei assene alt hvad som bidrager til til hans Hædrenelands sande Ere, men ogsaa alt det, som udgjor dets Lyksalighed; og uagtet han oposrer meget af hans Tid til Troppernes Øvelser, vil man dog til sidst finde, at deit har været lige deelt imellem deres Undlinger fra Parnas og Thors m) Sonner. Hans Kgl. Høihed har gjort hans Dr. Faders Hensigter til Rettensoren for sine Handlinger, s. ut han udfører med en Iver der grændser til Enthusiasmus. Under disse velgjorende Straa-ler see vi Flora Danica, udbrede sig og blomstre, og Professor Wahl at berige den botaniske Hauge ved Charlottenborg med de nye Skatte, han har samlet paa hans Reiser i Morge, Spanien og adskillige Dele af Africa, hvilket alt er bestrebet og udgivet i hans Symbolz botaniciæ. For at undersøge Naturproducenterne paa Øerne Island og Færø, have Dr.

E 4 Mohr,

mentets Forbedring og Islandsstællese. Corpsets Officerer have af den store Herbadighed de bare for denne Mand's Tapperhed og Duelighed ladet dette Portrait tegne efter Originalen, og dermed prydet denne Gahl, til en Grindring om ham. Åar 1785.

m) Thor Sud for Krigen i den nordiske Mythologie.

Mohr, Hr. General-Adjutant Ebwenerup) og de Herrer Lieutenanter Rothe, Egede og Snedorff været besludmægtigede, og sendte til Grønland, for, om muligt, at gienstienke Europa, Kysten af et uhyre fast Land, som en Kolonie fra Island havde beboet indtil det 14 Aarhundrede. o) Verket afhandlende Muskelstællerne, som Regensfus har begyndt med en saa heldig Efterligning af Naturen, at Kunsten, i den Henseende, kan siges at stride om Fortrinnet med Naturen, er nu fortsat ved vore Tiders største Conchylologer, hans Højærverdighed Hr. Johan Hendrich Chemnitz og Hr. Lorentz Spengler, Kongelig Kunstkammer-Forsvater, en Mand, som er høiligen agtet for hans dybe Kundskaber, og hvad som endnu er bedre, hans almindelige Menneskierligeb.

Men

n) Povel de Ebwenerup, General-Adjutant og Capitain i dansk Søe-Tjeneste; ligesaa hersint som hans Førsædre have været, som ved Fortuneske forhvervede sig Adelsret, ligesaa meget hædret denne agtværdige Søe-Officer ved Duglighed og Skarpindige Indsigter den danske Søe-Stand.

Overs. Anmærkn.

o) At alle disse Sogninger paa den Østre Side var forgivres, fordi vore oldgaulse Colonister boede paa samme Vestre Side, hvor de nu værende boe, have om sider Hr. Cancellie Secretair von Eggers tydeligen bevist og dersør nnelig vunden en Præmie af det danske Landbruksholdning Selstab.

Overs. Anmærkn.

Men imedens Naturvidenskaben soler disse
velgisrende Straaler, dyrket af et Selskab
af Mænd, hvilc's vidkere Grandstuer og
Bid, kan blot lignes med deres Hædrenelands
Kierlighed, bliver Historien, som hædrer ans-
dres Daad, selv ikke forglemt. Scriptores
Rerum Danicarum, p) hvoraf den syvende Deel
er udkommet, er et Værk, som i Henseende til
Rørigtighed og Pragt kan sættes i Ligning med,
om ikke overgaaer Muratoris velbekendte
Samlinger. Dette Værk mane forstasse dets
Udgivere, Laugebech q) og Suhm, den største
Mere. Desforuden bestyrrer hans Kongelige
Højhed, da han fuldkommen stionuer Mynt-
ters og Medaillers Mytte i Hensigt til Histo-
rien, et Værk, som er en Beskrivelse over
det Kongelige Myntkabinet, nemlig, den
Deel, som indeholder de danske Mynter
fra den tidligste Alder til nærværende Tid.
Dette Værk, hvoraf 313 Plader i stor
Folio allerede ere udkomne, er bestyret ved

E 5

nogle

p) Dette Værk er un fuldendt af vores første
Lærde Hr. Kammerherre Suhm, og bestaaet
af 7 Bind, dette er denne lærde menneskefierlige
Herre som for at for fremme Litteraturens og
Kunstens Dyrkelse i Danmark har ædelsmodig
tilladt enhver frie Adgang til sit Bibliothel, som
er af betydelig Verdi. Overs. Num.

q). Geheime Archivarius og Etatbraad, dode 1775.

nogle af de første Videnskabers. Mænd og Myndkiendere i Danneimark, nemlig Kammerherre Suhm, Hr. Conferenceraad og Stempelpapirs. Forvalter Müller, og Konstfanimer. Forvalter Spengler. Maar dette værk er færdigt, kan der ikke omtvivles, at det vil blive et værk, som kan ansees for et af de vigtigste, og som gør Nationen Ere.

Medaille-Cabinetet er meget stort, og maastee den Deel deraf, som indeholder de danske og norske Mynter, kan sættes i Ligning med ethvert andet i hele Europa. Det er paa Slottet Rosenborg, og ordnet paa en for Tilhuerne behagelig Maade. Ligesaa anseeligt og hæderligt som dette er, ligege saa meget vil ogsaa de for nogle Aar siden af Bugge^r) og Morville^s) begyndte trigonometriske Optagelser af Danneimark og Morge, der med utrættelig Iver paa Kongelig Bekostning fortsætted, bidrage

^{r)} Thomas Bugge, Jussiceraad og Professor i Astronomien og Mathematiken, Medlem af adskillige Videnskabers Selskaber i Europa, berømt for sine dybe Indsigtter i de mathematiske Videnskaber, og for sin udbredte Correspondence med de største Mathematikere i Europa.

Overs. Mindearkn.

^{s)} Nicolas Morville, Vandmaalings-Conduktør, Medlem af det Kongl. danske Videnskabers Selskab, og Landhusholdnings Selskab,

drage til at udbrede Handel i Rigerne. De Kort over Dannemarke, som allerede ere udkomne, ere af kiendere anseete, for de beste i enhver Henseende. De islandiske Kyster ere ogsaa meget noigtige optagne, og et Atlas udgivet under General-Majutant Lovenors^{t)} Opsyn, som er Directeur ved Archiver, der indeholder de til den Kongelige Socerat henholdsnde Søkort, og som ere oprettede under Hans Kongelige Priveds Bestyrrelse.

Ethvert Foretagende, hans Kgl. Hoihed har deeltaget i, har viist sig ligesaa heldigt som nyttigt for det Almindelige, naar vi undtage det, som angaaer den nyelig afdode Major Poulsen, som jeg i mit første Brev har talt om.

Før at det Offentlige kan høste Frugten af de litteraire Skatte, som tilhøre Kongen, har hans Majestet, efter hans Sons Raad, givet Ordre til at fribe et Exemplar af enhver Bog, som er udkommen i de danske Riger, fra den

beromit ved hue Gengaph. Opmaalinger over Sjælland, og trigonometriske over Nuen Langeland, Falster ic. Overs. Anmæln.

t) Det er ogsaa endeel af de norske Kyster i lige saadanne Kort, med Fortslaringer udkommen. Overs. Anmæln.

den tidligste til den nærværende Periode. Man betaler i Folge Dækets Siedenhed, og desuden bliver en Belønning udsat, for den som navingiver Eieren til hvem man kan henbende sig u). Man har ogsaa anlagt en Manuscript-Samling, tilligemed de bedste Bøger og Kobberstikker som udkomme i Europa v), for at bringe denne Plan til videre Modenhed, har den nærværende Bibliothekar, Hr. Professor Moldenhave r, gjort tvende Reiser til Spanien, for at lære at kende et Lands Litteratur-Historie, der kun lidet er bekjendt, sicut den fortiner at være det modsatte. Den nærværende Samling af spanske og portugisiske samt ældre Italienske Bøger, er en af de fuldstændigste i Europa, den nyeste Italienske, Engelske og Franske er ikke saa fuldstændig w), og

u) Ester Kongl. Anordning af 1781 maa enhver Bogtrykker levere 2 Empsarer til det Kongl. og et til Universitetets Bibliothek.

Overs. Annærk.

v) Den hele Manuscript-Samling, og især det nordiske Bibliothek har sal. Conserceraad og Bibliothekar J. Erichsen bragt i Orden, og gjort de første Indretninger til dets offentlige Brug. Overs. Annm.

w) Overalt er Bibliotheket ikke i noget Fag usfuldstændigere end i den nyeste Philosophie og Pædagogik, samt hist og her i dette Jahrhundretes udenlandsse Historie og Vordebeskrivelse; og hvad man allermindst skulde have troet, i den hele

og Palæotipa, eller de fra Kunsteus første Lid
indtil Aaret 1530 trykte Boger, have haact
en betydelig Tilvext ved den afdsode Grev
Thott's x) Legat, hvorved han overlod Hans
Majestæt Kongen een Samling Boger, som
vare trykte forend Aaret 1530, og som den
afdsode med utroesig Utrettelighed havde sam-
let paa, fra Aaret 1728 til 1734 y). Jeg
maae

næste Svenske Litteratur. Nye Russiske og
Poliske Boger findes her ikke, da ingen her vil
lære disse kultiverede Nationers Sprog, for at
fionne deres Frengang i Kundskab og Smag. Vi-
geledes haves her det Nye, som er trykt, i det
Vohmiske saunt i det Uingerske Sprog, som dog
begge to dyrkes af den Patriotiske Nation.

Overs. Unnærka.

- x) Som havde en af de største Privatbibliotheker, hvorfaf den betydeligste Deel blev efter hans Død bortsolgt til Besie for hans Urvinger. Jeg kan ikke undlade at erindre Dr. Prof. Vic. Elert, Bibliotheclar ved Universitetets Bibliothek, en Mand
der for sit gode Hierte, retfægne Haandlinger og
Pærdem er meget agtet blandt de Studerende;
han var overdraget tillige med andre sittige, kyn-
dige og lærde Mauds Hjelp, at ordne Grev
Thott's Bibliothek, og at besørge Catalogernes
Tegning. Paa hans Forstaa blev der ved Catalogernes
Udskærgning samlet en Genf til en aldrende
og fattig, men retfæffen Students farvelige Uds-
fommie. God Rige og lærde Økend i Staden vilde
folge dette priisværdige Crempel. Overs. Unn.
- y) Tilligemed mere end 4000 Haandsritter, hvori-
blant mange udenlandse med sunnske Miniatur
Malserier, dog den største Deel til Fædrelandets
Historie og Litteratur henhørende. Overs. Unn.

maae ikke forglemme at sige Dem, at Bibliotheket er aabent, hver Formiddag fra kl. 9 til 12, de hellige Dage undtagen, for enhver, og et Værelse indrettet til Læseres Bequemmelighed og der udsaaes Boger til dem, hvis Karakter man fiender, ja endogsaa Manuskripter, som jeg anseer for at være meget vobesigt. z) De er med mig overbeviist, at saadan ødelmodig Understøttelse for Videnskaberne, maae virke mægtigen paa andre, og det givt det ogsaa.

Hans Kongelige Højhed Arveprinds Frederich, er en varm Beskytter af Videnskaberne. Med en Gavmildhed, som vilde giøre en Prinds af større Formue Kærej har han paa egen Bekostning labet udgive Snorro Sturlesons næste Kongers Historie, tre Bind i Kilo.

z) I alt bestaaer Bibliotheket af 200,000 Boger og Småskrifter; thi ogsaa af seldne Kløveblade, især af forrige Aarhundredes Frank, Nederlandske og Engelske Historie findes en stor Samling. Af de ældre danske Acta Publica findes ogsaa en fuldstændig Samling. Hvende Kongl. Secretærer ere ogsaa ansatte ved Bibliotheket, nemlig de Herrer Magistere Frederik Eckard og Niels Mørup, tvende for deres grunde Indsigter i Litteraturen, hvil i den udenlandske, og denne i den Danske og Palæotyp Wæsenet, agtede og førde Mand.

lio. Deuden har han omgivet sit Lysslot paa Jægerspris med Mindesmerker i Marmor, af Wiedewelt, til Erindring om de Danske, Norske, Islandere og Holszeyere, som have giort deres Ravne dyrebare for deres Fædreland.

Og for at forevige disse beromte Støtter, er Overstrivten af hans Excellence Hr. Ove Høgh Guldbergs a) uesternelige Pen. Kobberne af dem ere bestrevne ved Peter Top Wandal b) Danmarks Sheridan. Disse Mindesmerker ere offentlig udgivne paa Arveprindsens Befostning c).

Mæſt

- a) Ove Høgh Guldberg Geheimeraad, Ridder af Dannebrog etc etc. tog fra Hjælpt Rat 1784. og blev Stift Amtmand over Værbund.
- b) Peter Top Wandal, Prof. oa Under Bibliothekar ved Hr. Majst. Haand Bibliothek, en meget sittig og sharpindig Her d.
Overs. Anmærkn.
- c) De paa Jægerspris ved Mindescene hædrede fortiente Wandal's Levnetsbeskrivelse af P. T. Wandal, stor 4. Åbh. 1783.

Mest efter Prindsen, troer jeg at burde nævne Hanmerherre Suhm, en Mand, som har oposret sin betydelige Formue til Statens Bedste. Hans Bibliothek indeholder omrent 120,000 Bind af de bedste Skribentere, som aarlig foreges. Hans Manuskript-Samling er uieget stor og kostbar; og blandt de ovrigere ere alle de, som den lærde Philolog Reise i Leipzig har strevet og var i Besiddelse af. Denne sande Patriots Bibliothek e) er aabnet for det Offentlige Mandag, Tirsdag, Torsdag og Fredag fra 12 til 2. Han bidrager ogsaa paa den mest goddædige Maade til saadanne Bogers Udgave, som ere strevne af unge Mennester, og en Belønning biver af ham uddeleit til dem, hos hvilke man spører Genie. Og for at frone det Hele, betaler han en aarlig Sum til Islandiske Studentere for at oversætte deres Hode-Døs gamle Skribentere, fra deres Hædrene Sprog i Latin. Mange af disse ere allerede komne for Lyset, paa denne nordiske Mæcenats Omkostning.

S For-

e) Mr. Secretaire Magister Myerup, tiliggemed forige geheime Archiv Registrator Weber, ere Bibliothefarer ved dette Bibliothet.
Overs. Annæksi.

I Forveien burde jeg maaske have underrettet Den om, at der i den Henseende blev oprettet et Legat Aar 1732, som siden Aar 1772 har været under Bestyrelse af sex af de lærdeske Mænd, under Raad af den Arnuas Magnæsse bestandige Commiſſion, som tilsiges med en Secretair og toende Oversætttere, skalde udgive den nhyre Dyng, om jeg maae bruge dette Udttryk, af den nordiske Literatur, samlet af Arnuas Magnusson, en Íslænder, paa hans Reiser i Europa, men i Særdeleghed i Ísland. Adskillige Udarbejdninger ere alle rede udkomne, som giore Selstabets ædelmosige Stifter, og de Mænd, som Rougen 1772 havør ansat dertil, stor Ære.

Foruden Kongens store og mindre Bibliotheker, ere der adskillige andre offentlige, nemlig ved Universitetet; elhvert Collegium især; den botaniske Hauge; og det Kongelige Akademie. Her til kan man endnu seje de vel valgte Samlinger, som tilhøre Artillerie-Corpset og Landskabet Akademiet. Der ere dessuden mange Bibliotheker, som, skjont de ere private, i Henseende til deres Eiere, staar aabne for enhver Lærd. De bedste heraf ere, efter min Menning, først Hans Excellence Ove Hagh Guldbergs, en Herre, som besidder

der Lærdom og den mest patriotiske Ære for hans Fædreland; som har forenet i sine Skrifter Indsigt med Genie og Smag. Hans almindelige Verdens-Historie, er maaßke et af de bedste klassiske Becker, som vores Mars hundrede har frembragt, og et Forsøg til en Gedommelße e) over Miltons store Genie, rober den høieste Grad af kritisk Skarpsindighed. De andre merkværdigste Bibliotheker besidde Deres Excellencer Grev Adam Gottlob Moltke; Statsminister Grev Bernstorff; General Claesen f); Geheimraad og Marechal Bülow; Geheimraad Holmskold; de Herrer Conferentsraader Cordesen; Adam Müller; Justitsraad Uldahls; den danske Erskine, og Professor Wandal. De Herrer Spenglers og Brünniches Bogsamlinger besaae for det meste af Skrifter henhørende til Naturhistorien, ligesom Professor Bildgaardes indeholder de, som henhøre til Heste- og Dyre-Lægevidenskaben. Til denne Mandes Smag, Glid og elskværdige Karakter,

e) Tanker over Milton og den saa kaldte hellige Poesie, Goroe 1761, 8. Overs. Num.

f) Hvis Bibliothek er ved hans Testament bestemt til offentlig Brug. Overs. Num.

rakter, skylder Dannemarke sin Veterinair-Skole, maaske den første i Europa; og et Museum af anatomiske Præparater af Heste og andre Dyr, hvorover han læser.

Det er ikke blot i Boger, at Dannemarke overgaaer sig selv. Man har ligeledes aulagt Samlinger af Naturalier og Konssager. Det Kongelige Museum, er bestreven af Jacobæus og Laurentzen i Begyndelsen af dette Aarhundrede. Den Tilvært det siden den Tid har faaet, beløber sig for nærværende Tid til to Gange saa meget, og vil i det mindste fylde tvende Folio Bind, og fremvise en aaben og frugtbar Mark for de Herrer Spengler og Son, i hvis Hænder denne kostelige Slat er. Det Kongelige Museum vil herefter blive endnu mere beriget, ved Geheimieraad Holmsskiold's Mineral-Cabinet, som er Frugten af mange Aars Samling og vedholdende næsten utroelige Summers Anbudselse til Personer, som i den Hensigt blev sendte til Rusland, Ungern, Sverrig, Norge, Lydfland, Stor-Brittanien, Island og Færerne, for at samle alt Gjeldent i disse Lande. Kongen har kjøbt hele Kabinettet, og har i Sinde at giøre det offentligt. I den Hensigt bliver en Beskrivelse udarbeidet derover, under

denne Samlers Opsigt, som i Henseende til Noiagtighed og kritisk Smag, kan sættes i Sammensigning med de bedste af det Slags. Næst efter disse Samlinger kommer Universitetets. Den bestaaer af firefødede Dyr, Fugle, krybende Dyr og Mineralier i den ypperligste Orden, i en Bygning 146 Fuß lang og 28 bred. Det hele er en Gave, som er en Konge værdig, og bær med Rette den Inscription man har sat over Døren: *Theatrum Naturale munificentia Regis conditum A. C. MDCCLXXII.*

En noiagtigere Beskrivelse, saavel over dette som andre Kabinetter i begge Kongerigerne, kan findes i Ober-Berg-Hauptmand Mort. L. Brünnichs Dyrenes Historie og Dyresamling i Universitetets Natur-Theater i ste Bind i ste Heste, tilligemed en historisk Afhandling om Naturvidenskabernes Fremgang siden Universitetets Stiftelse, 1782, skrevet i det danske Sprog. Her bor jeg ikke forglemme at anmærke, at den Samling bestandig forsøges af denne lærde Mand, hvis Værker h) bære Præg af en udbredt Indsigt.

Før

h) M. Dr. Brünnichs *Insectologia Selandica prodromus* 1761. *Entomologia*, 1764. *Ornitologia Borealis* 1764. *Ichthyologia Massiliensis*, 1769. *Zoologia fundamenta* 1771. *Mineralogia* 1777. & *Historia Litteraturæ Danicæ Scientiar. Natural.* 1783. &c.

Koruden de ovenansorte Kabinetter, som
 man kan kælde offentlige, findes der en stor
 Deel Private, af disse vil jeg blot melde de
 vigtigste og Yndlings: Gienstandene i dem.
 Det Kunstkammer, som tilhører Grev M o l t k e,
 fremvise de kostbareste og meest sieldne Musæler
 og Mineralier, alle vel bevarede; i Henseende til
 Antallet overgaaer General C l a e s e n s det,
 som foruden det mineraliske Rige besidder Mo-
 deller af alle de Maskiner, som giøre den nær-
 værende Tids Korsfinelse Være. Hr S p e n g-
 le r s Naturalie-Samling er det svolteste Be-
 viis paa hans Hengivenhed til denne Videns-
 stab. Her findes en Samling af Søe-Rob,
 samlede af den Brittiske Columbns, Kapitain
 Cocks brave Medfolger. Kammerherre
 S u h m s og Hr. C o l s m a n s Kunst-Sam-
 linger ere alle vel forsynede med gamle Rust-
 ninger og andre Kunstens Frembringelser.
 En Beskrivelse herover, vilde udbrede Lys
 over Haandværkeres Historie i de forrige Mar-
 huudrede. De Herrer de H e m m e r t, K ö l l e,
 N y b e r g og W i n d m i l l e have samlet paa
 Medailler og Mynter, og det med den Held
 som bestandig bor være Belønningen for store
 Udgifter og National-Mand. Til disse sidste
 Samlinger kan vi endnu tillægge den, som til-
 hører hans Excellence O v e H o g h G u l d b e r g,

bestaaende af gamle Mysterier og Antiquiteter, i Særdeleshed Egyptiske, Græske og Romerske, som for nyelig have været bekjendtgiorte af Institusraad Wiedewelt paa det Kongelige Akademie. Den afdøde Geheimraad Hie lmsstiernes Kabinet er rigt paa Mysterier, Medailler og Portraiter, som oplyse den nordiske Historie, og som ere beskrevne af Hr. Weber, under Kammerherre Suhms Opsigt.

Før desbedre at opnaae det Diemerke, Kongen og Prinsen have i Sigte, mangler ikke Selstabber af lærde Mænd, hver i sit Fag. Universitetet i København, hvis Patron er Prinsen af Augustenborg, har faaet en ganske nye Form; grundige Kunstabber, dannede ved kritisk Læsning i de græske og latiniske Skribentere have erhøldet Fortinet, for skolastisk Velsalenheds vilkaarlige Herres brønne; nye Grene af Videnskaber ere indførte, som hidindtil have været ukiendte i dette Videnskabers Sæde, iblandt disse ere de frugtbringende og nyttige Videnskaber, Naturhistorien i) og Botanik k), Chymie

i) Grüniche er Professor i Naturhistorien, men da han opholder sig ved Bierg-Værket paa Kongeborg, læser Wahl derover.

Overs. Unmärkn.

k) Wahl, Professor i Naturhistorien og Botaniken.

Overs. Num.

wie l) og de s̄tonne Videnskaber m) o. s. v. De offentlige Examiner, Studenterne aarlig undersøste sig, ere indrettede paa en Maade, som paa engang oppækker største Kappelyst, saamt anspørre til at erholde den hæderlige Udmærkelse og de Belønninger, som ere udsatte i den Henseende. De nye Forbedringer, i Henseende til Medicinen og Chirurgien, ere ikke mindre vigtige. Disse Videnskaber havde indtil Maaret 1785 været forenede og tilsammen studerede, under de Privilegier, som i ældre Tider bare stienkede det mediciniske Fakultet. En Worm, Bartholin, Steno, Winslow, Henningsen, Callisen og Adolphin o), havde til forskellige Tider tilstrækkelig beviist, at Anatomiens, saasom den er det ædleste Studium, ogsaa var berettiget til den næeste Agtpaagivenhed, og

D 4

i Fol-

- l) Coopman, en Hollænder, er Professor i denne Videnskab. Vi have selv i Danmark fortiente Mænd i Chirurgien, for Ercipel en Mængd, en Becher o. fl., som med grundige Indsigt heri have udmerket sig. Overs. Numærk.
- m) Knud Lyhne Rabbel, Prof. i Nesthetiken. Hvad Addison og Swift var for Engeland, er denne elskværdige Lærde for Danmark. Overs. Num.
- n) Vilhelm Hennings, Directeur for det Chirurgiske Academie, Professor i Anatomiens, Physiologien og Chirurgien.
- o) Alexander Kolpin Justits Maab og Hef Chirurgus, Professor i Chirurgien.

i Folge deraf burde lægges Wind paa af Mænd, som blot gjorde dette til deres særdeles Studium, og som vare i Stand til at gieunemsgaae dem efter Philosophiens Regler; thi saa stor havde Fordommens dybt indgroede Magt været, at ikke allene Chirurgie, som jeg sagde, havde været lært i Samfund med Medicin, som en Biesag, men den var end ydermere overladt til Folk, som udgjorde det hæderlige Barberer-Amt. Professor Winslow, en Broderson til den beromte Anatomiist af samme Ravn, hiedbragte ved sin Tilbagekomst fra Frankerige, Stor-Brittanien og andre Europas Dele, alle de Opdagelser og Forbedringer, som vare antagne i disse oplyste Lande, til denne Videnskabs bedre Fremme. Den med Naturen saa overeensstemmende Maade, paa hvilken Anatomiens i Engeland behandles, indtog hans philosophiske Siel, og blev hans Undlings-Siensstand, som han lagde Wind paa, og lærte ikke uden megen Moje og Besværlighed. Erindringed om, og Virkningen af hans Seier er herlig — Et chirurgisk Akademie, selvstændig og uafhængig af Universitetet. Det er een af de prægtigste Bygninger og ligger nær ved Friderichs Hospital og Jordemoder-Huset, trende Skoler, af hvilke adskillige Amter allerede ere forsynede

synede med duelige og indsigtsfulde Chirur-
ger. Ved at børre dette, maae jeg under-
rette Dem om, at ethvert Amt har omsider
saet sin egen Doktor tilligemed en Chirurgus
og en Apotheker, der alle have de fornuodne
Indsigter, og dertil ere bestikkede Chirurger
ved hans Majestæt, efter Forstag fra sit Akademie,
Doktoren ligeledes fra sit Fakultet,
under hvis Opsigt Apothekerne staae, for at
forebygge Salget af bedærvet eller ubrugelig
Medicin. Thi lige saa stor Omsorg man ved
et Rescript har baaren for at holde Apothe-
kerne vel forsynede med god og brugelig Me-
dicin, saa stor Forbrydelse er det ogsaa at
sælge Gist til noget Menneste, uden Tillad-
else af en af Fakultetets Medlemmer. Her-
end jeg forlader Universitetet, ønskede de maa-
stee at kende de forskellige Klasser, hvori det
er deelt, disse ere:

For det Forste, det Theologiske, som er
besadt af Doktor og Professor Hornemann o),
hvis Anmerkninger over Joden Philo p) ere
imod-

•) Claus Friis Hornemann, Doctor og Pro-
fessor i Theologien, En Mand, der ved sin Per-
son og dybe Indsigter gior sit Fodesland Danne-
mark Ere. - Overs. Annærln.

p) Specimen Imum Excercitationum criticarum
in versionem LXX interpretum ex Philone. Gott.

imodtagne med den høieste Agt; af Doktor Balle q), Bislop over Sjællands Stift, en Mand, der er ligesaa høit elsket for sin Karakter, som for sit Kollegium over den aabenbare Religion; af Hr. Professor Moldenhawer r), hvis Fortjenester i Litteraturen De allerede er bekjendt med af Doktor og Professor Friderich Münter.

Før det andet, det juridiske Fakultet, bestaaer af de Herrer Professorer Norregaard, Colbjørnsen, Obelih, Eggers, Gold og Schlegel, hvilke den danske Lovkyndighed styrder en Noiagtighed og Orden saa Lande kan giøre sig stolt af.

Før

1773. 8 et Havn. 1774. 8. Specimen ztum &c.
Havn. 1776. Specimen ztum &c. Disp. prolo-
co ibid. 1778. Ovrsj. Anmærkn.

q) Niclas Edinger Balle, Doctor og
Professor i Theologien. Tildkommnen overbevisst
om, at ikke altid de lærdeste Religions Kærere
vare de mest passende for Almuen, har denne
utrættelige Kærde eprettet et Selskab for at øve
tilkommende Religions Kærere i Berns Under-
vüssning og det populære Koredrag.

Ovrsj. Anm.

r) Daniel Gottthilf Moldenhawer, Doctor
og Professor i Theologien, Bibliothekar ved Hds.
Majestets store Bibliothek, hvis Kærdom, Wit-
tighed og Høflighed gjør denne Kærde almindelig
elsket og agtet.

Ovrsj. Anm.

Før det tredie, det medicinske Facultet, udgiore Doctor og Professor Kraheusstein, som desuden er Professor i Experimental-Physiken, Doktor og Confereneeraad Christen Friis Rottbøll, hvis *Descriptio et Icones rariorum plantarum*, Havn. 1773, og *Afhandling over Botanikens Mytte*, udgiven Aar 1783, og *Bornekoppernes Indpodning*, De allerede besidde og læser med Fornuelse; Etatsraad og Professor Matthias Saxtorph, ved hvis *Forlæsninger de arte obstericia, Jordemoder-Kunsten*, er i Dannemark bragt til en lige Hoide med de fortresseligste Skolers i Europa; Justitsraad og Professor Hendrich Callisen, hvis *Grunde i Anatominen og Institutiones Chirurgiae hodiernæ ere antagne som Rettesnor for mange udenlandske Universiteter*. Med Professor Tode er De bedre befriudt end jeg, derfor vil jeg blot anfore dette: at imedens hans *Afhandlinger over de veneriske Sygdomme* og hans periodiske Bladé under de forskellige Navne af Sundheds Tidender, Sundheds Bladé, Hygæa og Muserne, Sundheds Museuu, Danse Læge og Medicinse Aarbog, underrette os om Klimatet og den Diæt, man bor holde for at bevare sin Sundhed i Dannemark, blive vi paa samme Tid paa det bedste underholdte med grundig Lærdout blan.

blandet med Lune og attist Wid. De samme Egenskaber besidder ogsaa hans Kolleger, Professor Nasheim og Professor Bang.

Gor det Fierde hædre følgende Mænd det philosophiske Fakultet, Abraham Kall, Professor i Historien, hvis almindelige Verdens-Historie^{s)} er indført til Brug i de offentlige Skoler i Danmark; Justitsraad Bugge, Professor i Astronomien og Mathematiken, Forsatter til Forelæsningerne over Mathematisken, Astronomiske Jagttagelser i Aarene 1781-83, samt en Beskrivelse over en trigonometrisk Opmaaling over Danmark, Dørker, som ere hoiligen øgtede af Kiendere; Nicolai Kall, Professor i de østerlandske Sprog, ved denne Lærdes behagelige Foredragtsmaade, hvorved de torreste Gienstande blive underholdende, har den østerlandske Litteratur faaet mange Dyrkere, ligesom den ogsaa havet faaet en betydelig Tilvext i Professor Adler^{r)}
som

- s) Denne Historie funde man nok, da den er bestemt til ungdommens Undervisning, onse en anden og bedre Ordnu samt Stil. Overs. Ann.
- t) Jacob Georg Christ. Adler, Professor i Theologien og Superintendent i Slesvig. Denne lærde Maids Fortjenester, saavel fra Lærdommens Side som Hjertets, ere nof som befriende blaut danske Studerende. Overs. Ann.

som imedens han opholdt sig i Rom udgav
Nummi Cufici ex museo Borgiano Veletrensi,
og siden efter en Underretning om sine Reiser
i Tydfland, Frankerige og Italien. Hørge
Risbrigh, Professor i Logiken og Metaphy-
siken, hvilc Ansigt lyser af den Gieles Keu-
hed, Godhed og Tilsfredshed, som han i sine
Forelæsninger lærer og anbefaler. J. Badeu,
Professor i Vestaleuheden; denne lærde Mand
haver i sine Skrifter paa en behagelig Maade
forenet det Hoie og Ondige, og hans latinske
og danske Ordbog viser tilfulde, til hvilken
Høide og Vnigagtighed tvende Sprog kan blive
bragte af en Forfatter, som forener Smag
med et strængt Valg af Ord. Intet kan være
større Beviis herpaa, end hans Oversættelse
af Tacitus. Laurentius Sahl, Professor i
det grædste Sprog. Jeremias Wöldiche, Pro-
fessor i Mathematiken. Andreas Gauborg,
Professor i den praktiske Philosophie. Hertil
kommer, at enhver Videnskab har en overor-
dentlig Professor, som, skint de ikke have
Stemme i Fakultetet, kan dog ansees som or-
dentlige Professorer, naar der bliver Plads
ledig, som blot erholdes ved litterariske Ind-
siger; heraf reiser sig en ædel Kappelyst, og
den som vinder Prisen bliver faldet til at be-
kræde den ved Dodsfall eller andre Tilsælte
ledige

ledige Plads. Hvad kan man ikke vente af en saadan Samling af Talenter? De vigtigste Embeder i Landet blive ofte beklædte af disse Mænd; f. Ex. Doctor Janson u), Profskanzler, som Kongen har opnøjet til Bisshop, til Belønning for hans Kundskaber og Guds-frygt; samt Doktor Colbjørnsen v), tilforn Professor i Lovkyndigheden; denne Mand for-ener med hans Horsfædres National-Land den Blidhed, Beskedenhed og Juurlighed i Spro-
get, ved hvilken Mansfield w) saa tids be-
lagde sine Menninger for Raadet (Senaten), og
udbredte Lys over Lovene, Egenkaber, som
ikke kan feile at giøre ham æret og agtet i Ren-
tekammeret, blant hvis Herrer han har Sæde.

Mæst efter Universitetet troer jeg med Rette at kunne ansøre det Kongelige Videnskabers Akademie, under den patriotiske Grev Bernstorffs Bestyrelse; Conferentsraad Fri-
derich Jacobi er dets Sekretair. Selskabet
bestaaer, ligesom andre Selskaber, af Eres-Medlemmer og ordentlige Medlemmer. I blandt
de

u) Bisshop i Aarhuus Stift.

v) Jacob Edw. Colbjørnsen, nu Conference-
raad og Deputeret i Rentekammeret.

Overs. Num.

w) Hørste Dommer i England, og den hørste Lov-
kyndige og Taler Stockrättamien har ciet.

de første finder man Prindsen, Statsministre og Mænd, hvis Navne med Alderen tiltage i Glands, og blive ærede i samme Forhold som deres National-Mænd og Opdagelser tiltrække sig Østerverdens Agt, som de fortiene. Saaledes pryder Sir Joseph Banks, Charles Bonnet, D'Alembert og Euler dette Selskab. Det er ufornodent at tilbagekalde i Deregs Grindring, de vigtige Dienester som dette Selskab har gjort den litterariske Verden. Jeg veed De ejer Capitain Nordens Reise i Egypten, samt Riebuhrs i Arabien og andre Dele af Asien, og jeg er vis paa, at De er enig med mig, at et Selskab, som har antaget sig disse Mænd, og besorget deres Opdagelser udgivne, fortiener en ikke lidt Lovtale.

Selskabets Virksomhed skionnes endnu mere af dets Afhandlinger, af hvilke 12 Bind i Quart allerede ere udkomne, tilligemed 5 andre Bind af dets nyeste Afhandlinger. Her til kan sies et særligt Bind, som indeholder de nyttige Afhandlinger, som ere strevne i Folge den aarlige Indbydelse og af Selskabet udgivne, samt kronede med de udsatte Belohninger: thi for at udbrede en almindelig Iver efter at dyrke Videnskaberne i begge Kongerigerne, ja endog ildenslands, ere adskillige Belounninger udsatte til dem uden for Selskabet, som

som indsende de meest sydligorende Svar paa deres opsatte Spørgemaal over vigtige Materier i forskellige Dele af Philosophien. Kort, dette Selstab er indrettet paa samme Maade og har samme Grundsætninger som de Kongelige Videnskabers · Selstab i London og Paris. Kongen, Selstabets Patron, har stienket det den Fond, hvoraf det bestaaer; og des Marsag ere litterariske Fortienester og Indsigter de eneste Maader paa hvilke man kan have den Ere at blive Medlem af dette Selstab, til hvis Indgang man ikke kan bane sig Wei ved Guld.

Imedeus dette Kongelige Videnskabers Selstab saaledes belonner Fortienester og udbreder Kundstab og Indsigter i Landet, er et andet, under Kongens Beskyttelse, ikke mindre virksomt i at udbrede Nordens Historie og forfremme Sprogets Dyrkelse. Siden Langebecks og Lurdorffs Dod funde Bestyrelsen af dette Selstab ikke falde i bedre Hænder end Kammerherre Suhms, hvis Hierlighed til den nordiske Historie og Antiquiteter grændser til Enthusiasme, hvilket man spører i hans danske Historie, 13 Bind i Quart. Medlemmernes Antal er indstænket til 6, deres Afhandlinger bestaaende af 6 Bind i Quart under

under Navn af det danske Magazin, indeholdende mange historiske Oplysninger, Dokumenter, Breve, rare Haandskrifter, alt Ældrelandet vedkommende, som har udfordret en meget fritid og noiagtig Undersøgning.

Omtrentligst jeg alt har meldet om den Arne Magnæsse Commission, nedsat af Kongen den 24 Sept. 1772, saa dog, da den saa meget kommer overeens med det sidst nævnte Selskab, baade i Henseende til dets Gienstand og indvortes Forsatning, kan jeg ikke undlade her at gентage det, og til min forrige Esterretning at tilføje nogle Omstændigheder, som kan give Dem udforligere Begreber om denne Indretning. De veed at vi styrde Jolænderne vor Nordiske Historie, fra Tacitus's Tider lige til det 14de Marsjhundrede. Disse Folk, da de havde grundet deres Republik paa Kundskaber om, og Erfaring af de ældre Tider, var omhyggelige for at forbedre deres Stats-Forsatning med deres Maboers Skilke, Love og Sæder, saavidt disse var hensigtsmessige og kunde anvendes hos dem; og for at uddrage nyttige Underretninger overalt, reiste de udenlands; studerede i England, Frankerige og Tyskland, toge Dienste ved fremmede Armeer, og udbredde deres vin-s

stibelige Handel endog til Middel · Habet.
Den som ved sin Hjemkomst gav den udfors-
ligste og beste Efterretning om sine Reiser, til
Generalforsamlingen, var vis paa at blive
lagt Merke til og forfremmet. Dette var
tilfældet med Snorre Sturleson, Forfatteren
til norske Kongers Historie, og andre, hvis Ver-
ker ere skrevne med lige Sandhed og Vid.
Disse ere de Skrifter, hvormed man endnu
forkorter de lange Winter · Aftener i Island;
thi aldrig saasnart er den sorte Dag veget
bort, forend helse Familien sætter sig ned i
en Cirkel og hører paa Huussaderen, som sid-
dende paa en Stoel i Midten, forelæser dem
deres Forfædres Bedrifter. Da dette er
en almuidelig Skif i Island, maae nødven-
dig Forraadet af Mannskripter være stort, og
Efterstrivningerne hyppige, en Omstændighed
hvorved de ere udsatte for Forandring, Udelas-
deller o. s. v., i Forhold, som Stribenterne
ere mere eller mindre agtsomme. Arnas Mag-
nusson, en Indsod, overveiede dette, og ind-
saae at en Samling af det Hele, hvorfra for-
reste Udgaver med Tiden kunde komme, vilde
være den bedste Maade at bøde paa disse Uef-
terretteligheder, Pennen foraarsagede, han be-
gav sig dersor paa en Reise igjennem Danne-
mark, Sverrig, Norge og Island, og for-
klassede

klædte sig en stor Samling af Haandskrifter i
 det historiske og juridiske Fag, den største Deel
 af dem paa Pergament, foruden mange tu-
 sinde Diplomer over de tre nordiske Riger.
 Dog den store og utrættelige Iver, hvormed
 denne patriotiske Samler havde bestræbet sig,
 for at bevare disse Nov for Tiden, havde nær
 bleven uheldig og hans Hudslings: Hensigt til-
 intetgjort. Ved Københavns Ildebrand blev
 Musernes Helligdomme, publike saavel som
 private, ødeslagte, og Marhundredes littera-
 riske Arbeider blev et Offer for dette Ulfælde,
 en Omstændighed, som umeget bidrog at for-
 høie Verdien af alt, som undgik denne bedro-
 velige Ulykke. Det offentlige leed et strække-
 ligt Tab, og det var unægtelig enhver brav
 Borgers Pligt at bode derpaa, paa enhver
 muelig Maade. Den ædle Høelse af denne
 Pligt var det, som drev M a g u n s o n , Aar
 1732 til at stjænke Universitetet i København
 det overblevne af hans Bibliothef, bestaaende
 af 1761 Bind af Manuskripter og nogle tu-
 sinde originale Diplomer, foruden et anseelig
 Antal af rare og tidlig trykkede Boger, og for
 dessbedre i Kreumtiden at sætte sig i Sikkerhed
 for flige usorudseete Hændelser stjænke han
 16000 Rigsdaler, hvoraf Renterne skulle
 anvendes paa at lade disse Alderdommens rare

Skatte trykke. Den ædelmodige Giver maakte
fort Tid derefter betale Naturen sit Krav, og,
det gior mig onde at sige, at sidet blev gjort
ved Lingen indtil den med Nette beromte Bis-
top Pontoppidan blev Vice-Kanzler ved
Universitetet. Hans brandende Iver for Lit-
teraturens Forskning og Udbredelse i Dan-
nemark er bekjendt. Han anvendte Gaven
til dens sande Bestemmelse, men det var den
nyelig afdøde Geheimraad Lundorph forbe-
holden, at bringe Testators Willie til en Uds-
forelse, deunes end ikke ivrigste Gustav funde
falde paa; Men 1772 vare denne elskværdige
Ædelsmand, Kammerherre Suhm, og fire
andre ansadte som Executores Testamenti,
og paa samme Tid udgav Kongen Ordre til
at begynde Trykningen af Manuskripterne, og
dermed vedblive til Verket gaeste var udkom-
met.

De Werker, som allerede ere udkomne
giore de første Litteraturs Mænd i Danmark
Hede, og kan ansees som en Samling af sin
Smag, Genie og Lærdom.

I medens de nordiske Rigers Historie saa-
ledes blev opelstet og forfremmet, gik et
Rygte, at de beromte Personers Liv og Levnel-
som

som paa denne Side Graven havde været en
 Hør for deres Fædreland, var mindre agtet
 end det burde. Høfset hørte med Fornoielse
 paa disse Anmærkninger og gav de meest smig-
 rende Legn paa Bisald til et privat Sel-
 stabs Husker, som for dets egne Fornoielser
 havde gjort Biographie til dets Studium.
 Geheimeraad Ove Høgh Guldberg, en
 varm Ven af de smukke Kunster og Videnska-
 ber, paa den Tid Statsminister, formaaede
 Hr. Ove Walling til at udkaste en Karak-
 teristik af de Danske, Mørke, Islændere, og
 Holstenere, hvis Patriotisme og hnuelige Dy-
 der vare agtede, at være værdige de kommende
 Slægters Efterligning, og som burde erin-
 dres med Taknemmeligheds Zaarer og altid
 sinne i Historiens Annaler. Stilen, denne
 Bog er streven i, er ikke mindre merkelig for
 et noingtig Valg af Ord, end for en Deli-
 fatesse i Taleller, som ere Forfatteren egne,
 som paa engang ere fornøielige og lærerige;
 denne Bog er udkommen under Tittel; Store
 og gode Handlinger af Danske, Mørke og
 Holstenere x). Isen var nu brækket, og nu
 opstod

x) er udkommen 1777; Oplagt paa nye 1783,
 og oversat paa Tydsk af vor lærde og indgåts-
 fulde Capitain Abrahamimsohn.

opstod et Dansk og Norske Selskab for Heraldik og Geographie, under Kongens Beskyttelse, som gav dets Lemmer frie Adgang til sine Arkiver, at de funde giennemlæse de offentlige Esterretninger og Protokoller uden at de vare besværede med de ringeste Udgivter des Marsag. Siden Mar 1776 har dette lærde Selskab udgivet et Biographisk og Heraldisk Dansk Lexikon, fortsat til Bogslaget L, sor- uden et Magazin af Anecdoter, ethvert af dem forsynede med et stort Antal af Kobbere.

Landhusholdnings Selskabet for Fremmølle af Agerdyrkning, Kunster, Manufakturer og Handel, som Kongen tog under sin Beskyttelse, Mar 1769, har samme Indretning og Grund, som saa meget udmerker Selskaberne i London og Dublin. Professor og Conferenceraad Martin Hybner y) gjorde, medens han opholdt sig i England, de noisagtigste Undersogelser i Landets Forsætning.

Som

y) Forfatter til en Reg af den Titel De la Saïse des Batimens Neutres, à la Haye 1749, 2 Tomes; et Værk, som man troer, gav Anledning til den beorbne Neutralitet, som den afdøde Konge af Preussen først begyndte og siden blev bragt i Udsættelse af Keiserinden af Russland, med en saadan Held, som i Almindelighed frøner henheds Forætagender.

Som en Medlem af London Society havde han den bedste Lejlighed at tilfredsstille sin Nyøgierrighed: for enhver Ting, som angik Agerdyrkningen, Kunster, Manufakturer og Handel. Tilfulde overbevist om Nædvendigheden og Mytten af slig en Indretning i sit Hædreneland, spæde han ingen Moie ved sin Hjemkomst at bringe et Ønske til Virkelighed, som havde Hædrenelandets sande Wel til Dine med, Med ham forenede Etatsraad Markefeldt sig, som havde samme Ønske og samme Glemme; Denne Mand kom just fra Irland, hvor han havde reist paa Conferenceraad Ryberg's Bekostning, som er Grosserer i København, hvilis alt omfattende Siel, Godgjorenhed, og Hædrenelands Kierlighed opbaier ham langt over enhver egoistisk Tanke. Kort; dette Selskab bestod af disse Duumbiri, som selv havde lagt Planen dertil, i et Dieblik, som syntes lykkelig for den nationale Welfærd, slig er den Fremgang denne Stiftelse har haft. Kronprinsen af Dannevarf er Præsident for dette Selskab og tager Deel deri med en ham egen Iver og Virksomhed. Hans Exempel have alle Klasser fulgt. Paa Listen over de kontribuerende Medlemlær finder man Mænd, af den meest udmerkede Rang, Karakterer og Midler, som giore sig stolt af at

staar iblant denne Optegnelse; og at dette Selskab ikke skal mangle Skionheds og Undes guddommelige Indflydelse, træsse vi ogsaa adskillige Damer's Navne paa Listen. Maaden, dette oplyste Selskab har antaget for at udbrede Konster og befordre det almindelige Vel, besaaer deels i at udeelse Præmier for Theoretiske Afhandlinger, deels i Belonninger for praktiske heldige Forsøg; De Afhandlinger, som ere kronede med Selskabets Bifald blive trykkede og uddeleste i ethvert Sogn i Kongeriget, ved Øvrigheden tilligemed en fort Undervisning, den praktiske Klasse angaaende, nemlig det som vandt Prisen og det som er udsat for neste Mar. Præmierne blive uddeleste overeenstemmende med dens Stand, som vinder Prisen. En Borger som staaer sig godt, faaer en Guld eller Selv Medaille naar en Bonde faaer en Sum af 100 Rdlr. eller mindre i Hølge hans Fortjeneste. Præmierne blive uddeleste af Hans Rgl. Hoihed, som der holder en fort men passende Tale til den, som har vundet Prisen — En Omstændighed som nægtigen virker paa den Mennekelsige Siel. At blive kiendt og sagt Merke til af tvende Rigers Tronsfolger, er et Husker enhver nærer; og at blive det paa en saa hæderlig Maade, maae i Sandhed være snyrende

rende og syldesfigiorende. Jeg har selv ofte
havt Leilighed at være Bidne til, at den Ære
af at blive modtaget og roesi af Priudsen,
paa hans indtagende Maade, har havt langt
større Virkninger paa Ceres ringe Sonner
end Plutus's meest tilskjende Gaver. Fra
dette Selskab har en Deel andre reist sig;
næsten enhver Provinds har een eller flere til
samme Hensigt, bestyrede ved lige Love.
Dog er der nogen Forskiel i Henseende til
Præmierne, saaledes for Exempel, i Norge,
hvor Kammerherre Berendt Anker er
Formanden for hans patriotiske Landsmænd,
bestaae Præmierne i Medailler, som bærer paa
Brystet, hængende i et Baand; eller i Sølv
Kruuse med Incriptioner, som vise i hvad
Anledning de ere bundne, og som tiene til
at opvække Esterkommernes Fæppelyst og Dyd.
Endog Island er ikke blevet forglemmt, denne
længe forsouite Ø, som i ældre Tiders Annaler
stinnedde saa klart, begynder nu under Kongens
Son og Broder at hæve sit nedssunkne Hoved.
Det Kongelige Islandiske Litteratur-Selskab,
hvis Bestyrer er Menneskevennen, Stift-Amt
mand Thodal har allerede udgivet ni Bind,
hvis Indhold er saadaume, som best passer sig
til Folkets Oplysning og Forbedring. Det
hele er streven paa Islandst blandet med adstil-

lige Oversættelser i dette Sprog, af de beste Engelske, Franske, Tyske og Danske Skrifter, som gratis blive uddelede til Indbyggerne, deels paa den Kgl. Families og deels paa dette Selskabs Bekostning. Det er ikke blot Høfset, der ved disse og flere ødse Beskræbelser søger at hæve Kunster til den Høide, de engang erholdt, da en Wormi, en Bartholin og Borch, bedre bekjende under Navn af Borichius, varer Litteraturens Talsmænd og Ansørere; endog saa den Kongelige Familie; selv er omhyggelig for at fremme alt hvad som tinter til Nationens Prydelse og Forbedring. I den Henseende sender man adskillige Mænd af bekjendte og ubmerkede Egenstaber, udenlands paa det Offentliges Bekostning, nogle til Italien, nogle til Frankerige, andre til Tyskland og Engeland, som have hiembragt saadanue Biedrag til Philosophien og Naturhistorien, som alledede prydte deres Hædreneland. De store Fordeele, Stoer-Brittaniens høster af Dyrkelsen af disse Videnskaber under Beskyttelse af Georg den 3die og Præsidenten for det Kongelige Videnskabers Selskab uddrog sig ikke vore philosophiske Reisende, som fandt næsten alt hvad de sagte i den giestfrie Sir Joseph Banks Huus, hvis Dørre altid staae aabne for enhver Mand af Smag og Videnskaber, og hvis Kabinet

Kabinet man med Sandhed fand falde Naturhistoriens Plantessocie. Ved deres Hjemkomst besluttede de imellem dem selv at oprette et Selskab for Naturhistorien og Experimental-Physiken. Man opmuntrede dem overalt. Den Kgl. Familie gjorde Begyndelsen, 2) det eene Maan syntes at fappes med det andet og Talenter med Talenter for at bringe denne Plan til Udførelsen, og hvori man ogsaa har lykkes over Forventningen. Der blir gratis holdt Forelæsninger, paa Prindsens Palais, hvor man har indretmet et Gemak til samme Brug, og som Hds. Kgl. Hoihed sagde, aldrig funde anvendes til ødlere Mytte.

Jeg er altid Dere&

z) Saaledes har H. R. H. Kronprinsen givet mange fossilare Værker i Naturhistorien til Selskabet: og det holder H. Grell, Hr. Geheimeraad og Marchal Guilon en udvalgt Samling af de Cetuvialiske Mineralier; en betydelig Understøtelse til Hr. Skouboe & Meissner i Africa; to Præmier til 120 for de bedste botaniske Kærebøger fra den Danske Handmand Kærebøger som grundede paa Erfarenhed, skal forene det Behagelige med det Nyttige. m. tv.

Brev III.

Kiereste Ven.

Det fornuier mig, at det staaer til mig at underholde Dem med alt, hvad som angaaer Danneمارك: — Men lad mig ikke selv giøre mig en Kompliment jeg ikke fortineuer, naar jeg seer tilbage paa hvad jeg har strevet i den Henseende, kan jeg hverken anbefale det for Orden eller Eftertanke, end ikke engang for Huerlighed i Sproget, som De veed jeg aldrig har giort Fordring paa: den gode Modtagelse De altsaa har beæret mine Underretninger med maae jeg blot tilstrive Dereß eget gode Herte, som suler og deelstager i alt, som angaaer Menneskeligheden. Jeg seer vel at de frygter at det Danse Sprog og belles Lettres ere blevne behandlede som Stedborn, og at man ikke har giort noget Skridt, hverken til den eenes eller andens Fremme: fort mig synes at høre Dem udraabe med Phillips. „Gra folde Klimaer,

og

„og uendelige Landstrækninger stiulste med
 „Snee, fra Stromme hvis Leb Nordeuvindene
 „standse i Dereß Gang! O sig hvad kan bringe
 „Musen til Dannemarß, eller hvad bevæge
 „hende at synge saa nær Nordpolen?“

De vil desvagtet finde at Scandinaviens folde Barin liig Dereß yndige og elstede Britanniens, fand modtage de ommeeste Indtryk, og at dets Bække rusle i sagte Lyd af uasbrudte Sange. Jeg veed De har læst i Montesquien, og hos den lærde Forfatter af Recherches Philosophiques sur les Americains, at Scandinaviens Himmellegne ere af Naturen raae, og at følgelig dets Indvaaneres Genie maae være hold, og ikke istaud til at imodtage Indtrykket af hiine omme Føleller, som ikke blot giore Livet taaleligt, men endog behageligt. Men til al Lykke tage Dereß Herrer Climatisier, om jeg saa maae kalde Dem, Geil i dette Stykke, og at De ikke skal forlade Dem blot paa mine Forsikringer, vil jeg med Dereß Tilladelse ansøre Sverrig, hvor Gustav ved en Rosenstein, Sisbergs og Oxenstierns har bragt Sproget til en Forfremmelse og Funhed, som næsten overgaaer Grækernes.

Lader os henvende os til Ísland, stioudt indhylset i en evig Sne, har det dog i Mars hun:

hundrede været de Barders Fædeland, som saa
heldigen foreenede Poesiens og Patriotismens
Flammer tilsammen, at de hvis Blod blev
udgydet til sit Fædrenelands Forsvar bare
være paa at leve i udodelige Vers. Til Bes-
væs herpaa behovet De blot at læse „Skebs-
nens Gudinder,” som ere saa hældig oversat
ved den Engelske Windar, Greif og Ragnar's
Doddssang udgivet af Johnstone, hvori denne
bergunstelige Helt liig Svanen, fand siges at
have siunget sin egen Klagesang. I den første
af disse ere Billederne vel vedligeholdte, og i
den anden ses vi Hesters stolte Mod, nu og da
at overlade sig til Elstovs seirende Vælde;
Andre Grunde dersor end Klimatets Kulde
maae man fremfore for at bevise Deres Sat-
ning, at det danske Sprog skulde være udyr-
ket. Jeg vilde have ansørt langt vigtigere
Grunde. Dannemark grænser til Tydskland.
Det har derfor været til dets Fordeel at holde
Vensteb, ja endog noie Forening med dette
Riges Forster. Endydermeere har Tydsk
Fyrster siden Mar 1448 været i Besiddelse af
den danske Krone thi Hertugdommet Olden-
borg henhørte til det romerske Rige. Hol-
gerne var som man funde vent: Det tydsk
Sprog var det, som blev talst ved Hosset, og
det gif med det danske Sprog ligesom med det
En-

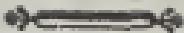
Engelske, efter Landets Indtagelse, det blev
forjaget af alle store, adelige og fornemme Cir-
kler. Dette beviser ikke, at Sproget ei kant
imodtage Forbedring men at det er forsunt.
Thi til at bevise det første, hører en tydelig
Kundstab i Sproget. Jeg er aldeles ikke
forsængelig nok til at prale af, at min Dom
i den Henseende skulde være afgørende, thi om
jeg gjorde det, kunde De overbevise Verden om
det Modsatte, ved at uuderrette Dem, om at
det danske Sprog ikke var mit Moders Maal.
Dog alligevel maae De tillade mig at erindre
Dem om en Ting, som De allerede veed,
dette nemlig, at Studering og vedholdende
Gliid ofte boder paa de Gaber Naturen har
nægtet. Jeg har næsten giort mig det danske
Sprog saa bekjent, som mit eget, jeg har
studeret dets beste Skribentere, og er, efter
mange Mars Forlob kommen saavidt, at jeg
er i stand til at give Dem en mere fyldesfigio-
rende Esterretning om dette Land og dets
Sprog, end de, som aldrig saae det, eller
dog kun blot saae det som Træffugle. Men
nu til Tingens, hvorom Spørgsmaalet er.
Det danske Sprogs Beskaffenhed i den tidligste
Alder vil jeg ikke tale om. De Islandiske
Monumenter sige os at det blev brugt i En-
geland, Morge, Sverrig, paa de Vestre Øer
og

og en Deel af Jøland. Den afdøde lærde Conferenceraad Erichsen har vidtlestig udbrejt sig over dette Tag, i et Forseg over det danske Sprog tilfojet Gunlaug Ormslungs Liv og Levnet, København 1776. Det ældste endnu værende Mindestmerke er den, saa kaldte Jydske eller Cimbriske Lov udgivet af Mältemar den I, i Aaret 1242. Her herstår et reent og behageligt, samt udiagtigt og kraftfulde Sprog. Omrent paa denne Tid strev Saxo sin Danmarks Historie, som sadte den lærde Republik i Forundring, men desværre han strev paa Latin, hvorved Læserne blevе beroede de Originale Documenter hvori man vilde vist have fundet alle de Skjionheber, han saa hældigen fuld i sin Oversættelse.

Saxo siger os: han laante meget fra de nationale Sange, der fra ældgamle Tider blevе forplantede ved Tradition fra Mand til Mand. Mange af disse har han heel oversat, og det med Held, efter hvad man kan domme af det overblevne af disse Billeder, i en Samling af Fragmenter under Titel af Peder Syvs danske Kæmpe-Diser. I mange af disse finder man Holelse og Liv, baade Anacreon's og Catull's kielne og henrivende Elstovs, Sange og Lyrtæi Høie og Starke, som
Dig-

Digteren saa heldigen har haft i sin Magt og forenet. Den overuimeldte Samling af Ballader er i Sandhed et tilstrækkeligt Bevis paa, at det danske Sprog i hoi Grad besidder hvad man falder det rorende og heie. Den eneste Ting vi maae beklage, er at vi ikke have noget prosaistisk Werk tilbage fra Middelalderen, naa vi undtage nogle hellige Romaner eller Taler, fulde af Eventyrer, i en Bog, kaldet Jærtegns Postil, og en Kronike, udgivet omtrent i Begynnelsen eller Midten af det 15 Aarhundrede, fra hvilke man ikke kan giøre sig nogen Slutning; og saaledes beroer Sprogets Historie paa blotte Gisninger til Aaret 1575, da Andras Sorenson Wedel udgav en Oversættelse af Saxos danske Historie, hvori Originalens Styrke og Skønhed heldig er vedligeholdt. Fra denne Mandes Lid har Sproget vundet Beskyttere, Beundrere og Dyrkere. Man sollte og erkiendte Vigtigheden af en ved renset og forfinet Smag ordnet hndig Stiil, hvori et udmærket Genie funde sinne i sin fulde Glans. For at bringe dette til en endnu større Fuldkommenhed, har man anseet en Grammatik og Lexikon for nødvendig. Dette var et meget vanskeligt Arbeide: mange funde ikke paatage sig det, thi det var ikke at formode, at de vilde komme overeens i deres Meninger

om en Ting, hvori enhver havde Ret til at folge sin egen; en eeneste kunde heller ikke udfore det, da sligt et Werk vilde give Anledning til Heiltagelser, deels paa Grund af Menneskets almindelige Skrobelighed, deels paa gode Dommers forstellige Raad o. s. v. Thi endnu havde hverken Johnson eller Adelung overbevist Verden om, hvad man kunde vente af een Mandes utrættelige Bestræbelser, som under Sorgs og Befrymrings tunge Vægt, varmet af sand Hædrenelands Kierlighed for sit Lands Sprogs Forfremmelse, levede og fuldførte et Værk, hvis blotte Udkast visde have været mere nof for mange. Dog blev et saadant Werk begyndt af Rossgaard, denne Mand havde, i sit Liv og Levnet samt i de høje Stats-Betjeninger, han var i, Lejlighed til at forstasse sig med Insigter i den gode Smag og skjonne Litteratur. Han fulgte den lærde Gram, men Fortsættelsen var ikke Begyndelsen til, Langebech kom efter Gram. Paa samme Tid opstod det Kongelige Videnskabers Selskab; nu ansaae man det bedst at overdrage det Guldsførelsen af et Værk, som skulle bestemme og fastsætte tvende Nationers Smag. Til al Lykke levede Baron Holberg paa samme Tid som Rossgaard og Gram. Baron Holberg nedsatte sig i København efter

sin Hjemkomst fra en litterarisk Reise i Europa; her fattede han det Forsæt at forbedre sine Landsmænds Smag, og han har været saa heldig i sin Plan, at han har faaet Navn af Litteraturens Fader i Danmark. Hans Werker ere utallige, næsten enhver Green af Videnskaberne har ved ham faaet Tilbvert. Ved at studere Shakespeare i Engeland, Moliere i Frankerige og Ariost i Italien lærte han at kende det Menneskelige Hjerte og dets Adgang. Undersøttet af Poesiens uundstaaelige Undigheder dyrkede han Indbildungskræften, som kan siges at have laant ham sit Scepter, naar han kun ville bruge det. Og da han var overbevist om, at de Indtryk, som Forestillerne paa Skuepladsen gjøre, frembringe de livligste Virkninger paa den menneskelige Siel, kaldte han Theatret sin Hjælp til sin Plans Udførel. Herend den Tid foretrak man et fuldt Huns for et indsigtfuldt; i Følge heraf opførte man blot slige Stykker, hvorved Diet sandt meest Underholdning, at forbedre Hjertet var en Ting man ikke har Omsorg for. Harlequinader og Dagens Historier var det man blot søgte. Holberg, som saae det og beklagede det, besluttede ogsaa at sætte en Dæmning for denne Fordoms stridige Strom. Hans Bestræbelser blevne krogede med Held. Hans Skuespil

bleve populære, Gienstande for Følfets Ændest; de biefaldtes overalt af Mænd bekjendte af Vid og Smag; kort, han blev den danske Skuepladses Gay og Otway — en Hovedforandrings i Tidernes Smag og Sæder tog nu Sted. Endogsaa i de torresie Materier fortinerer denne Førfatter Beundring. Hans moraliske Lanfer, som ere oversatte paa Engelsk a), ere ligesaa underholdende som hans Niels Klims Reise under Jorden, der var en Satire paa det Universitet han var Medlem af, og hans Peder Paars Reise, et episk Digt og Esterligning af Homers Odyssé, hvori han har afmalet den danske Allmues Overtoe, og de umenneskelige Gifte, som da have Sted blandt Deboerne i Kattegat, ere udførte med en Aretine's og Butlers Wittighed.

Holberg betalte Naturen sin Gield, og den Ild, som han havde antændt paa Musernenes Alter blev næret af Carstens b), Hielmstierne

a) Detteforude er Holbergs Indledning til Staternes Historie ogsaa oversat, og tiner for nærværende som den bedste lærebog i Englands sene Skoler. Den kærde Dokt. Whartons Professor i Winchester Skole, har forsikret Førfatteren, at blandt alle Haandbøger, han havde set, var Holbergs den bedste.

b) Adolf Gotthard Carstens, Ridder af Dannebrog, Geheimraad og Chef for det kgl. Canellie.

fluerne e) og Luxdorff d). Disse Triumbiri forsnede ved indbyrdes Høiagelse, Genie og Talenter samlede sig for at forfremme den sande gode Smag og at opmunstre Litteraturen i deres Fædreland. Baden e), Erichsen f), Jacobi g), Schlegel h) og Snedorff i) havde den Ære at bibringe de Timmer med disse Mænd, som de kunde spare fra Embeds-Forretninger. Bid og Forstand bidrog til at giøre Omgangen paa engang lærerig og behagelig. Paa denne Tid blev ogsaa det danske Sprog antaget og dyrket ved Høfset. Enhver søgte at opnaae sine Undigheder, den danske Trajan og hans elstede Lovise i saa hoi Grad besad, og enhver bestræbte sig for at erholde de Opmuntringer og Belønninger, som hans Talenter gav ham Fordringer paa. Folgerne bare, som man kunde formode. Et Selskab for de skjonne Videnskaber opstod i Aaret 1759, og dette Selskab har siden den Tid uddelesk Premier, for at opvælle og belonne Talenter,

Den

- c) Hendrik Hielmfluerne, Ridder af Dannebrog og Geheimraad.
- d) Luxdorph, see tilforn.
- e) Jac. Baden, Professor Eloquentia.
- f) John Erichsen, see tilforn.
- g) Th. Frd. Jacobi, see tilforn.
- h) Job. Hendrich Schlegel, Professor i Historien, nu død.
- i) J. Snedorff, Prof. ved Akademiet i Sorø, død.

Den første Frugt af dette berommelige Selskab var en Samling af adskillige Skrifter til de flisane Videnskabers og det danske Sprogs Opfønster og Fremtarb., beslæuet med Premier og udgivet i Sorø 1766. Hertil kom en anden Samling under Titel af Horsog i de flisone og nyttige Videnskaber, ved et Selskab, Åbh. 1761-83, 7 Bind 8. Saaledes blev Besønninger og Vore Talenterne til de nyttigste og meest ærefulde Foretagender.

Guldborg, af den dybeste Verefrygt for Religionen, udgav sine Breve om vigtige Gaudheder; En ombendt Kritikers Levnetsbeskrivelse og tilslidst sin almindelige Verdens Historie. Den rene og prægtige Smag, denne Forfatters Stil bær Præg af baade i det historiske og philosophiske Fag, sætter ham i Spidsen blandt bedste af hans Tjernalders Skribentere.

Gneedorff, Professor i Natur og Folkeskolen ved Sorø Akademie, skrev den patriotiske Tilskuer i en Addisons bestedne Tone. Det er ikke at undre over at Dyd og det almindelige Beste fandt en Mængde Elskere og Dyrkere da det saaledes blev indstrøet i og blandet med alle de Nadigheder, et Sprog kunde tilveiebringe. Saaledes fremkom af den

den Marsag Jacobis Lektale over Bisshop Ab-
salon og Lektale over Knud den Store af Vo-
gelius. Disse tvende Weltaleuheds Prover
kaste ligesaa meget Lys over deres Forfatteres
frugtbare Genie, som over deres fine Smag.
Sporøn og Baden vedligeholdte ikke blot den
almindelige Smag, men forsynede den endog
saa ved deres kritiske Resenstouer og Breve,
hvori de visste, at de besad den Kunst at forene
Alvorlighed med Lyde og Behagelighed med
Højhed. Og dersom endnu noget manglede,
saa overbeviste Verket om eenstydige Ord
paa den ene Side, og Gramatiken paa den an-
den, at det danske Sprog kunde modtage sam-
me Kunhed, Bestemthed og Styrke, som dets
Maboe-Sprogs Dialekter, end ikke det En-
gelske undtaget. Kort, den gode Smag er
nu udbredt over alle Videnskabers Dele. Den
simple Majestæt, som hersker i en Balle's k)
og Bassholms l) Skrifter, fremviser en rig-
tig Præve paa den hellige Talebrug, ligesom
Professor Smiths og Treschows Prædikener
glænnemstromme det menneskelige Hjerte lige-
som en behagelig Bæk med en klar og glat
Overflade, og som, stient simpel dog er ledsa-

§ 4

gec

k) Dr. Nicolai Ed. Balle, Bisshop over Giællands
Stift.

l) Christ. Bassholm, Doctor Theologie og Konge-
lig Confessionarius.

get af en høitidelig Styrke, der have de bedste Virkninger. Jeg har tilforn talst om den Kierlighed og Iver, hvormed den ædle Suhm antager sig Norden's Muser, og uagtet Oldsager og Historie er hans egentlige Fag, saa beløbe sig dog hans Verker i de flionne Vibenskabers Krebs til 10 Bind 8vo. Hans Historie er behagende, i det den underretter os om Sandheden uden at laane nogen poetisk Prydelse; men i hans Digte finder man et reent og levende Sprog fuld af Indbildungskrafe og spissende Vid. Næst efter Kammerherre Suhm troer jeg at at burde nevne Etatsraad Lyge Rothe, en Poet og Historiestriver, hvis Genie ledsages af grundig Lærdom.

Hans vigtigste Verker ere Norden's Statsforsatning før og under Lehnsstiden, 2 Deler, Åbh. 1781-82. Christendommens Virkninger paa Folkenes Tilstand i Europa, 2 Deler, ibid. 1774-75. Om Hierarkiet, 2 Deler, ibid. 1778-79. Maturen betragtet efter Bonnets Maade ibid. 1791. Verker, der ere en Statsmand og Lærd værdige.

Digtekunsten, som i gamle Dage var de Danskes og Mørkes Yndlings-Studium, beholdes endnu dens Hævd over de nyere, som selv dens Yndigheders Magt.

I den hellige Poesie veed jeg ikke hvem der bærer Prismen, enten en Friemann, Lund eller Olrog. Energie, Simplicitet og Opmuntring ere Egenskaber, som karakterisere deres Hymner, stemme Sielen til Andagt, oplive Haabet og styrke Troen ¹⁾). Jobannes Ewald berigede Verden med Digte og Skuespil, som robe den dybeste Kundskab om det menneskelige Hjerte, og som man kan haabe vil erhosde Esterverdenens Beundring. De Danskes Ewald inmodsatte de Nørste Tullin, hvis Majdag er ved hans Pen indfladt i alle Føraarets Behageligheder; milde Westenvinde bevæge sagte Skovenes Blade i Dalene; alt aander Velsugt, Buske give Gieulyd af Hyrdernes Klosters smelrende Toner. Hans øvrige poetiske Arbeider ere ogsaa beundringsværdige; hans Tanker ere stærke og vel udførte. Han havde den Gave, paa engang at have sine Tankerr og sine Ord, og denne Overgang er saa heldig frembragt, at det aldrig

G 5

opvæf-

¹⁾) Blandt Psalmedigtere have en Storm, Hjort og Hunkefod umiskindelige Fortjenester. Man venter, at endnu flere af vore yndede Digtere ville vinde Hæder ogsaa i dette Høg, efter den Indbydelse den kongelig auordnede Psalmetoomission har offsendt til vore beliendte Digttere, at levere Bidrag til den nye Psalmebeg.

Overs. Mmt.

opvækker Mislyd. Disse lige berømte Bar-
ber, som nu stemme deres Harper i Elysium,
have Danmark og Morge til Fodesland, deres
Skavne ere ørede af begge Nationer, som fap-
pes om at flette dem Krandse af de yndigste
Blomster. I Dannemark bestroer Professor
Haggesens kouiske Muse Livets tornefulde
Wei med Roser, imedens Fontaine og Vocace
finde en heldig Esterligner i Bruun. Pro-
fessor Rahbeck synger om Vin og Elstob i en
Catulls og Anakreons henrivende Toner, dog
saa sydste, at selv Beskedenheden kan here
paa dem. Paa den anden Side gior Norge
sig stolt af Secretair Christen Praam, (Rah-
becks Ven,) hvis Maanedskrift Minerva n) er
det bedste Tillæg til den nyttige og skjone
Litteratur. Digtet over Emiliaas Kilde o)
kroner Praams Digtterære, det er værdig den
op/

n) I blandt vores Maanedskrifter fortjene følgende
især at anbefales; den omtalte Minerva, Tils-
skueren, et Ugeskrift indrettet efter den engelske
Spectator, udgivet af Professor Rahbeck, Mor-
genposten, udgiven af Poulsen, Borgerveauen,
udgiven af Liebenberg.

Overs. Ann.

•) Emilia, Grevinde af Schimmelmann. Til hen-
des Grindring har Grevnen helliget en Kilde, lig-
gende ved Landeveien, som løber fra København
langs Sælysen til Helsingør, hvor den Rej-
sende, trætter og ubmattet af Solens brennende
Hede, kan læses ved en Drif ypperlig Vand.

ophoiede Karakter det besynger, nemlig Grevinde Schimmelmann, afdsd Gemalinde af den nærværende Statsminister Schimmelmann, en Dame, hvis Dyder og dyrkede Forstand gjorde hende ikke allene til een af sit Kions, men ogsaa til een af Danmarks første Prydelser. Hendes Menneskelierlighed og virksomme Goddædighed er af denne Digters Muse beslungten i det meest henrivende poetiske Sprog. Hans Sterkodder, et epist Digt om en norrøn Helt, som levede i Morfhedens og Ridderstabets gyldne Alder, er prydet med hoie og mandige Tanker, og nu og da med Metaphorer, dristige som hine Bierge, paa hvilket vor Barde var født, opdraget og oplært, som hævede vores slumrende Evner og opvalte vor Siels hele energiske Styrke.

Edward Storm, ligeledes en Normand, viser sig som en Forfatter af den udsøgte Smag, og sfig en Skribent, som kan sielden tilfredsstille sine egne Ideer; des høiere han stiger, des videre synes Horizonten at udstrække sig. Hans originale Fabler og Fortællinger bære Præg af hans egen Tænkemaade; og hans Poem over Indsodøretten, fastsadt ved en Lov 1776, er ikke mindre merkelig for dets poetiske Guldkommunehed, end for den varme Kier-

Kierlighed som det nordiske Nation bærer for sit Fædreland p). Jeg maae ikke forglemme at tale om den skjonne Litteraturs Kilder, Grædst og Latin, som for nærværende Tid flyde igennem Danmark næsten saa klare som i beres Fædreland. Jeg funde fremføre mange Beviser for denne dristige Sætning, men jeg vil indskrænke mig til nogle saa: en Friis Rottboll, Bøden og Thorslacius's q) Skrif-ter i det latinske Sprog ere fulde af cicero-niansk Vestalenhed. Justitsraad Thorlacius har som Poet ualmindelige Fortienester, i hans Eftersigninger af Horats overgaaer ingen ham, hans seirende Eusebius kan man med Sandhed kalde Horuustens og Digtekunstens Seier; den lyriske Poesies Hader vilde selv giøre sig stolt af at være dets Forfatter.

Jme-

p) I øvrigt fortiene blandt danske og norske Digttere følgende at anmærkes, blandt hvilke nogle alt længe have besættet deres Hader, og gjort Jede-landet mere ved deres Digte, og nogle først nylig have uovet sig paa Banen, og vundet Lands-mænds Bisald og Quidest, den afdøde Wessel, Mordahl Brunn, Riber, Zetlis, Rein, og blandt de nyere Thagrup, Pawels, Liebenberg, Mad, Guchholm, Frankenau, Gulberg, Smidtb, Haste med flere. Overs. Ann.

q) Ghule Theoborus Thorlacius, Justitsraad og Doctor for Københavns latinse Stole, Krebs-medlem af Vibensstabernes Selstab i London,

Tmedens Dannemark saaledes stiger i øvel
 Daad og Kundskaber, bliver Theatret heller
 ikke forglemmt. Af dets Forsatning kan man
 slutte sig til en Nations Smag, og man har
 været saa vel overbevist om denne Sandhed,
 at man paa alle innelige Maader har bestrebt
 sig for at vedligeholde den nationale Land og
 Ere, som Holberg stiftede i dette Bag r.). Til
 den Ende har Hs. Majestæt overdraget Thea-
 trets Bestyrelse til Hof-Marschal Greve von
 Ahlefeldt, som Publikum skylder meget for
 sine suagfulde Indretninger, hvorved han
 har sørget for dets Bequemmelighed paa en-
 hver Maade. Den Orden han har indført
 baade i Henseende til Billetterns Bekommelse,
 som og med Til- og Grafikrselen ved Komme-
 diehuset for Hodgiængernes Sikkerteds Skyld,
 der desuden af dertil ansadte Folk i mørke Af-
 tener blive lysede med Lægter over det farlige
 Torv, er et Bevis paa denne Mands fine
 Levemaade og den Agt han bærer for det Pu-
 blikum, hvis Fornoelse er ham betroet. At
 Melponene og Thalia finde varme Dyrkere i
 Dannemark kan den her ansorte Liste paa de
 best

) Paa Hr. Forsatterens Forlangende har Over-
 settelsen her veget ganße fra Originalen i alt
 hvad som angaaer Theatret, dets Bestyrelse og
 dets Bedkommende, og rettet sin Oversættelse
 efter Tiderne, og det med unneligste Fortbed.

beste danske og norske dramatiske Skribentere
være Beviis for, en udførligere Efterretning
om de danske Skuespildttere findes i Lomme-
bog for Skuespilydere, udgivet af de Her-
rer Rahbeck og Schwarzh, her ere de vigtigste
Johannes Ewald, Forfatter til Rolf Krage,
Balders Dod, Philemon og Baucis, Fisterue
og de brutale Klappere; J. M. Mordal Bruun,
Forfatter til Zarine og Einer Tampestielver;
H. Bech, de mange Venner og flere; J. C.
Bruun, den uheldige Liighed; Galsen, de
snorrige Fættere; Guldborg, Peter og Lise;
Heiberg, Forvandlingerne, Hechinborn, de
Døner og Daner, samt Parodierne Michel og
Malene og Holger Lydste o. s. l.; Prah, Damon
og Pythias, Grode og Kingal, Negeren; Rah-
beck, den Fortroelige, Sophie Braunich, des-
uden fuldendt det af Lessing begyndte Skue-
spil Matronen i Ephesus, og omarbeidet Mo-
lieres precieuses redicules under Titel de
latterlige Holsomme; Storm, Graast eller den
bedragede Varsomhed; Thaarup, Høsegildet;
Tode, Gærofficererne og Ægtefestababdienlen;
Wessel, Kierlighed uden Stromper; Wibe,
de nyøgierrige Mandfolk. Mange flere kunde
jeg her ansætte, som Kunnet forbyder, jeg
har valgt de bekendteste, og de som jeg efter
min Overbeviisning troede de bedste.

Da

Da jeg har anført saa meget, eller rettere saa lidet, om det danske Theater, maae De tillade mig at mesde noget om dets Skuespillerere. Theatret har i de tvende sidste Aar tabt adskillelige af dets ypperste Konstnere. En Kemp^s, en Mad. Gielstrup^s, en Preislers komiske Talenter ere almindelig erkendte, og uagtet et Par Begyndere med hæderlig Glid gaae frem i deres Førgiengeres Spoer, erkiende de dog uden Twivl selv, at det vilde blive vanskeligt at naae dem. ogsaa vor Mad. Knudsen en ypperlig Skuespillerinde i de borgerlige Moderroller, synes Theatret at have tabt for stedse; blandt de tilbageblevne fortiene følgende at undmerkes:

Hr. Schwar^s har saavel i den lavere og hoiere Komedie, som i den borgerlige Tragedie, hvortil de nyere tydste Dramaer funde henføres, umiskiendelig store Fortienester. Ogsaa i de komiske Syngespil havde han uogle Ruller, som han dog nu har givet tilbage, overalt synes han meer og meer at unddrage sig fra Lysspillet, og en Odoardo s), en D'Orbesson t), en Warberger u) er hans høieste Triumfs.

Hr.

- s) Emilia Galotti.
- t) Faderen af Diderot.
- u) Jægerue.

Mr. Rosing er stor i det høiere Kommedie, også i tragiske Rouller ses han med meget Bisald, hans Marinelli x), hans Joseph Surface y), Grev Ullinavivaz z) og mange flere andre Mesterrouller.

Mr. Gielstrups Fortjenester i det lavere Komiske har Publikum lange erkendt, først i denne Vinter har han viist, især ved hans ypperlige Fisker i Køgebues Papagoie, at han også kan røre.

Blandt de øvrige udmerkes en Musted, der er Theatrets ældste Skuespiller, og i mange især komiske Rouller har vundet og endnu vinder meget Bisald.

En Saabye, hvis unge især landslige Elskere og Spradebasser ere fortreffelige.

En Knudsen, der, skjont ung Skuespiller, allerede i mere end et Tag har vundet fortrent Hæder. Blandt Skuespillerinderne staaer ustridig Mad. Rosing overst, saavel i det høiere Lysspil som i Sørgespillet er hun efter en saare
conv

x) Emilie Golotti.

y) Bagfællets Gjole.

z) Sigaret Giftermaal.

competent Dommer — efter Professor Nah-bets Dom, een af Europas ypperste Alkris-ser, Eulalia a), Ossakova b), Medea c) og Hosraabinde Wollrad d) erkiudest for hendes Mester-Roller. Maaſt efter hende staar Mad. Preisler, der spiller alle muntre Stalkagtige Roller med ubeskrivelig Unde og Tækkelighed, og har et Organ til deslige Roller, hvortil der ikke er lige paa Theatret. Ogsaa visse Roller i Dramaet og Sorgespillet giver hun med meget Giesald og Held. Mad. Bertelsen, som er een af de største Sangeriuder i Europa, og er for os Danske hvad Mad. Crawford er for de Engelske; blande de Øvrige fortiner at anmærkes Mad. Dahsen, der i den senere Tid har giort uendelig store Frem-ſtridt paa Konsiens Bane, og hvis Elſter-inde ere saare husde og stisune.

Jfc. Ulstrup, som i Dramaet og den høiere Komedie har Roller, som hun udfører, fors-tresselig.

Adskillige andre saabel Skuespillerne sout Skuespillerinder have mere end engang viist sig

G til

- a) Meneskab og Ængte.
- b) Strelierne.
- c) Medea, af Gotter,
- d) Vorger Lykke.

til beres Fordeel — men Rummet tillader ikke at opregne dem alle. I den Sted vil jeg henvise Læseren til Professor Nahbeks fortrefelige Karakteristik over de danske Skuespillere, som slutter 5te Hæfte af hans dramaturgiske Samlinger.

Ogsaa Terpsichore har maaskee heldigere Dyrkere i København for nærværende Tid end noget andet Sted, en Madame Biorn, Mad. Bournonville, Jansen og Weile ere værdige Præstinder og Præster i hendes Tempel. Hertil kommer at Grev Ahlefeldt, der ved alle Lejligheder sørger for Publikums Fornoielse, har antaget en Transmaud Bournonville, der i Dauds ikke giver nogen efter i Europa, Desstris maaskee blot undtagen, Dahlen, sont ogsaa her har dandset, er en værdig Eleve af Bourououville. Vor fortreffelige Balletmester Galleotti, giver disse Dansens heldige Dyrkere Lejlighed nok til at vise sig, medens en Schulz, Schall og Grevinde Ahlefeldt med Musikkens tryllende Toner geleide deres Danss.

Skuespillet, Bagtaellsens Skole, som selv er tilstrækkelig at giøre dets Forfatter uodelig, er Provestykket, af hvil Spil man kan giøre sig et Begreb om Skuespillerne ved det danske

danste Theater. Nok Sheridan vilde selv tilstaae at hans Wid og Lune ikke har tabt noget i Oversætterens Hr. Thorops Hænder. Ved at tale om denne Oversætter, kan jeg ikke undslade at anmerke, at de nyere danske Skribentere besluttet sig paa den attiske Simpleshed og rene Stil, som hersker i Drapier's Breve, samt det Lette som findes i de bedste Blade af Spectator; des Marsag har det engelske Sprog faaet Fortrinnet, næst det attiske og andre af den gamle Klasse. Og dersor see vi Oversætteser af det engelske Sprog næsten i enhver Videnskabs Deel. Mange af disse ere faldne i duelige Hænder, saasom i en Loddes, Luxdorffs, Wedel Jarlsbergs, Thurahs, Schonheiders, Odin Bulffs, Professor Todes og flere, fort det engelske Sprog dyrkes med megen Iver, som et Beviis herpaa, har jeg ved Enden af næste Brev set en Liste paa de engelske Skrifter, hvoraf enten det ganske eller noget er oversat paa Danse. Hvor man saa meget har baaret Omsorg for at dyrke Sproget, kan de selv slutte Dem til, at de Kunster, som adler den menneskelige Siel og forfoder Selskabelighedens Behagelighed, ere ikke forsonede. Musik stemmer vor Hierte til Gryd og ovne Holeller. Dands styrker Sundheden, giver Legemet Styrke og Adresse; af den

Narsag dyrkes begge Døle som Videnskaber i
Dannemarck, det første i en Skole under Pro-
fessor Lem's Bestyring, som har dyrket denne
Kunst fra sin Barndom, og er af Musikkien-
dere og Dyrkere høiligen agtet, hans Dre er
i Musik det samme som Popenes var i Poetie.
Hr. Schulz er bekjendt som god Componist.
Balletuester Bach informerer i Dauds ved
Daudseskolen, og udmerker sig ved sine Talenter.

De mange Klubber, som for nyelig ere
oprettede i København, kunne siges at være
ligesaa mange Planteskoler for Selstabelighed
og god Levermaade. Jeg vil her nevne de vigtigste
og de meest bekjendte: Kongens Klub,
Kronprindsens, det musicalste Akademie, Har-
monien, det norske litteraire Selskab, den En-
gelske, den Franske, Genigheds Selskabet, den
Denskabelige, det forenede musicalste Selskab,
den adelige Klub, det borgelige Selskab,
den militaire Klub, Conversationen, foruden
adskillige dramatiske Selskaber.

I mit neste Brev skal jeg give Dem en
kort Underretning om det kongelige Akademie.
Jeg er Deres v. s. v.

Brev

Brev IV.

Kære Ven!

Da jeg nu saaledes har givet mine korte Be-
tragtninger over Litteraturens Forsatning i
Dannemark, og viist dens Fremgang, kom-
mer jeg nu til at tale om de skjonne Kunster;
og haaber jeg at Underretningen herom vil bøde
paa den Fremgangsmaade jeg har brugt. De
dauste Konger have altid sadt deres Ære i at
beskytte og opmuntre Genier; Luthers Refor-
mation satte dem i Stand til at tilfredsstille
de Ønsker, som funde siges at være Fyrsters
største Prydelse. Og dog i nogle Aarhundrede
svarte ikke Fremgangen til den ødelmodige
Hensigt; udenlandstke Krige og en voklende
Statsforsatning hiemme, gjorde næsten en-
hver Bestræbelse om ikke ubirksom saa dog i
det mindste svag. Man maae bogte sig for
den hos de sydlige Nationer almindelig her-
skende Menning, at de nordlige ere liig vilde
folk, fra deres Godesels Hieblik dode for alt,

som blodgjør og adler den meunestelige Siel. Erfarenhed lærer os tydelig, at Siels Evnernes Udvikling hos den frie Mand, beroer ikke, som Plantend Vext, paa Tid og Sted, Fremgangen kan være langsom, men vil ved Enden opnæe Modenhed. Dette har været tilfældet med Danmark. Dets Fyrster har i hele Tidsalderes beskræbt sig omhyggelig for at giøre det Almindelige opmærksom paa Kunsterne. Saaledes indkaldte Friderich den Anden Kunstnere og Haandverksmænd fra enhver Kant af Europa, og efterlod sig Kronborg og Frederichsborg som bestandige Mindesmerker og Beviser paa Smag og Pragt; efter denne Fyrste kom Christian den Hierde, hvilc Hang til Malerier, Bygningekunst og Billedhuggerie var liig hans seldue Mod og Siels Storhed. Ikke tilfredsstillet med at have bygget Slotterne Jægersborg og Rosenborg, anlagde han Christiania i Norge, Christianshavn ved København, Christianstad, Christianspris, Christianopel og Glückstadt i Holssteen, Observatorium i København, faldet det runde Taarn af sin Skikkelse, som er den eneste Bygning i sin Slags og gior dets Bygmester Ere. Op af en Spiral Opgang uden Trin, kan man med Sikkerhed og Magelighed klore fra Grunden op til Tuppen. Hvad denne

denne Konges Smag angaaer for Malerie og
Billedhuggerkunst, saa ere Malerierne af Carl
von Mandern, som var en hollandsk Kunstner,
der blev indkaldt, tilsigemod de Mindesmalerier
i Roeskilde Kirke, som ere helligede hans
Forfædres Christian den Tredies og Friderich
den Andens Erindring, tilstrækkelig Bevis her-
paa. Friderich den Hierde, en Fyrste som
af Naturen var begavet med en almindelig
Forstand, valgte at reise Udenlands, for at
berige sig med Kunstabber om enhver Ting,
han ved Sammenligning kunde siade gavnlig
for sit Land. Det var uniuslig for denne
Fyrste at reise igennem Italien, uden at se
den forfinede Smags hellige Flamme. Ulyk-
keligheds opsteeg fort efter Krigsluett, men
Freden, sluttet paa Fredensborg, gjorde Ende
paa de Twistigheder og det indgroede Had,
som er saa almindelig mellem tvende Nationer,
og som harer været Kilden til Dan-
nemarcks og Sverrigs Ulykke i mere end sex
Aarhundrede. Freden stienede nu Danne-
mark Roe og Selstabighed; Friderich om-
byttede Krigens Seierspsalmer med Fredens
Oliegrene; at virke og fremme sit Folks Lyk-
salighed blev hans eneste Attræne, og dette for-
stattede ham Esterkomimernes Hriagtelse og
Beundring. Fort; det øvrige af denne Kon-

ges Regieringstid var lykkelig, National-Manden blev høvet, Smagens Forbedring og gode Sæder kom ligesom paa engang i Moden, Kunster begyndte at blomstre og København blev deres Sæde; paa det Sted hvor Freden blev stiftet, blev bygget et Slot, kaldet Frederiksborg, og et andet paa en Høj nær Hovedstaden, Frederichsberg. Paa begge Steder ere baade Natur og Kunst beundringsværdige forenede. Fra denne Tid maatte den høje spidse Bue, Stucatur-Arbeide, de lange Gange og snevre vinduer, som bestandig fornarsagede et tungfindig Læsmørke, vige for den ruimelige Sal, det med den historiske Pensel malede Platform, den runde hvælvede Bue og vinduer paa engang indrettede til at give lys og frisk Luft i Værelserne.

Christian den Siette folte ved sin Tronbestigelse hvad han Yldede sin Fader. Ved at lade bygge sit og Efterfolgeres Residents-Slot, blevé de bedste Kunstnere, hver i sit Bag, indkalte udenlands fra, og Christiansborg fremstod, ziret i den grædste og romerske Smag; en god Indretning fulgte den anden; klassiske Verker kom nu for Lyset, som man kan see af de Thuras Vitruvius Danicus, Abb. 1746:49, 2 Bind i Folio. De Oprumtringer man hidindtil havde givet de

flionne

stionne Kunster, funde siges at være blot tilfældige, da de ikke havde nogen vis Grund. Det var Friderich den Kejte forbeholden, at oprette en varig Stiftelse, hvor Genier funde opmuntres, belønnes og æres. Denne Monark besieeg aldrig saafnart Thronen, førend han viste, hvor meget det var han om at giøre, at forstørre og forstionne Hovedstaden, et Foretagende, hvori hans Undersaatter troelig undersøttede ham. København blev paa denne Maade beriget med et nyt Qvarter kaldet Friderichsstad, som i Henseende til Bygningskunst, Størrelse og Beliggenhed endog kan siges at overgaae Portland Place. I Midten af disse prægtige Bygninger staer Friderich den Kejtes Statue til Hest, opreist paa det asiatiske Compagnies Bekostning, til en Erindring om deres Taknemmelighed, og hans høje Værd. Addison siger med Rette, at een Kunst fremmer den anden. Man fandt det nu tienlig til enhver Tid at have Kunstuere og Arbeidere i de forstiiellige Kunsters Dele, for at udføre den Plan man havde lagt, saavel privat som offentlig at pryde Hovedstaden. Danmark har altid frembragt Mænd af Talenter, naar disse modte den Opmuntring og Tak man skyldte deres Duelighed. Hr. Sally kan med Rette af de bedste Dommere ansees

for en af de duelligste Kunstmere i sit Tag. Denne Mand sparede hverken Møie eller Urforsninger for at anlægge en Skole af indenlandiske Kunstmere i det Hieblif da han greb den sikkerte Maade at giore sin høie Beskytter udødelig. Dette var Marsagen, hvorfor et Academie blev oprettet, som den 31 Marts 1754 blev bearet med Kongens Bisald og Bekræstelse, og forstærkede Danmark et tilstrækkelig Antal af duelige og opfindsomme Kunstmere.

Malerie, Bygningskunst og Billedhugger-kunsten var denne Indretning helliget til. Ved Tidens Længde bleve de første Statuter fundne upasselige, og nye indførte af Stifteren Mar 1753, og siden efter fremdeles ved Christian den Syvende den 21 Junii 1771. Men at De kan giore Dem noget Begreb om Academiet vil jeg give Dem en fort Beskrivelse deraf. Academiet har en Præsident, som udvælges af Kongen; for nærværende Tid beklæder Hans Kongelige Hoihed Mrbeprinds Friderich denne hæderlige Post: for det andet en Directeur, som udvælges iblandt Professorerne selv. Den nærværende Directeur er Nicolaj Abildgaard, hvis Attræne er at bringe ethvert Pensels-Strog til den Fuldkommenhed han selv besidder,

der, og som man med Rette beundrer. Da De opholde Dem i Rom rosede De meget hans Ideer og den Unde og Symmetrie, som hersker i hans Arbeider. Jeg vilde onste De finde saae Lejlighed til at see de af hans Arbeider, som for nærværende Lid prydte Ridderalen paa Christiansborg Slot, De vilde da finde, at han i Lysningen og Skyggen i sine Arbeider holder en Middelwei imellem Caraches Tnobmerke og Titian's Soeskin. Farverne synes selv at have nedskredet fra hans Pensel, og have vidst hvor de skulde stinne i Lysning eller døe i Mørke. Han harer Undighed og Simpelhed ganske i sin Magt. Ved sin Pensel stræber han at forene de florentiske, romerske og venetianske Skolers Skønheder. Hans Kolorit indskyder Beundring ved første Dækast; den oplyste Deel af samme er meget hældigen udført i adskillige af hans Arbeider, i Særdeleshed i et Malerie forestillende Kong Christian den Hierde i et Soeslag. Overgangen er saa pludselig og naturlig, at den kraftigere end nogen Pen beskriver et haardnakket Slags Rædster, i hvilket den kongelige Søehelt ses blodig, ubekymret for egen Sikkerhed ved Ord og Exempel at opvække enhver Guist af Fædrenelandskierlighed og Mod hos hans brave Mandstab. Enhver af dem, som
saldt,

faldt, syntes at overdrage sit Mod og sitt Styrke til sine Kammerater, og ved Virknin-gerne af disse tilveiebragte Dannemarck een af de fuldkomneste Seire, som pryde hets Marboger.

Det øvrige af Academiets Facultet be-
staaer af ni Professorer og en Secretair. Aca-
demiet er inddelte i fem Skoler eller Klasser:
 nemlig Model-Skolen og Skolerne for Archi-
 tectur, Perspectiv, Anatomie, Historie og
 Mythologie e). Model-Skolen bestyres af 6
 Professorer foruden 3 Lærere. Disse Klasser
 have tvende andre under sig, i den første maac
 Eleverne copiere Tegninger, og i den anden
 teg-

c) Professorerne i disse Skoler ere følgende:

Model-Skolen.

Johan Wiedewelt, første kongelig Billedhugger.
Johan Preisler, første kongelig Kobberstikker.
Andreas Weidenhaupt, kongelig Billedhugger.
Nicolai Abildgaard, første kongelig Maler.
Carl Friderich Stanlej, kongelig Billedhugger.
Jens Juel, kongelig Maler.

Architectur-Skolen.

Caspar Friderich Harsdorff, første kong. Architect.

Perspectiv-Skolen.

Peter Meyer, kongelig Architect.

Anatomie-Skolen.

Andreas Weidenhaupt.

Den Historiske og Mythologiske.

Abraham Kal. Professor i Historien ved Univer-
sitetet og Secretair.

Cornelius Hoier, Professor og kongelig Maler.

tegne de efter Maturen. Deres Tegninger maae være Modellen lignende, baade i Hensende til Dannelse og Skønhed. Og naar de endelig tilstrækkelig ere gjorte befieudte med enhver Ting, som bidrager til Kunsteus væsentlige Forskning, blive de overladte til sig selv og eget Genie for endnu mere at udvikle deres Talenter og udvælge sig Mestere af de bedste Mestere og deres Fremgangsmaade. Med et Ord, Sieldenhed i Udkastene og disse meest fordeelagtige Udsorsel er det Sieined man bringer Eleverne til at tragte efter, og til den Ende har man givet disse al mulig Opsmuntring og Beskyttelse; thi de unge Menner, som efter Ausogning have faaet Adgang paa Academiet, blive hver Dag, Sondagen undtagen, gratis undervist. Baade Professorer og Lærere maae være tilstede for at ledsgage og rette Eleverne i deres Arbeider, og giøre dem opmærksomme paa de Veie, som sikkerst lede til Kunsteus Huldkommenhed og til Swagens og Bersimmenheds Tempel. Academiet er forsynet uied et ypperligt Bibliothek og en stor Samling af ældre og nyere Malerier.

Ligesaa indsigtfulde og gode de Indretninger ere, soui angaae de unge Kunstueres Undervisning, ligesaa fordeelagtige ere de Maas-

Maaader man har valgt for at opvække Kappe-
lyst iblandt dem. Kongen har stienke til
enhver af følgende tre Kunster: nemlig Ma-
lerie, Billedhuggerie og Bygningskunst tvende
Guldmedailler til forstiiellige Priser, for at
uddeles hver 3 Maaned til dem, som i den
Tid have gjordt den største Fremgang i Te-
ning og efter de Modeller, som ere blevne
demi forelagte, samt i de Ting, som henhøre
til Bygningskunsten. Desforuden uddeler
Academiet tvende Guldmedailler, en større og
en mindre hvert andet Aar, til enhver Klasse's
Elever, som med den største Fremgang have lagt
sig efter Malerie, Billedhuggerie, Bygnings-
kunst saamt Kobberstik. For at erholde disse
Premier maae Eleverne i Begyndelsen af Fe-
bruari Maaned udarbeide et Udkast af en eller
anden Gienstand, som er dem opgiven af Acade-
miet in corpore. Efter at have imodtaget
disse Udkast maae Eleverne vidtløftigen udføre
dem i forstiiellige Væresser for at forebygge ind-
byrdes Raadgivning og fremmed Hjelp.

For at sætte et Genie af udmerkede Ta-
lenter og Indsigter i Stand til at opnaae Guld-
kommunehed har Kongen henlagt en Kapital til
dem, som i deres henhorende Classer have
vundet den store Guldmedaille. Maar denne
som

som et velfortient Agtelses- og Besønnings-tegn er blevne uddelelt, have de Tilladelse til at reise udenlands paa det Offentliges Bekostning, for videre blandt fremmede Nationer at berige deres Kunstsaber og Indsigter, ved at betragte disses Fremgangsmaader og Arbeider. De sædvanlige Steder, som de besøge, ere Dusseldorff, Bologne, Rom og Florents. Her have de Besaling at dyrke de Mesteres forstiiellige Werker, som Marhundredes Smag har giort gudommelige og udedelige. Gemeenlig fortsætte Kunstnerne deres Reise i 6 Åar paa det Offentliges Bekostning, og der-som disse vel have været anvendt blive de ved Hjemkomst optagne som Medlemmer af det værdige Academie. Eu Train, som er den sifferste Wei til Lærestolen. At blive Medlem af dette Academie er et sandt Erestrin; man antager dersor fremmede Kunstuere til Medlemmer samt Erebmedlemmer af andre Academier. Men at det altid kan være en sand Ere og beholde dets Værd har man fastsadt, at ingen kan antages som Medlem uden at have giort sig fortient ved sine Arbeider. Desaarsag maae den, som søger at blive Medlem, indlevere en Prove til Academiet, som, naar dets Forarbeider er funden værdig at antages som Medlem, bliver omhyggelig for-varet

varet og offentlig opfængt i et af Academiets Værelser; her ere endogsaal Arbeider af de meest ophviede Personer. Saaledes seer man nied stor Fornsielße Arbeider af Kongen af Sverrig, Hertuginden af Baden Durlach Prinds Carl af Hessen &c. Blandt de øvrige, som meest falde i Hinen, ere Frue Gårens Malerier i Vandfarve. Denne Dame var det første Kruentummer, som havde den Ære at blive valgt til Medlem. Det Fortreffelige i hendes Malerier bestaae i de meest fuldkomne og levende Udtryk af Naturen; og hun besidder den Magt, om jeg saa maat sige, ved sin Pensel at levenbegjøre sine Figurer af fugle, Insekter, Blomster o. s. v. I enhver Green af Naturhistorien er hendes Smag saa fin, som Dævningen i den friske Lille, og saa reen og klar, som den Dug der bedufter den. Den kongelige Familie og Keiserinden af Rusland har belønnet hendes Fortjenester. Jeg har ladet mig sige, at Kongen af Danmark har stienket hende en aarlig Pension, og Catharina har beæret hende med adskillige Gaver, som ere værdige et kronet Hoved g).

Professor Clemens, den berømte Kobberstikker, har den Fornsielße at see sin Kones Navn,

*) Frue Gårens var i Leiden 1791.

Mavn, som det andet af det smukke Kion paa
denne samme Liste.

Alle Akademiets Medlemmer, af hvad
Stand de end ere, blive valgt ved Pluralitet
af Stemmer. De af Professorerne, som in-
gen Len havde, have erholdt den ved H. S.
Majestats Ædelmodighed. Selskabet forsant-
les, i Folge dets Love, hver forste og sidste
Mandag i hver Maaned, og hver tredie Maan-
ned holdes der en General-Forsamling, til
hvilken alle Medlemmer i Særdeleshed ere
indbudne, men de kan blot give deres Betæn-
ninger i Sager af Vigtighed. I de sidste Til-
fælde have blot Professorer og Eres-Medlem-
mer allene Stemme-Rettighed, og Akade-
miets Beslutninger blive indførte i en Proto-
kol. Charlottenborg Slot er Sædet for de
stionne Kunster. Mange af dets Værelser ere
bestemte for Akademiets Elever. I andre
have udmerkede Kunstuere deres Boeliger.
Denne berømmelige Stiftelse har ofte erholdt
de meest glimrende Prover paa den Hviagtelse
Hans Kongelige Hoihed, Præsidenten, har
vist imod det. Hans Besøg have de bedste
og fordeelagtigste Virksniger. Hvad han bi-
falder ved det ene Besøg bliver altid bragt til
Guldkommenhed til det næste. Hans Diefask
kan

kan siges at udsprede Liv og Fyrighed omkring sig: saa omhyggelige ere Eleverne, for at giore dem selv værdige til Haas Hoiagtelse.

Den høie Stifters, Friderich den Femtes Gødselsdag, bliver høitideligholdt med at uddele Premier, som i Forveien ere tilslaaede de Genier, som have giort den bedste Fremgang i Kunster. Ved slige Leiligheder uddeler den Kongelige President tilligemid Professerne og de akademiske Medlemmer Premierne offentlig, hvorester han undertegner Diplomerne for nye Medlemmer. Efter nogle Dages Forlob blive Stykkerne utsat til offentlig Skue, for at fremme Smagen og lade nuge Mænds Talenter see fra en fordeelagtig Sive.

Dersom disse Breve i nogen Maade have tilfredsstillet Deres Videlyst, er det mulig at jeg vil bove at giore et Tillag af et Udkast til Litteraturens Tilstand i Norge, Island og de tydste Provintser.

Jeg forbliver siere Ven
Deres v. f. v.

Brev

Brev V.

Niere Ven!

Jeg indseer fuldkommen Rigtigheden af Des
res Bemerkninger angaaende det svage Udkast
jeg har givet Dem af Hans Kongelige Høihed
Kronprindsens af Danmark Charakter. De
savner hos mig det De gav saa gierne havt, et
rigt Forraad af Anekdoter. Skylden ligger
paa min Side, men derfor vil jeg bestrabe
mig for at oprette det, ved at anføre saadanne
som kunde sætte Prindsens Tilbeieligheder,
Handlinger og Talenter i sit fulde og sande
Lys. Om det end ikke staar i min Magt at
syldestgiore Dem i enhver Henseende, haaber
jeg dog i det mindste at betage Dem den Frygt,
De synes at svæve i: nemlig at Prinsen med
Tiden skal blive fort bag Lyset, formedelst sic
gode Hjerte; at listige Mennesker kunde udførste
hans Kidenstaber, og bedække deres egne med Gas
derlands Kierlighed eller Godgiorenheds Kaabe,
og endelig til sidst drage ham fra disse goddædige

Handlinger, hvilke han uafsladelig fortsætter, og som ere helligede hans Kierlighed til Sandhed, sin Fader og sit Folk. Kort! jeg seer at De frygter, at Prinsen skulle attræe en Magt, som hverken ansæer Souuen eller Borgeren; og omringet af Smigrere vil tage den Lejlighed at giøre sit Folk lykkelig, som Freden tilbyder. Det er desværre kun alt for bekjendt, at det er de fleste Hyrsters Lod at blive bedaaret af Smigers Gift, og at blive et Verktøj for frybende Hofinænds Mænker. Dog! vor danske Kronprinds er visselig en Undtagelse hers fra; den Ædelmodigheds og Godgjrenheds Mand, som tidlig plantedes i hans Barm vil vist aldrig, det er jeg forvisset om, blive oprykket eller quælt af Smigers Ukrud. Han afgør aldrig nogen Ting uden sin Faders Samtykke, og han har ofte sagt, at han vilde ansee den soni sin Fiende, som blot henvendte sig til ham om en Maadesbeviisning, thi hvad for en Sminke man end vilde sætte paa slig Begiering, blev det dog i hans Tanker altid en Hornærmelse mod Kongen. Han holder et vægget Øje over de Personers Opførsel, som ere om Hans Majestæt, og giver noie Agt paa den Ærbodighed og Kierlighed, hvormed de efterkomme deres Pligter; saasom den mindste Overtrædelse imod den Ærbodighed, man styrder

der Kongen, det være sig enten af hans Høfde-
eller Statsbetienterne, altid opvækker Sonnens
Misbag og Fortrydelse. Vaa den anden Side
undlader han aldrig at belonne dem som vise Om-
hyggelighed. I hvilke tilfælde det ene Eres-
trin leder til et andet. Smigrere giøre ingen
Lykke hos Hds. Kgl. Hoihed. Den jevne ærlige
Mand, som først engang har vundet Prinds-
sens Agt og Undest kan være vis paa aldrig at
blive styrket, enten af Oudstab eller Misun-
delse. Hans Excellence Geheimeraad og
Marechal Boulou er det tydeligste Bevis
herpaa. Denne Herre, som jeg alt engang
har anmørket, har været Kronprindsens be-
standige Ven og Selskab, og fuldkommen staet
sin Probe. Prinsen, overbeviist om sin Ma-
rechals Fortjenester gav ham en Probe paa de
Tanker han nærede om ham, paa en Maade
som giør et Hierte Ere, der er i stand til at
sole det ommeeste Verifikat. Den 14 Aug.
1790 behagede det Hans Kgl. Hoihed at be-
lonne den seldne Medles lange og troe Tjeneste
med et Souvenir, ikke saa kostbart ved de
Demanter som beprydede det, som ved disse
Ord Souvenir, d' Amitié et d' Estime, indsfat-
tet med Brillanter paa den ene Side og Hans
Kgl. Hoiheds Portrait paa den anden; tillige
med en Ring prydet med Prindsens Navn: lige-

ledes omgiven af Edelsteene. Det er ikke blot blant Adelstanden Prinsen er omhyggelig for at belonne Fortjenester. Disse agter han lige høit, enten han finder dem hos Mænd, klæd i Vadmel eller i Floiel. Da han var i Arendal i Norge, og hørte at en Søemann var tilstede, som havde deelt mange Søslags Farligheder med den navnkundige Tordenskiold, den danske Rodney, lod han den ærværdige Samle falde til sig, bad ham sidde ned og med Fornoelske hørte paa dennes ukunstlæde og varme Fortællinger, om den hæderlige Daad, hvori han havde deestaget med Admiralen hans Fader i). Ligesaas stor Kronprindsens Glæde var ved at høre de Hælte roses, som møtte af Sejervindinger hvile i Kredens Boeliger; ligesaas stor var hans Forundering ved at høre, at denne, omtrent 90 Aar gamle Kriger, ikke havde erholdt noget Pension af Regieringen, men havde i de senere Aaringer været sin lidet Indkomme med sit Ansigts Sved. Horgieves sagde Olbingen, at ved at fægte for sin Konge og sit Hadeland havde han kun efterkommet sin Pligt, og at han aldrig havde tænkt paa at blive en Byrde for det Offentlige. Skont Prindsen bie-

1) Det er uosiemt beskiedt at den meenige Norske Mand skalde Kongen eller dem for hvilke de har en hoi Grad af Herbodighed, Fader.

biefalst flig en fieden og uegenyttig Tænke-
maade, gav han dog Besaling til at udbetale
ham en aarslig Pension for hans øvrige Levedage.

Det er ikke blot Fortjenester imod det
Offentlige, som Priudsen bør Omsorg for at
belonne sand Godgjortehed, Meuneskeli-
lighed og privat Dyd ere de Gaenskaber,
sour hans omme og folende Hierte med
runde Gaver ogsaa søger at belonne. Da Cap-
tain Dawson, fra London, med egen Livsf-
fare i en heftig Storm ved Riga, udrev et
dansk Kibruandsstib's Besætning af Dodens
Strube, bragde Hans Kongelige Høihed dette
ædelsmodige Budstab til sin Hr. Fader, og fore-
stillede Capitainen, som en Mand, der var
værdig at bærres med Guld Medaissen Pro-
meritis hvilket strax blev besalet og iværksat. k)

Hans Kongelige Høiheds Godgjorenhed
er ikke blot indstrækket til Dannebrog. Jeg
formoder De erindrer hans Opførsel, da i
Maret 1788 en russisk Fregat landede paa de
Svenske Kyster. Russernes Fremgangsmaade
var overilet. De udførte deres Hevn over
D 4 Ma

k) Denne Medaisse blev slagen for at belonne ud-
mærkede Fortjenester, og bliver anset for den
storsie Bevis paa Kongelig Maade og Biesald.

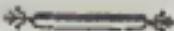

Mationen paa de uvæbuede og forsvarløse Indbyggere i Kaa, brændte deres Huse, og saaledes stille dem ved alt hvad de eiede. Saas snart dette kom Prinsen for Gren, udvirkede han et Sammenkud af Penge ved Hoffet til disse stakkels Svenskes Medning. Det var denne Godgjorenheds Haand som ledte ham til Sverrig for at vedsligeholde Retsfærdighed og Orden.

En lang Tid førend dette indtraf, havde han viist sig fast i den Beslutning, hvilken han engang havde fattet, nemlig at forsvare det danske Riges Grænser, men ikke at udvide det; og han overbeviste Europa om, at Dannemarks Krigsmagt som ikke havde Erobringer til Hensigt, blev holdt blot af Kierlighed til Orden og Retsfærdighed. „Min Fader,“ sagde H. S. Kgl. Hoihed til en hei Herre, som smigrede ham med Tilbagegivelsen af en Proviuds, som før hørte til Dannemark, „har allerede for mange Strafninger af udvretet Land, indtil Vinstabeligheds Haand for bedre disse, og indtil de øvrige af min Faders Lande have modtaget al den Forbring, som Naturen tilbyder dem, voher jeg at sige, at han aldrig vil tænke paa at udvide sit Herredoms Grænser.“

Dit

Det er sandt, som Fredens Stifter i Mor-
den uarcherede Prindsen, i Spidsen af sine
Tropper ind i Sverrig; men de Svenske vare
ligesaa vel tilfreds med den Edelmodig-
hed, som blev dem vist af Hs. Kgl. Hoihed,
Hans Durchlauchtighed Prindsen af Hessen,
samt de brave Mørke, som Europa har været
med Dannemarck over den firænge Hævd det
har viist over Opsyldelsen af dets Tracta-
ter og Forbund, hvilke det altid har anseet og
holdt at burde være ubrødelige. Prindsen
som anseer sine Øster soui hellige, holder og-
saa noie over-indaangne Tractater. Han fol-
ger denne Grundsætning ved alle Tilfælde, og
tillod sig derfor ligesaa lidet den Frihed at op-
hæve det Forbund, som Dannemarck havde
indgaaet med Rusland, som han ansaae det for
Ket eller billigt ved Krigen at tage Henvi over et
uskyldigt og tappert Folk, som af deres Souve-
raine var indvirket i Krig med Dannemarks
Bundsforbandte: Kort, Prindsen kom til
Sverrig, og forlod igien Sverrig beundret og
tilbedet ligesaa høit af Weuner, som af Fien-
der. Af de sidste formedelst den Orden, som
herskede hos hans Tropper, og af de første
for den Moiagtighed han visste ved Hævden af
Tractaters Opfyldelse. Disse Grundsætnin-
ger vare det, som bevægede Dannemarck til,

ikke at tilbage falde sine Waaben, førend Die-
medet af Geldtoget var opnaaet, og en gienst-
digt Neutralitet ved de mæglende Magter
stadfæstet.

Af det foregaaende indseer De let, at den
unge Prinds forener Krigerens og Statsman-
dens Egenstabber tilsammen. Ved at udføre
sin Pligt tilfredsstiller han sine Undlings Hulker.
Ubekymret om Aarstiden eller Lustens Beska-
fенhed, har han reist til Hest, til Kods, og i
en aaben Postvogn, over Morges ujevne Klipper
og Dannemarks bolgefornimige Sletter. Neppé
er der nogen Deel i disse twende Kongeriger, som
han jo har besøgt. De Hordeele, som det offent-
lige har hostet af hans Keiser, og de locale Kund-
stabber som han paa ethvert Sted har forskaf-
set sig, ere talrige. Hans første Omhue har
varet henvendt paa at beskytte sit elskede Land
fra enhver Side for feudlig Oversald; hans
Grundsætning er, for at vedligeholde Freden,
maae man altid være belavet paa Krig, og
ligesaa lidet fornærme andre, som selv taale
Fornærmelser.

Dog indsaae han snart, at det var umue-
ligt at drive denne Plan igennem, uden at op-
hjelpe den offentlige Dyd og Tapperhed, de
gamle

gamle Sæders Ærvnhed og Tarvelighed, og at give de undertrykte Love den vedborlige Myndighed og Agt. Hør at udføre dette ødle Forstet, besluttede han, for det første, som jeg allerede har meldt i mit forstie Brev, at befrie Bondesauden fra det Slaverie og den Trældom, som før undertrykte den. Overbevist om, at Kongen kan bruge Magten: men og dethos, at hans Myndighed laaer sin Styrke fra den Agtelssse, som et frit Folk bære for ham, overtalede han sin høje Fader til, at underlæste den valgte Plan det offentliges Betænkning og Undomme. En Commission blev i den Hensigt nedsadt for at folge Dommerue i deres Fremgang, paa det baade Herremændene og deres Bønder i hverandres Nærværelse funde blive eksaminerede, og Sagen undersøgt. Dommernes og Comissionens Forhandlinger blev offentlig i Trykken udgiven og det Biesald, hvormed de af det offentlige blev modtague, er det sif-
ferske Beviser, som have været anførte baade dersor og derimod ere talrige. Efter den noagtigste Undersøgelse paa begge Sider udkom en Forordning, som stænsede Bonderne den længe tabte Frihed — Frihed, der engang saa meget bledrog til Nationens Ære, men som længe uretmæssig var blevet tilsidesadt paa den ene Side, og
for,

forsomt paa den anden; foruden dette, blev
en Deel andre Byrder afskaffede, under hvilke
Bonderne sukkede. Saaledes blev det besa-
let, at Herremanden, naar han overdrog God-
set, til Forpagteren skulle lade medfolge et
Inventarium optaget i Nørværelse af Forpag-
teren, og et vist Antal af kyndige og uegen-
nyttige Mænd i Maboelanget, for at forebygge
ald videre Krab i fremtiden paa Ting, som
ikke varer overlevere, eller som fandtes
paa den Tid, da Overleveringen stedte.
Det blev ligeledes besalet, at forend Her-
remanden stred til Udpantninger for Renter
og Afgifter, skulde han foreslægge Nettet
fine Fordringer, hvor da Bondeu kunde have
Leilighed at forsvare sig, og at folgelig hans
Arvinger ved hans Død i lige Maade kunde
nyde Godt af Lovenes Beskyttelse, og ikke paa
en undersundig Maade blive beroede deres
Eiendomme, hvilket for var Tilfældet. Det
havde været Herremændenes Skik, ved de
ringeste Leiligheder uden foregaaende Lov og
Dom, at tildomme Bonderne legemlig Straf,
Gabestof, Træhesten 1) o. s. v. Dette var i
Sands

1) En Machine i Form af en Træhest. Mennesket
som skalde udstaae Straffen blev sat frens paa
den skarpe Ryg og leed i Forhold til den Vægt,
som blev hængt ved hans Hædder. Det er be-

Gaudhed Tyrannie, som opvækker billig Afsky. De Danse vare ligesom Gonderne i nogle Deele af stor Brittanien m) berøvede den Frihed at sælge deres Wahre og Kreatur, paa et frie Marked. Alle Ting gik igennem den ørlige Førvalters Haand. Deune Frihed blev den igjen stærket, og for at beskytte Gonderne for Fremtiden blev det anordnet, at Gonderne skulde have Frihed at salge deres Kreaturer, hvor og til hvem de behørte; Ac- cise Betienterne bleve besalede at vise dem al muelig Høilighed. Men maastee har aldrig nogen Goddædigheds Handling været en større Gienstand for Bagværelse end denne de danske Gonders Besrielse og Gieustænkelse af deres Rettigheder, samt Orden i Henseende til deres Pligters Jagttagelse; og aldrig saae man Førdomme lade sig see fra en afflyeligere Side end ved denne Leilighed. En Klasse af Mennesker, hvis Rang i Livet burde have havet dem over alle egenyttige Tanker, anklagede Prinsen for at have styrtet sit Land i
al-

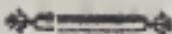
synderlig at dette tillæg til Tortur, saa vante-
tende for Menneskeligheden, funde vedblive til
Trods for Lovene, som ser mere end et hun-
drede Jar siden, har erklæret Tortur vanterende
og har fordrevet alle deres Dele fra Nettergan-
gene, og affasset al hemmelig Vold.

m) See John Knox's Tour through the Highlands of Scotland in 1786, p. 192.

almindelig Ruin; ved at give Bonderne Begreb om Frihed, sagde de, havde man ophævet ald Orden i Selskabet, og de ansaae det for deres Pligt offentlig at vise Hs. Kgl. Hoihed i Rette. De ønskede en Letlighed, og den tilhød sig områder. Ved Hs. Kgl. Hoiheds Formæling med Prindsessen af Hessen-Cassel udsendte de en Depntation for at ønske det konelige Par til Lykke ved denne Letlighed. Til Lykonstningen havde man tilføjet en Ausogning, hvori man beskyldte Prinsen for at have overtrædet enkelte Personers Rettigheder, og udstræt Odelaeggelsens Sæd, ved at tilraade sin Fader at ophæve Lehn Systemet, og hvad som endnu var mere forunderligt ved dette Gesandtskab var, at de forlangte, at hine Mænd, som ved deres Raad havde bragt Kongen og hans Son til at giøre denne Forandring, maatte forbises og ikke tillades at giøre nærmere Forestillinger i Sagen. Prinsen ester at have hørt paa deres Andragende, svarede. „Mine Herrer, jeg maae tilstaae, jeg har troet at Bonderne fortiente denne Frihed; i den Betragtning har jeg raadet Idertil og været, saavidt et Middel til Bondernes, denne nyttige men undertrykte Stands Frihed. Jeg har hiulpet til at forstaffe dem deres Rettigheder. Videre har jeg

„jeg ikke gaaet: og hvad der siden er skeet, er
 en Folge af det Overlæg, som er gjort imel-
 lem dem og den Commission, som i den Hen-
 sigt blev nedsadt. Dereß Anførsning burde
 i Folge Landets Love, været forelagt Haus
 Majestat Kongen af hans danske Cancellie.“
 „Dette Collegium er det betroet, at forklare
 Kongens Willie, og til dem maae de henbende
 sig, om de troer dem selv at være blevne
 forurettede.

Prinsen fandt snart at det vilde blive
 umuelig at udføre sine godbædige Planer,
 med mindre at Gordonmuse kunde blive
 afsprektes ved Hornustens Straaler. Offent-
 lig at erklære Krig mod indgroet Uvidenhed
 vilde blot tiene til at styrke dens Magt endnu
 mere. For da altsaa paa engang at oprykke
 dem med Roden, og med det samme at udbrede
 Oplysning, fattede han det Forsæt at oprette
 offentlig Skoler i hele Kongeriget, paa det
 ethvert Sogns Ungdom der kunde henbringes
 og lære at kende den gode Borgers Rettighe-
 der og Pligter og at Indtrykket af Ære og
 Dyd, tidlig kunde nedplantes i de spæde Hiers-
 ter, og blive dem gavnlig i deres Mand-
 doms År.

En Prinds, hvis eneste, hvis kiereste Gle-
meed og Hensigt var og er sine Medborgeres
Lykhalighed, funde ikke med Ligegyldighed være
Bidne til en Ting, som næst efter det forrige
krævede hans Opmerksomhed. Landet blev
gieuemilbet af Tiggere. Denne Hydra syn-
tes Lid ester anden at tage til og vexe, i det
samme Forhold, som Windstibelighed, Dy-
dens Datter og Moder til en Nations Ere,
lod Haanden synke i sit Skjød. For at
forebygge disse ulykkelige Omstændigheder i
Freuitiden udvirkede Prinsen eu Commission
den 19 October 1787. For at undersøge de
Fattiges Tilstand i Kongeriget. Commissio-
nen sikk fulgende Ordre:

- 1) At forfatte en noiagtig Liste over ethvert
Sogns Fattige, anmærkende enhvers Alder,
Sundheds Tilstand, Duelighed og den Under-
støttelse, som de nod af Sognet.
- 2) At giøre noiagtige Overregninger over
Fattighuusenes Indkomster og Udgifter i de
tvende foregaaende Åar.
- 3) At giøre de noiagtigste Undersøgelser
om den bedste Maade at opdrage fattige
Born, samt at faae dem oplært til en Hand-
værk paa den mindst bekostelige Maade for
det offentlige.
- 4)

4) At fastsætte den bedste Plan for at slæsse de Folk at bestille, som kunde være i stand til at forsiene deres Brod, uden at tigge; og at giøre Oldingen og den Svage saa nyttig for Selskabet, som deres Sundheds Forsamling tillade.

5) At undersøge hvorvidt ethvert Sogn er i stand til at underholde dets Fattige.

6) At udfinde den bedste Maade, hvor ved Tiggerie kunde hemmes, og der legges Wind paa Flid.

7) Paa hvad Maade man bedst kunde hinde Tiggerne, at omlobe fra et Sogn til et andet.

8) At forfatte en noie Optegnelse paa alle Arbeidshuusene, Hospitalerne og de Fattiges Huuse i ethvert Sogn, samt deres Indtægter og Udgifter.

I de sidste tre Aar har Commissionen, under Hans Excell. Statsminister, Grev Haxhansen, været utrættelig i at udføre disse Punkter; og den Windstibeslighed og Flid, som de have virket, ere de bedste Beviser paa denne Indretnings Mytte og Wigtighed. Mange enkelte Perso-

J *her*

ner have fulgt Kronprinsens Exempel i Godsgisrenhed, og frivillig hulpet at freume et Foretagende, hvis Virkninger saa ofte have borttorret den Fattiges og Elendiges Laarer, og opklaret Mismodss og Kimmers mørke Nasynnⁿ). Herpaa blev gjort Forandring i Henseende til Lovene for Korn Handelen. Dette er en

- n) I Folge den nærværende Forsatning af Fattigvæsenet i Danmark, udgiven af J. H. Bårens Seeretair ved Commissionen for Fattigvæsenets Opreisning og Fremme, Åbh. 1790, see vi, at af 682, 934 Personer, som udgjor Dannemarks Folkemønøde, (Norge, Slesvig og Holsteen uberegnet) ere 37,615 fattige, nemlig 3983 Kroblinger, 2150 Gengeliggende, 9939 Aldrende og Skrobelige, 3872 Faderlese og 3248 andre Born. Alle inuelige Midler ere anvendte for at underholde disse. Bornene have erholtet sikkre Tilslugtsleder, i de Skoler, som ere oprettede til deres Bedstie. Arbeidshuse ere opboggede i ethvert Amt, hvor enhver enkelt Person bliver gjort nytig for det offentlige i Forhold til deres Sundhed og Styrke; de øvrige blive satte i Hospitals. Saaledes er da Tiggerie for det meeste standset i Danmark; med at undervise Born i Skolerne, lasse de Dueelige Arbeidere og forsynne de Skrobelige og Syge med nødvendig Pleie. Ogsaa for saa vidt mulig at hindre Tiggerie i Hovedstaden, blev udgiven et Rescript, at ingen under 2 Aldr. skal maae give Almisse til noget Tigger paa Gaden; og det er at haabe at ogsaa Publikum paa sin Side vil bidrage til at hemme Tiggeres Omloboning, der som oftest ere orkesle unge døvne Mennesker, og kan benvende sig for at arbeide i de dertil oprettede Arbeidshuse.

en Ting af største Vigtighed. I Dannemark var der ikke hidindtil indført nogen Orden i den Henseende, Herremændenes Fordeel blev allene paaseet. Dyrtid herskede midt i Oversflodigheden, og Overflodighed midt i Dyrtid, just som disse Herrer sandt for godt. Det var Norge strængt forbudet at kobre sit Korn paa noget Marked uden for Daunemark. Agerdyrkning og Manufakturer sollte ogsaa dette egenmægtige Systemis stadelige Virkninger. Man sadte hvad Pris, man behagede endog paa slette og bedærvede Bahre til et Folk, der sukkede under den tungeste Grad af Ene Handel. Jeg vil ikke saare deres omme Hierte med Billedet af de Elendigheder, som herskede i Norge, naar dets Syster Rige nægtede at forsyue det med den længe ønskede og nødvendige Understøttelse.

At oprykke dette Onde paa eengang med sin Rod var et Foretagende, ligesaa ædelt som overligt, ja farligt saasom det paa enhver Side var omringet med Fare og Vanskeligheder. Prinsen var af den Mening, at frie Handel vilde være tilstrækkelig at forlasse den foronskede Virkning, naar samme blev brugt med Wiisdom og Forsigtighed, vilde Kornets Indførsel og Udførsel ballancere. Kappelyst og

Iver vilde fremme Algerdyrkningens Opkomst. Maae vilde bringe bedre Korn til Market, og Arbeidsfolkene vilde uden Mismod blive betalte. Nationen blev indbuden til at afgisre Sagen. Prindsen understøttet ved det Offentliges Rost, udvirkede Love, som ved de viseste Indretninger af Ind- og Udforsel ophielpe Algerdyrkningen og Fabriqverne. I Tilfælde af Hunger eller Dyrtid ere Forraadshuse oprettede; og saaledes blev Norge befriet fra et Monopolie, som medens det for ødelagde det ene Kongerige, blev endog besludt at være stadeligt for det andet. Men dette var ikke alt, hvad Kronprindsen gjorde for sit elskede Norge. Medens han opholdt sig der, opdagede han adskillige Misbrug, som stedte af Kronens Betientere imod et fægt, og Kongen hengiven Folk. Ved sin Tilbagekomst til Danmark udvirkede han hos sin Fader en egen Casses Oprettelse, hvoraf de forurettede Personer i Norge, hvis Omstændigheder ikke tilsløde dem at føre en kostbar Proces, fattes i stand til at anklage disse skammelige Forbrydere for Retten. Og saaledes stærkede han ved Retten's Pleie, Mod og Styrke til det forsagte Folk o).

De

o) Skulde ikke denne Prinds, der saa omhyggelig har vaaget for sine Digers Wel, laane Prent til

De Grunde, som først bragte Hb. Kgl.
Hølhed til at bryde de talrige og tunge Lænker,
I 3 som

sit elskede Norges saa lange yttrede Husse, at
faae et Universitet oprettet inden for sit Aiges
Grændser? — Maafke dermed forlynden Van-
seligheder ere uovervindelige. — Forfatteren
til denne Aimerkning smigrer sig ikke med den
Kundstab eller den Erfaring, som der hører til,
naar der skal giøres et antagelig Forslag, enten
til den foresøgne Sums Tilveiebringelse eller til
Stedet, hvor det bedst burde anlægges; men
dette veed han, at mange Fædre og Modre med
Kammer maae see deres Barn forlade sig, og
blive overladte til sig selv, og det paa en Alder,
da de fiende for lidet til Verden og Mennesket,
at bestyre sig selv, i de Mar, hvor man saa me-
get trænger til den Eldres og mere Erfarnes
Raad; at Hovedstadens giftige Laage, der er
dobbelt giftig for fremmede unge Mennesker, da
den er uvant, at Klubber og deres Vombre og
Whist; Baller, Assembleer og dramatiske Sel-
staber, som maadeligen sogte, vel kan være
uskyldige, have bortrevet mange duelige Englin-
ger fra deres Families Arme og Bestemmelses
bane. Han veed ogsaa, at den norske Nation
vilde med Glæde bidrage sit til denne Plans Ude-
forelse, om den var inuelig — og giv den var
det! — At en vis Stand i Staten, hvis Ind-
komster derved vilde lide, jo tænker for patrio-
tisk til paa denne Grund at imodsette sig det,
derom bor man ikke twile. Heller ikke troer han,
at den svage Grund, at den norske Nation der-
ved blev mindre forenet med den Danske; her
kan tages i Betragtning. Vor sterke og elskede
Hr. Kammerherre Subm, har i sine Skrifters
siette Deel pag. 423 mere fuldkommen afhandlet
dette Minne, hvortil Læserne henvises.

Overs. Ann.

som nedtrykte Bonderne, vare ogsaa de som drev hans forstende Giel til at undersøge de Marsager, som havde virket Islands Ødelegelse. Han indsaae, at ligesaa myttig Enes Handelen er, naar samme af dem som besidde den, bruges uden for Landets Grænder; ligesaa uanueltigt og upolitisk ville det være, naar man tildod den ene Deel af Staten at blive et uskyldigt Rob for den andens Overmod og Vindestyge. Hvad det første angaaer funde man vel derved vinde Rigdom og Midler, og i Henseende til det andet, saa vandt Staten ikke det mindste, tvertimod den endog tabte, da nogle faa enkelte saammendyngede ilde erhvervet Rigdom paa den undertrykte Almues Bekostning og Ruin. Det var paa denne Grund, at Friehandel som i nogle Marhundrede havde været Islands Ulykke, blev ophævet. Den velgjorende frie Handel, blev udstrakt til begge Kongerigerne. Og Myebyggere bleve ved Privelegier, der baade var Philosophen og Statsmanden værdige, opmuntrede til at nedsætte sig paa Islands fordum folkerige Kyster. Enhver Artikel af disse Privelegier, bærer Præg af den sande Ere og Menneskeierlighed. Paa den ene Side forsikre de den ene Borger lige Ret og lige Bordeel ned den anden, hver i sit Bag, i hvad Religion de faa

saa end ere af, og paa den anden opnæve alle sluttede Handels Selskaber, som skadelige for det almindelige Wel, og følgelig lade enhver Mands Frihed at drive sin Handel og Forretning, som han selv vil under Lovenes Beskyttelse. Men da der aldrig gives Regler uden Undtagelser, saa har ogsaa en Usuelfsonimenhed indsneget sig i disse Love. Distillerierne, disse rige Kilder til aarlige Indkomster i mange Lande, ere blot hersraa undtagne, og det paa den p) ubetydelige Grund, at imedens de berige deres Eiere, ødelegge de deres Elskeres Legem og Siel, og naar Windstibelighed er ødeslagt, bliver Skatammeret tomt.

De min Herre! hvis Genie og Talenter
har erhvervet dem saa mange Laurbær, ved at

S 4

ude-

p) Forfatteren taler her ironice, og gør den danske Finance Administration en Compliment, som den virkelig med Rette tilkommer, da den paa den Maade har søgt at forebygge denne Drif's alt for hyppige og skadelige Brug blandt Almuen. Ministerium i London tænker gandse anderledes, jo mere denne Drif blandt Almuen kan udbredes, jo bedre, thi des større Indkomster giver de saa kaldte Grand Shops i London, hvor tidlig our Morgen den Folk hentner, især Fruefamilier, som kose Brændevin og give deres spede Born. Paalæggene herfor velsober sig til Brændevinets Værd. Og om de styrte dem og Born i Ulykke, dermed bryder Ministerium ikke sin Hjerner, naar det kun faaer sin Accise.

Overs. Ann.

udstreckke Accisen og udbrede Bachs Herredom i Storbrittanien, troer maaſſee at Hs. Kgl. Hoihed overlader sit Lands tvivlsomme Finanter til ſin egen Skiaebue, men de maae vide, at Hs. Kgl. Hoihed har i den ſenere Tid med megen Iver lagt ſig efter Finance-Gæſenet, og ſøgt at lære at fiende dets nærværende Forfatning; han har noie giennemtænkt den forbedrede Plan, ſom er ham forelagt af Miniftrene, hvorved den aarlige Indkomſt funde forøges, uden at besvære det offentlige med nogen Byrde, og hvorved det vil blive mulig at erholde en Fond til at beſtride alle de overordentlige Udgifter. Iblandt de ordentlige Udgifter er der henlagt en Sum til National Gieldens aarlige Afſbetaling. Denne Sum er hellig, og maae aldrig under noget Foregivende anvendes til andet end dens Bestemmelſe. Ligeledes maae ikke heller de Summer, ſom ere bestemte til Reuternes Afſbetaling af denne Gield, røres til anden Brug.

Efter en Plan at aſklaffe eller realifere de danske Bankosedler, har Kongen overdraget Banken og dens Indkomſter, tilligemed Hypotheker udſtædte af Kioberne af Kronens Godſer med flere Fordringer af betydelig Værdi i private Hænder. Den ſaa kaldte synfende eller

eller Betalings-Fonds, for at afbetale Nationalgjelden, beløber sig for nærværende Tid til 1,000,000 Rdlr., som voxer i Forhold, som de aarligt tillænede Pensioner indgaae, saa at om en 8 eller 10 Aar, vil denne vigtige Fond faae en Tilvæxt af 500,000 Rdlr. om Aaret. Ved denne nyttige Plans Udførelse har man ved ethvert Skridt vaaget over at forsikre det offentlige Bedste en varig Grundstøtte. De sidste Rusninger og den ubredelighed, hvorved Traktaterne med Rusland blev holdte hellige har lagt Hindringer i Veien. Kronprindsens og hans Raadgiveres Marvaagenhed have dog sadt Kongen i stand til at overvinde enhver Banskelighed, og udføre en Plan, hvorved Skatkammeret vil faae en nye Tilvæxt, uden at det bliver Høfset til Byrde. Farvelighed og en mere passende Maade at indsamle de offentlige Indkomster, ere Midler som ere frugtbringende og fornærme ingen. Og det er saa langt fra den nye Plans Heusigt, at foreslaae en nye Skat, at man tvertimod harer været betænkt paa at gienkalde nogle, og formindskede andre. Omendskjondt enhver Omstændighed, der var til denne Plans Fremme noie er giennemtaenk og overvejet, har man dog fitt blot valgt saadanne som hurtig, og uden mindste Hinder kunde berige

Mationen. De øvrige Gienstande, som man blot venter at kunde høste Frugter af, i de tilkommende Tider ere blot ueldte, men ikke ansorte til Negningen. De Besparelser man allerede i de forskellige Departementer have virket, beløb sig til 12 p. C.

Der have været Tider; paa hvilke Finance-Horbedringer have gjorte tusinde Betientere brodlose, q) uben at sørge for den gamle, fattige troe Betiento's billige og fortiente Røslighed og Udkommne, og det har ogsaa tidt heundt sig, at Pensioner have været for oversdrevne, og havt uheldige Folger. Derfor havør man forsiktig undgaaet alle slige Horandringer, som paa mindste Maade kunde kraue enkelte Personer, eller formindste Folkets Magt eller Hørsvar. Ved at giøre Bestyrelsen over det Offentliges Indkomster sikrere, og at tilfoje Skatkammeret Indkomsterne af fordeelagtige Steder, som Høfset endnu besidder, naar de ved Dødsfald eller andre Tilfælde blive ledige, vil Kongens Heusigt og Folkets Hønsler blive opfyldt.

Omfendstisndt saaledes mange forskellige Horandringer have faaet Sted, baade i Armeen og Flåden for at bespare Omkostninger, saa

q) I England giver Kongen eller Ministeren Embedstrænd ofte Uflede uden Pension.

saa ere dog Regimenterne nu ligesaa fuldtallige som for: og Dannemarke's Træe + Di ure (Klaade) sadt paa en bedre og anseeligere Hod. Og man har erholdt tvende Fordele, nemlig først formindsket Udgifterne, og for det andet udfundet en lettere Maade at recrutere Armeen og bemandede Klaaden paa. Indskrænningerne ere i Særdeleshed trusue Høfset. Og Hs. Kgl. Høihed har selv opfret betydelige Eiendomme for at undgaae nye Skattes Paalægning for Nationen. Tilfreds med at folge Middelveien, og at vedligeholde Værdighed med Anständighed, samt vise Verden at Dyden bestaaer i at undgaae de modsatte Laster, overlader han Glimmers tunge Omkostninger til de Høffer, som deri sætte deres eneste Ære. Paa denne Grund bliver aarlig en Sum af 475,000 Rdlr. besparet. Man har end ydermere besluttet at nedfætte ja ganske tilsigorte nærværende Skatter og Paalæg, i Forhold til den nye Plans Fremgang; og naar Indkomsternes Antal overskrive Udgifterne, skal de kongelige Betienteres Lønninger forøges, og passes efter deres forstieelige Betjeninger, Hliid og Pligt. Og i Fredstider vil ingen nye Udgifter finde Sted, uden de som let kan udbredes af de aarlige Overstud.

Dersom jeg har tovet for længe over denne Gienstand, da har det været for at overbevise dem om, at Prinsen sætter sin eneste og høieste Ære i at giøre sig værdig sin Faders Hengivenhed og sine Undersaatters Kierlighed og Agt.

Jeg er Deres o. f. v.

Fortegnelse,
paa de fra Engelsk paa Dansk oversatte Skrifter.

Blair's Prædikener af Commandeur Thura,
København.

Goldingbroches Breve om Patriotisme, efter en
fransk Original.

Dodridge's Prædikener, København. 1770.

Fieldings Reise til den anden Verden, overs. ved
Professor Wandal.

Gibsons Hyrde-Breve ved Bisshop J. Gee, Kbhv.

Glover's Leonidas ved Rect. G. S. West, Kbhv.
1786-87.

Herveys Betragtninger, ved Lodde.

Alle Herveys øvrige Skrifter, ved A. C. Faber.

Milton's tabte Paradiis, ved Schönheyder,
Kbhv. 1790:91.

Newton om Spaedommene, ved Commandeur
Thura.

Popes

Til denne Fortegnelse har Oversætteren fojet noale
saa ham befriende; og beder Læseren at over-
bare, om noget vigtigt Werk skulde være forbi-
gaet.

Overs. Ann.

- Popes Korsog over Mennesket, ved C. R. Lous.
 — 3 Breve over Mytten og Brnaen af Rigsdommene ved Geheimeraad Lupdorph.
 Sherlechs Breve, ved Commandeur Thura.
 Smith's Korsog paa en Nations Velstand, ved Dralbye.
 Steeles Deviis, at intet uden Religion funde
 kunne en stor Mand, overs. ved P. D.
 Bast.
 Youngs Matte Tanker, ved Eman. Balling,
 Helsingør.
 — — — ved Lodde, Khvn.
 — nberste Dom, ved Baron Wedel Jarlsberg, Khvn. 1787.
 — — — ved Lodde.
 — Trost i Modgang. ved — Khvn 1787.
 — Nogle karakteristiske Satirer over Verlig-
 hed, ved C. W., Khvn.
 — Den ikke fabelagtige Centaur, ved B. J.
 Lodde Khvn. 1785.

Comoedier og Romaner.

- Amalia, Fielding, Khvn.
 Bagtakelsens Skole, Sheridan, ved Thoroup,
 Khvn.
 Lady, Burton, ved C. W. Farsman, Khvn.
 1771.
 Clarissa, Richardson.
 Et Kvartær for Middagsmaaltidet, Comoedie
 ved Schneider, Khvn.

Eve

- Evelina, Miss Burnens, Khvn.
 Daaren af Stand, Broches, sammested.
 Grandison, Richardson, sammested.
 Hamlet, Shakespeare, oversat ved L. Bøye,
 Khvn.
 Humphrey Clinker, Smollet, overs. ved Prof.
 Tode.
 Jeg vil sige Dem noget, Mrs. Buchald, Co-
 medie overs. ved Schneider, Khvn.
 Heiltagelserne, Comœdie —
 Launcelot Greaves, Smollet, oversat ved Prof.
 Tode.
 Lindseys Dialoger, overs. ved Prof. Tode.
 Den naturlige Son, Cumberland, Comœdie
 oversat ved Schwartz, Khvn.
 Den lognagtoe Tiener, Garrick, Comœdie over-
 sat ved Schwartz, Khvn.
 Ossian, Macpherson.
 Pamela, Richardson.
 Peregrine Pichel, Smollet, overs. ved Prof. Tode,
 2de første Dele udkomne.
 Sacontola, et juridisk Skuespil, ved Hs. West.
 Skinsuge Kone, Colmans, Coœmedie oversat ved
 Prof. Rahbek.
 Skuespil, Shakespeares, overs. ved L. Rosen-
 feldt, 2de første Dele udkomne.
 Tom Jones, Fielding.
 Landsby Presten af Wachefield, Goldsmiths,
 ved J. D. Bast, Khvn. 1779.
 Hvad Dem behager, ved B. J. Lodde.
 Vestindianerne, ved Samme.

Gorstielige Skrifter.

Biekußen eller andres Tanker, uddraget af de bedste Stykker i Spectator. Formynderen og andre periodiske Skrifter, oversatse ved B. J. Lodde.

Det nyeste Magazin, ved G. J. Birch.

Udgiv af de bedste engelske Skribentere, ved Odin Wolff, Kbhv. 1788.

Efter

Efterretning for Bogbinderen.

Siderne 17 og 18, 35 og 36, 47, 48, 49 og 50
st res bort, og i Stedet for disse sattes de medf『lgende;

Rettelser.

- Side 31 Linie 6 l s: at fortfare i deres
— 30 — 20 Malerier l s Landskaber.
— 32 — 20 som ved andre, l s: samt andre:
— 38 — 10 i Anmerkn. l s: i det Kongelige;
— 43 — 5 noiagtige l s: noiagtigen.
— 53 — 16 Medf『lgger l s: Medf『lgere.
— 56 — 22 Erindringed l s: Erindringen;
— 58 — 7 l s: og af Doktor.
— 75 — 7 i Anmerkn. l s: 130 M st:
— 78 — 8 Greif l s: Gray.
— 11 Klagesang l. Dodsang.
— 79 — 10 underrette Dem l. Den:
— 80 — 1 Island l. Irland.
— 4 Orm lunga l. Ormtungu:
— 22 Billeder l. Vallader,
— 81 — 7 naa l. naar.
— 14 — Andras l. Andreas:
— 83 — 18 sin Hielp l. til Hielp.
— 84 — 15 have Sted, l. havde Sted.
— 16 l s: Kattegattet. Disse Verker
— 86 — 21 besk dene l. kydske.
— 87 — 21 Talebrug l. Talekonst.
— 88 — 10 Digte l. Fortalninger.
— 92 — 14 Eusebius l. Eusebie.
— 104 — 5 Kyldede l. skyldede.
— 134 — 17 Kriehandel l. Enehandel.
— 135 — 4 Mand  l. Mand.
— 139 sidste Linie, udbredes l. udredes:

Etrykt hos Morthorstes Enke:

